

Gewoon Chill -

De betekenis van ontmoetingsplekken voor jongeren

Marike Doddema
Culturele Geografie
Voorjaar 2011

Gewoon Chill -

De betekenis van de ontmoetingsplekken voor jongeren

Rijksuniversiteit Groningen
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen (FRW)

Student: Marike Doddema (s1809709)
Begeleider: Dr. Bettina van Hoven
Voorjaar 2011

Samenvatting

- Verschillende plaatsen hebben verschillende betekenissen voor verschillende mensen. Ofwel, ieder individu kent zijn/ haar eigen betekenis toe aan een plaats. In de Culturele Geografie worden de processen die hieraan ten grondslag liggen geanalyseerd en verklaard. Het 'hebben' van belangrijke plaatsen draagt bij aan de vorming van de identiteit van het individu, maar ook aan dat van groepen. (Groepen) jongeren die elkaar in de openbare ruimte ontmoeten, hebben niet zo'n rooskleurig imago. Ze krijgen een identiteit toegeschreven, waar ze het zelf niet mee eens zijn.
- Jongeren zijn in dit onderzoek 'de ander'. *“De ander' is een ideologische, sociale constructie, waarbij voorbij gegaan wordt aan de 'werkelijke identiteit' van deze ander, en wordt geconstrueerd om de eigen identiteit vast te stellen”* (Oakes & Price, 2008; Said, 2003).
- Dit is geen onderzoek over de vorming van een identiteit, maar over de belangrijke plaatsen die hierin voor jongeren een rol spelen. Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat mensen betekenissen toekennen aan de sociale en fysieke aspecten van een plaats. De argumenten die ze hiervoor aandragen zijn opgebouwd uit de componenten *self*, *others*, en *environment*, zoals Per Gustafson dat heel mooi in een model heeft gevat.
- Met behulp van leerlingen van de afdeling PraktijkOnderwijs (prO), van de WinklerPrins scholengemeenschap uit Veendam, is onderzocht welke argumenten jongeren aandragen voor de plaatsen die zij belangrijk vinden en in hoeverre er sprake is van een (emotionele) binding met deze plaatsen.
- Wat de literatuur eigenlijk al naar voren bracht, en wat door dit onderzoek nogmaals bevestigd is, is dat het fysieke aspect van plaats het onderspit delft ten op zichte van het sociale aspect, wanneer het gaat om de plaatsbeleving van jongeren. Gezelligheid, vriendschap, het 'wij'-gevoel en het kunnen doen wat ze willen met wie ze willen, zijn de voornaamste redenen voor jongeren om bepaalde plaatsen op te zoeken. Deze sociale kenmerken zorgen er uiteindelijk ook voor dat jongeren in de nabijheid van deze plaatsen willen blijven, wat aantoont dat er zeker een vorm van plaatsbinding aanwezig is.

Voorwoord

Deze scriptie is het resultaat van een langdurige periode, waarin grote veranderingen en ontwikkelingen zich hebben voorgedaan, zowel op persoonlijk vlak als op het gebied van de voortgang van het afstuderen. Het schrijven van deze scriptie verliep hierdoor niet helemaal zonder slag of stoot. Uiteindelijk bleken de motivatie, de interesse en het enthousiasme voldoende aanwezig te zijn om het schrijven iedere keer weer te vervolgen.

Terugblikkend op deze afstudeerperiode, kan ik alleen maar concluderen dat het een onzettend leerzame periode is geweest, waarin ik bijzondere en inspirerende mensen heb ontmoet en waarin ik nieuwe uitdagingen ben aangegaan. Het afstudeeronderzoek was niet van de grond gekomen zonder de hulp van een aantal mensen, die ik hiervoor op deze plaats wil bedanken.

Allereerst wil ik graag de leerlingen van het praktijkonderwijs bedanken voor hun geweldige inzet en het lef dat ze hebben getoond door mij, via diverse methoden, een beeld te geven van de plaatsen waar hun persoonlijke leven zich afspeelt. Ook wil ik ze bedanken voor de manier waarop ze mij hebben opgenomen in de klas. Dit maakte het een stuk leuker en gemakkelijker dan verwacht, om voor de eerste keer voor een klas te staan. Behalve de leerlingen, wil ik ook graag Martijn, de docent, en de directeur, Roel, van het praktijkonderwijs ontzettend bedanken voor hun enthousiasme en voor de kans die ze mij gegeven hebben om met deze samenwerking, in relatief korte tijd voldoende data te verzamelen voor het onderzoek.

Ik wil in het bijzonder de coördinator van het Compaen Jongerenwerk, Ineke, bedanken, omdat ik van haar alle hulp en vrijheid heb gekregen bij het opzetten van mijn onderzoek bij *Jono*, het jongerencentrum in Veendam, waar ik in eerste instantie mijn onderzoek uit zou voeren. Zelfs nadat de beslissing was gevallen om het onderzoek voort te zetten op de praktijkschool bleef ze geïnteresseerd in de voortgang van mijn afstuderen. Dankzij Ineke en de andere jongerenwerkers van Veendam, Richenel en Mariska, voel ik mij er nog steeds erg welkom.

Tot slot ben ik Bettina dankbaar voor het enthousiasme en de gastvrijheid die ze getoond heeft door mij, tijdens haar zwangerschapsverlof, bij haar thuis te ontvangen voor scriptiebegeleiding. Ook kreeg ik van haar eens een digitale schop onder de kont, die hard aankwam, maar zijn uitwerking niet mistte. Daarnaast waren de artikelen en ideeën die ze heeft aangedragen erg welkom. Om dezelfde reden gaat er een allerlaatste bedankje uit naar Elen Trell.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Voorwoord	4
Inleiding	6
Leeswijzer	8
Case	9
Theoretisch kader	11
Plaatsbetekenis	12
Jongeren en Plaatsbinding	14
Jongeren en de Openbare Ruimte	16
Samenvatting	17
Methodologie	18
Kwalitatief onderzoek	19
De lessenreeks als methode	23
Les 1: Locatie en Betekenis	25
Les 2: Fotograferen met de mobiele telefoon	26
Les 3: Focusgroepgesprekken	27
Evaluatie van de lessenreeks	29
Resultaten	31
Naamgeving	32
Wij-Zij	33
Fysieke aspecten	34
Sociale aspecten	35
Persoonlijke aspecten	36
Conclusies	38
Discussie en Aanbevelingen	40
Bronvermelding	42
Bijlagen	46
1 - Werblad	
2 - Uitwerkingen werkbladen	
3 - Themavragenlijst FocusGroepgesprekken	
4 - Uitgeschreven groepsgesprekken	

Inleiding

What cultural geography seeks to do [...] is explore the intersections of context and culture. It asks why cultural activities happen in particular ways in particular contexts [...] identifying that the product of the intersection between context and culture is place. (Anderson, 2010; 3)

- In de culturele geografie draait het om het analyseren en verklaren van processen die er toe leiden dat verschillende plaatsen voor verschillende mensen verschillende betekenissen hebben (Crang, 1998). De betekenissen die worden toegekend, verschillen per sociale, economische en culturele achtergrond. In dit onderzoek is onderzocht welke plaatsen van waardevolle betekenis zijn voor jongeren.
- Jongeren vormen een wezenlijk onderdeel van het straatbeeld. Dit botst met de publieke opinie dat jongeren en hun vrijetijdsbesteding niet in het straatbeeld thuishoren (Pavis & Cunningham-Burley, 1999). De jongeren worden in dit geval in een gemarginaliseerde positie gebracht.

- Rondhangen wordt geassocieerd met overlast, criminaliteit, anti-sociaal en lui gedrag. Terwijl in onderzoeken naar de leefwereld van jongeren keer op keer bevestigd wordt dat het “door volwassenen vaak zo gevreesde ‘rondhangen’ van deze jongeren niet meer was dan een relatief onschuldige vrijetijdsbesteding, waarin hoogstens een vorm van verzet tegen bemoeienis van volwassenen tot uitdrukking kwam” (Abma, 1993; 13). Dit wordt in recenter werk bevestigd door Gill Valentine (Oakes & Price, 2008; 398): “Yet most research suggests that teenagers hanging around on the street do not deliberately set out to intimidate women, the elderly and other children in public space, nor do they intend to cause trouble”. Het negatieve beeld van ‘de rondhangende jongere’ lijkt echter te domineren, wat het des te meer interessant maakt om in dit onderzoek het verhaal van de kant van jongeren zelf te bekijken.

- De plaatsen in de openbare, publieke ruimte die jongeren, vaak in grote groepen, gebruiken, zijn daar in de meeste gevallen niet op ingericht. Wat is de betekenis die deze, voor buitenstaanders ongebruikelijke en onbegrijpelijke, plaatsen voor jongeren hebben? En hoe belangrijk zijn deze plaatsen voor hen? Is er sprake van een diepere binding met de plaats of is het een willekeurige verzamelplaats, omdat de weersomstandigheden er geen parten spelen? De manier waarop men betekenissen toekent aan plaatsen heeft te maken met de binding die men ermee heeft. Zowel plaatsbetekenis als plaatsbinding zijn verbonden met begrippen als identiteit en het hebben van een ‘sense of place’, wat zich kan ontwikkelen tot een gevoel van ‘thuis-zijn’ op een plek (Vanclay et al, 2008). Het begrip ‘thuis’ heeft echter niet voor iedereen een positieve lading en aangezien ‘thuis’ ook ervaren kan worden als een plaats van geweld en onderdrukking (Cresswell, 2004), wordt het begrip in dit onderzoek vermeden. Het doel van dit onderzoek is erachter te komen welke plaatsen voor jongeren in positief opzicht betekenisvol en belangrijk zijn en waarom. Dit gebeurt in de vorm van een explorerend onderzoek onder leerlingen van de Praktijkschool van de Winkler Prins te Veendam. Ter concretisering van de probleemstelling is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

Welke betekenis kennen jongeren van het PraktijkOnderwijs Veendam toe aan hun favoriete plaatsen en in welke mate hebben zij een binding met deze plaatsen?

- Het kader waarbinnen het onderzoek valt is het onderzoeksthema ‘anderen’. ‘Anderen’ passen niet binnen de gevestigde normen en waarden van -en worden tevens geacht minderwaardig en ondergeschikt te zijn aan- de dominante groep binnen de maatschappij (Holloway & Hubbard, 2001). Met deze binaire wij-zij tegenstelling worden complexe verschillen tussen groepen gladgestreken en worden er vereenvoudigde, homogene eenheden geconstrueerd (Duncan & Ley, 1993). Echter, Cloke & Johnston (2005; 1) voegen daar nog iets aan toe: “Categorization –whether binary or not- is more than an aid to coping with complexity, however; it is also a means for creating our identities, again both individual and collective. Part of determination of our essence –of our being in the world- involves defining ourselves: it is often assumed that ‘we are what we are because of who we are’, which involves us identifying with some type or category and, as a consequence, denying that we belong to other categories”.
- Je bent wat je bent, maar ook wat je niet bent. Aarts en van Lieshout (2005; 33) omschrijven het als volgt: “Mensen hebben enerzijds de behoefte zich te onderscheiden, maar anderzijds ook de behoefte om bij een

• groep te horen”. Individuen vormen een identiteit door zich te spiegelen aan de norm van de groep. “Identiteit is altijd vergelijkend en toont zowel de verschillen als de gemeenschappelijke aspecten met anderen. De ander is een referentiepunt voor onze eigen identiteit en wordt deels geïnterioriseerd” (Aarts en van Lieshout, 2005; 33). ‘De ander’ is een dus sociale constructie, aangewezen en geconstrueerd om de eigen identiteit vast te kunnen stellen. Door uitspraken te doen over de ander, wordt bevestigd wie men zelf is en hoe de verhoudingen tussen beide liggen (Oakes & Price, 2008).

• ‘De ander’ is tevens een ideologische constructie, waarbij voorbij wordt gegaan aan de ‘werkelijke identiteit’ van deze ander (Said, 2003). Jongeren zijn in dit onderzoek ‘de ander’. In de (huidige) samenleving kan gesproken worden van een *moral panic*, wanneer het op jongeren aankomt. Deze “massale, nogal irrationele ongerustheid over een veronderstelde morele wanorde ... wordt dikwijls aangewakkerd door de media. Er ontstaat een paniekerig gevoel over de deplorabele toestand van de morele conditie ... van de jeugd in het bijzonder” (Vos, 2010; 1). Op het symposium *Jong – Mores en sores van jongeren van nu* (12-11-2010) sprak lector Pieter Vos: “Jongeren vertonen soms laakbaar gedrag, maar dat betekent niet perse dat sprake is van moreel verval. Geklaag over ‘de jeugd van tegenwoordig’ is van alle tijden. Misschien begrijpelijk, maar daarom niet zonder meer terecht”.

• Deze bezorgdheid is dus niet iets nieuws, maar kan gesteld worden voor alle tijden (Prins, 2008). De fase tussen de kindertijd en volwassenheid is voor jongeren erg verwarrend. Ze maken fysieke, cognitieve, emotionele, sociale en communicatieve veranderingen door (Sabbe, 2008). Juist in de periode waarin het grote ontdekken en bevestigd krijgen van de eigen identiteit begint, kunnen plaatsen een grote rol spelen. Betekenisvolle plaatsen bepalen voor een deel hoe individuen en groepen tegen de wereld aan kijken. Plaatsen maken daarom deel uit van de identiteit (Hall et al, 1999; Shanahan & Flaherty, 2001).

• Om antwoorden te vinden op vragen als Wie ben ik? Wie wil ik zijn? En: Waar sta ik in het leven? zoeken jongeren de grenzen op en ontdekken ze hun eigen autonomie (Dresen-Coenders, 1991). Dit valt niet mee in de thuisomgeving of de schoolomgeving, waarin normen, waarden en regels gelden waaraan voldaan moet worden en waar de privacy beperkt is. Het uitvinden van hun identiteit lijken jongeren daarom bij voorkeur te doen in de openbare ruimte (Valentine, 2004). Wanneer verschillende groepen gebruik maken van dezelfde (openbare) ruimte kan er het volgende gebeuren: “*Identity and difference, built on geographical foundations, thus becomes the bases for power relationships, ... tensions and, potentially, conflict*” (Cloke & Johnston, 2005; 3). Er kan een spanningsveld ontstaan tussen jongeren die elkaar in hun vrije ontmoeten en de andere gebruikers van deze openbare ruimte –winkeliers, passanten, ouders, ouderen etc- voor wie deze ‘rondhangende’ jeugd een bron van bezorgdheid lijkt te blijven.

• Low & Altman (1992) omschrijven een groeiende interesse voor de sociale relaties die invloed hebben op de betekenis van een plaats. Volgens Morgan (2010) ging het meerendeel van de onderzoeken binnen dit thema sinds de jaren '80 over de sociale constructie van plaatsbinding van volwassenen, met als gevolg dat er een breed scala aan informatie, over plaatsbinding in het algemeen, verkrijgbaar is. Plaatsbinding van jongeren en de betekenis die jongeren aan plaatsen toekennen, zijn minder beschreven onderwerpen in wetenschappelijke publicaties. Dit valt deels te wijten aan het feit dat ‘de geografie van de jeugd’ een relatief jonge subcategorie van de culturele geografie is. In de periode tot 1975 werd de jeugd geëmancipeerder en deden sociologen vaker onderzoek naar jongeren om de ‘morele paniek’, die in de media flink aangewakkerd was, tot rust te laten komen (Abma, 1993). In de decennia die volgden, tot aan heden, kwam de leefwereld van jongeren pas centraal te staan. (Abma, 1993; 13).

• Paul Morgan (2010) legde een verband tussen jongeren en plaatsbinding. Hij ontwikkelde een theorie die het belang van plaatsbinding van de mens in de kindertijd uitlegt. Hij stelt dat het hebben van plaatsbinding in de kindertijd van groot belang is voor de ontwikkeling van de mens op latere leeftijd. Ook Gordon Jack (2008) publiceerde een artikel over het belang van plaatsbinding voor de gemoedstoestand van kinderen. Het echte belang van plaatsbinding blijkt vaak pas wanneer het er niet is, zo schreef hij. Een derde grootschalig onderzoek werd gedaan door Dallago et al (2009), die een onderzoek naar plaatsbinding hebben gedaan onder jongeren uit 13 landen.

- In Nederland lijkt echter weinig onderzoek te zijn verricht naar de concepten plaatsbinding van jongeren en de betekenis die jongeren toekennen aan plaatsen. Karsten (2001) bevestigt dat er in Nederland weinig theorie tot stand gekomen is over het gebruik van de openbare ruimte door jongeren. Aarts en van Lieshout (2005) hebben een publicatie uitgebracht welke meerdere raakvlakken heeft met deze thesis. Zij schreven *Buiten gebeurt het! Perspectieven van jongeren en immigranten op openbare ruimtes in Nederland*, wat gaat over het belang van de openbare ruimte voor jongeren en de vorming van een eigen identiteit. Daarnaast heeft Renske Emmelkamp (2004) een proefschrift geschreven over het 'tijdruimtelijk' handelen van jongeren, waarin de vrijetijdsbesteding van jongeren onder de loep genomen is. Geïnspireerd door deze onderzoeken, ontstond het besef dat er meer onderzoek gedaan dient te worden naar jongeren en hun leven en belevingswereld, om weerstand te bieden aan het breedgedragen negatieve imago van jongeren in de openbare ruimte.

Leeswijzer

- In dit inleidende hoofdstuk zijn de voornaamste onderwerpen van het onderzoek geïntroduceerd en zijn de aanleiding, probleem-, doel- en vraagstelling en de relevantie van het onderzoek beschreven. In het vervolg van de scriptie zullen de volgende hoofdstukken aan bod komen:
- **Case:** De dataverzameling van het onderzoek heeft plaatsgevonden op de praktijkschool in Veendam. Dit hoofdstuk beschrijft de toelatingseisen voor een dergelijke school, waarmee iets verteld wordt over de kenmerken van de leerlingen. Ook wordt iets verteld over de sociaal-economische context van Veendam en het beleid dat de gemeente Veendam hanteert met betrekking tot jongeren-ontmoetingsplaatsen.
- **Theoretisch kader:** In dit hoofdstuk worden de belangrijkste begrippen en concepten uitgelegd en met elkaar in verband gebracht, aan de hand van de literatuur. Het theoretisch kader is onderverdeeld in de hoofdstukken *Plaatsbetekenis*, *Jongeren en plaatsbinding*, *Jongeren en de Openbare Ruimte* en een samenvatting.
- **Methodologie:** Dit hoofdstuk geeft uitleg over de methoden die gebruikt zijn om de kennis uit het theoretisch kader meetbaar te maken. Aangezien de dataverzameling in een lessenreeks van drie lessen gegoten is, wordt het hoofdstuk ook ingedeeld naar deze lessen. Allereerst wordt de keuze voor kwalitatief onderzoek onderbouwd, waarna de lessenreeks als methode wordt geïntroduceerd. Vervolgens worden achtereenvolgens de drie lessen toegelicht en wordt het hoofdstuk afgesloten met de evaluatie van de lessenreeks.
- **Resultaten:** In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken, waarop een analyse wordt losgelaten met een terugkoppeling naar de literatuur. In het hoofdstuk komen de onderdelen *Naamgeving*, *Wij-Zij*, *Fysieke aspecten*, *Sociale aspecten* en *Persoonlijke aspecten* terug. De conclusie geeft vervolgens antwoord op de hoofdvraag. Tot slot zal in het hoofdstuk 'Discussie en aanbevelingen' een kritische blik op het onderzoek geworpen worden.

Case

- Het empirisch gedeelte van dit onderzoek is mogelijk gemaakt door het PraktijkOnderwijs (PrO) van de Winkler Prins scholengemeenschap in Veendam. Het PrO is een richting van het voortgezet onderwijs, bedoeld voor een beperkte groep leerlingen die ondanks extra zorg binnen het voortgezet onderwijs niet in staat is een diploma of certificaten te behalen. Op het PrO leren leerlingen praktische vaardigheden ontwikkelen, welke in het werkveld van pas kunnen komen. Bevordering van de sociale redzaamheid en zelfstandigheid staan er hoog in het vaandel. Praktijkvakken, werkervaringsprojecten en stages in de praktijk bevorderen de ontwikkeling van de leerling zodanig dat zij meer kans hebben op de arbeidsmarkt. Op het PrO geldt geen cursusduur, maar wel een leeftijdsgrens. Het PrO eindigt in het schooljaar waarin de leerling 18 jaar wordt.
- Om toegelaten te worden op de afdeling PraktijkOnderwijs moeten leerlingen voldoen aan een aantal landelijk vastgelegde criteria. Bij de indicatiestelling staan drie kenmerken centraal; de leerachterstand, het IQ en eventuele sociaal-emotionele problematieken. Voor een indicatie PraktijkOnderwijs is een relatieve leerachterstand¹ vereist op twee van de volgende domeinen: technisch lezen, begrijpend lezen, spellen en inzichtelijk rekenen. Minstens één van de twee domeinen moet inzichtelijk rekenen of begrijpend lezen betreffen. Daarnaast is het hebben van een IQ tussen de vijftig en tachtig ook een voorwaarde om toegelaten te worden op het PrO. Tot slot wordt er bij leerlingen met sociaal-emotionele problematieken beredeneerd vanuit het oogpunt van de begeleiding. De problematieken van de individuele leerling worden centraal gesteld, waarbij wordt beoordeeld welke hulp er geboden moet worden. Wanneer het PraktijkOnderwijs de benodigde hulp het beste kan bieden, hoeft de leerling niet aan eerder genoemde voorwaarden te voldoen om toch toegelaten te worden tot deze vorm van onderwijs (Koers VO, 2008).
- Van de jongeren uit Veendam die naar het voortgezet onderwijs gaan, gaat 5,1% naar het Praktijkonderwijs (CBS Statline, 2010). Landelijk ligt het gemiddelde percentage jongeren dat naar het Praktijkonderwijs gaat op 2,9%. Dat Veendam een eigen praktijkschool heeft, speelt hier naar alle waarschijnlijkheid een rol in, maar dat het opleidingsniveau in Veendam onder het landelijk gemiddelde ligt, wordt bevestigd wanneer gekeken wordt naar het percentage scholieren dat het VWO en de HAVO doorloopt. In Veendam gaat 11,9% van de scholieren naar het VWO en 29,8% naar de HAVO of het VWO, terwijl het Nederlands gemiddelde laat zien dat 17,5% naar het VWO gaat en 33,4% naar de HAVO of het VWO (CBS Statline, 2010). Daarnaast ligt het gemiddelde inkomen van Veendam met €24.400 ruim onder het landelijk gemiddelde van €27.900 (CBS statline, 2008), waarbij 9,8% van de inkomens in Veendam in de lage inkomenscategorie valt. Het feit dat Veendam daarnaast in de top 3 van het grootste aantal bijstands-afhankelijke jongeren (bijna 5%) zit, sluit hierbij aan (CBS, 2007).
- De gemeente heeft het programma *School First* ontwikkeld, met als doel dat alle jongeren minimaal een startkwalificatie behalen en daarna op de arbeidsmarkt komen. De jongeren die gekwalificeerd zijn en een uitkering aanvragen komen in het *Work First* traject, waarbij ze ondersteund worden bij het vinden van een arbeidsplaats. Met deze concepten hoopt de gemeente de jongeren een steviger positie op de arbeidsmarkt te kunnen geven (Gemeente Veendam, 2008). Het praktijkonderwijs levert hier een bijdrage aan
- Voor het jeugdbeleid heeft Veendam een speciale *Agenda voor de jeugd* opgesteld, waarin de randvoorwaarden gecreeerd worden voor een opgroeiend kind, zodat het vrije en verantwoordelijke volwassenen worden, die “hun talenten ontplooiën en voldoende kennis en vaardigheden hebben om hun bijdrage in de maatschappij te leveren” (Gemeente Veendam, 2011). In 2010 werd Veendam samen met elf andere gemeenten genomineerd voor de Jong Lokaal Bokaal, een prijs voor positief jeugdbeleid. De

¹ De relatieve leerachterstand wordt berekend aan de hand van een formule waarin gekeken wordt naar het aantal keren dat een leerling een schooljaar over heeft gedaan, het niveau van de scores op bepaalde vaktoetsen en het aantal maanden dat de leerling onderwijs heeft gevolgd. Dit wordt in verhouding gezet tot het niveau van de gemiddelde leeftijdsgenoot. Om in aanmerking te komen voor PrO is een leerachterstand van 0,5 of meer één van de vereisten. Bron: Samenwerkingsverband Koers VO (2008) *De zorgleerling in beeld*

- invalshoek die de gemeente neemt met de *Agenda voor de jeugd* was de aanleiding voor deze nominatie (Jong Lokaal Bokaal, 2011).

- In 'de Agenda' wordt gesteld dat er tussen de hoge bebouingsdichtheid onvoldoende ruimte is om elkaar zonder overlast te kunnen ontmoeten. Er waren voorheen JongerenOntmoetings-Plekken (JOP's) die inmiddels verdwenen zijn. Tegenwoordig zijn er wijkontmoetingsplekken (WOP's), ingericht voor alle leeftijdscategorieën. Daarnaast is er het niet centraal gelegen jongerencentrum, dat dit jaar wordt vervangen door een jongerencentrum in het centrum van Veendam. Het Meerjarenontwikkelingsprogramma (MOP) van 2005-2009 gaf tevens te kennen dat er een tekort aan voorzieningen voor jongeren is, waar in de functies opvang, ontmoeting, ontplooiing, ontboezeming en ontspanning voorzien wordt.

- Met name in het centrum en in enkele wijken houden zich groepen jongeren op, wat gerelateerd wordt aan overlast. Slechts een kleine groep van ca. 10 personen behoort tot de notoire overlastplegers (Gemeente Veendam, 2008). Desondanks heeft 12% van de Veendamse bevolking aangegeven 'altijd tot vaak' overlast te ervaren van de jongeren (Arcadis, 2006). De gemeente stelde in het MOP een preventieve en repressieve aanpak voor om het probleem aan te pakken. Politie, welzijnswerk en onderwijs voeren samen een 'hotspotbeleid', welke in combinatie met verscherpt cameratoezicht tot een bevredigend resultaat moet leiden (Gemeente Veendam, 2005).

- Er kan gesteld worden dat de gemeente Veendam zich onderscheid met haar jeugdbeleid, maar ook de specifieke sociaal-economische situatie van de gemeente en de kenmerken van het PrO zijn case-gebonden.

Theoretisch Kader

- Om te kunnen onderzoeken met welke plaatsen jongeren een binding hebben en welke betekenis zij aan bepaalde plaatsen toekennen, heeft het nut om eerst een theoretisch kader voor het onderzoek op te stellen.
- Hierin worden de kernbegrippen van het onderzoek aan de hand van de literatuur met elkaar in verband gebracht. Dit hoofdstuk geeft antwoorden op de vragen: Wie is 'de jongere', waarom is binding met een plaats zo belangrijk, met name in deze levensfase en hoe gaat de ontwikkeling van binding met een plaats in zijn werk? Vragen die ook van belang zijn als *Welke plaatsen zijn voor jongeren belangrijk, waar voelen zij zich thuis en waarom?* worden deels in dit hoofdstuk beantwoord en zijn voor een antwoord deels afhankelijk van de uitkomsten van het empirisch onderzoek.
- Zowel de persoonlijke achtergrond van een individu of groep, als de aanwezigheid van anderen en de kenmerken van de omgeving, zijn van invloed op de betekenissen die we toekennen aan plaatsen. Echter niet voor ieder individu en iedere plaats in dezelfde mate. Het raamwerk van Gustafson vormt daarom een bruikbare basis voor het concept plaatsbetekenis.
- De literatuur die gebruikt is voor het dit theoretisch kader, is grotendeels afkomstig uit onderzoeken onder volwassenen. Hoe de vorming van plaatsbetekenissen en de ontwikkeling van plaatsbinding bij jongeren werkt en waarom de openbare ruimte hier een grote rol in speelt, zal in de komende paragrafen uiteen worden gezet.

Theorie: Plaatsbetekenis

"Place refers here to something we humans make. A place is made when we take an area of space and intentionally bound it and attempt to control what happens within it through the use of (implicit and/or explicit) rules about what may or may not take place. This bounding of rule-making leads to the creation of place at any scale, from a room to a nation-state" (Sack, 2004; 243, in: Anderson, 2010; 38)

- Mensen maken plaatsen, zoals bovenstaand citaat vertelt. Plaatsen kunnen variëren in schaal van een bankje of een kamer, tot een natie-staat en vormen de dagelijkse context van het menselijk leven. Door aan een deel van de grotere ongedefinieerde omgeving van de mens regels, resp. *betekenissen* toe te voegen, wordt aan de voorwaarde voor het ontstaan van plaatsen voldaan (Cresswell, 2004; Jack, 2010). Een van de eerste manieren om van een stukje omgeving een *plaats* te maken, is door er een naam aan te geven:

"Ultimately, however, it is individuals themselves who must connect with a locality. 'Place' exists when the individual can tell a story about a specific locality, something that indicates personal meaning. Place exists when 'house' becomes 'home'. Places exist when we start naming them. (Vanclay et al, 2008; 4)

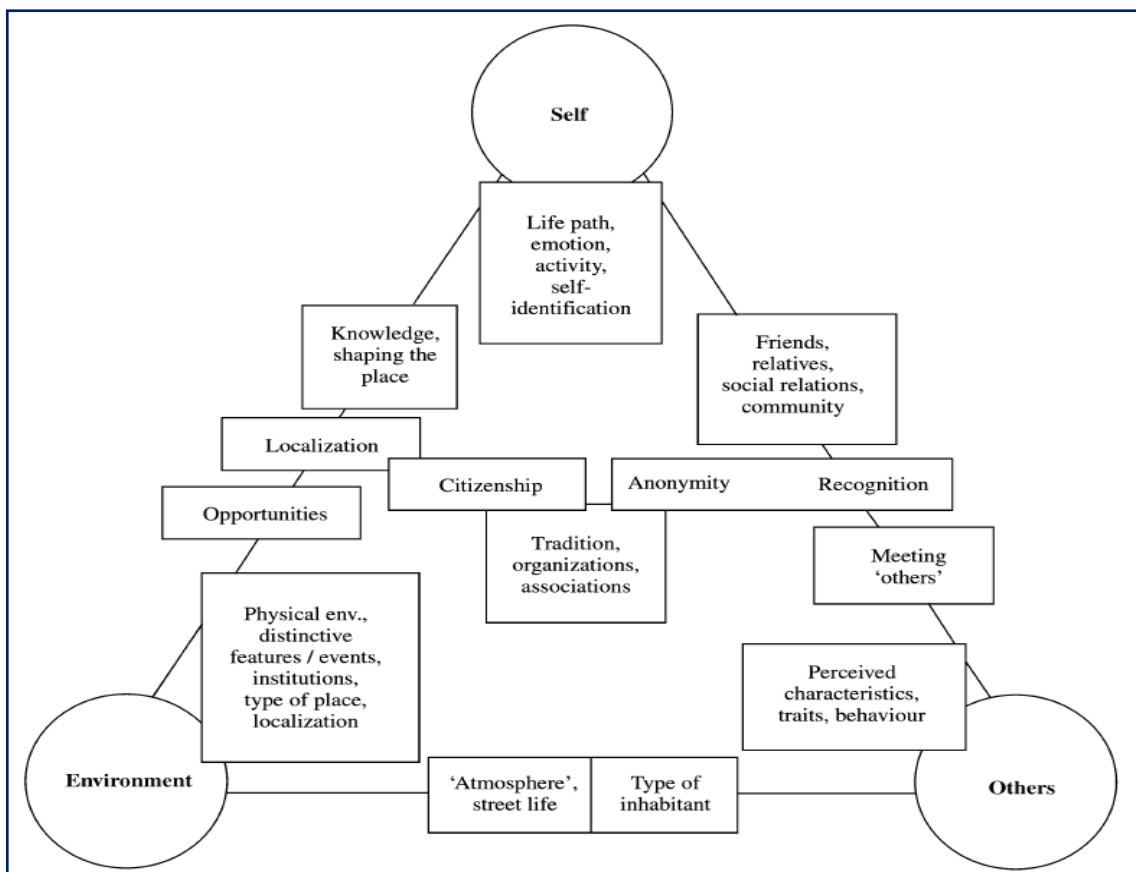
- Existentiele wetenschappers veronderstellen dat de mens zijn hele (be)leefwereld 'maakt', door betekenis toe te kennen aan alle factoren in deze wereld; aan zowel plaatsen, als aan zichzelf en andere mensen en objecten (Anderson, 2010). Plaatsen ontleen hun betekenis aan de manier waarop erover gesproken wordt, de manier waarop ze gebruikt worden en de manier waarop ze ingericht worden (Holloway & Hubbard, 2001). Plaatsen krijgen tevens betekenis door de persoonlijke, sociale en culturele uitwisselingen die zich er afspelen (Hidalgo & Hernandez, 2001). Het toekennen van betekenissen aan plaatsen, zorgt ervoor dat een plaats een beetje 'van ons' wordt en het zegt iets over onze 'plek in de wereld' en de manier waarop we in de wereld staan (Holloway & Hubbard, 2001; Manzo, 2005). Echter, plaatsen (evenals objecten) kunnen door elk individu op een andere manier geïnterpreteerd, beleefd, ervaren en begrepen worden, waardoor er verschillende betekenissen aan toegekend worden. Plaatsen 'belichamen' deze betekenissen. Plaatsen worden daarom ook wel sociale constructies genoemd (Reinders, 2005). "Places are being made, maintained and contested", aldus Cresswell (2004; 5).

- Zoals Agnew en Duncan (1989) het beschrijven, bestaat een plaats uit drie onderdelen: *location*, *locale* en *sense of place*. Hiermee wordt het samenspel bedoeld tussen een geografische locatie, de locatiemarken (fysiek en sociaal) en de emoties en ervaringen die mensen aan bepaalde plaatsen binden (Gustafson, 2001). *"Physical aspects of place provide opportunities for desired activities and, in that way, become associated with positive emotions and experiences. People also develop emotional bonds to places because of their relations to and meetings with other people"* (Trell & van Hoven, 2008; 6). Deze emotionele binding die mensen hebben met de voor hen betekenisvolle omgeving, wordt ook wel plaatsbinding genoemd (Proshansky, 1983; Scannell & Gifford, 2010). Van plaatsbinding bestaan vele uiteenlopende definities. Robert Hay (1998) beschrijft plaatsbinding bijvoorbeeld als de -met name langdurige- affectieve band, die kan veranderen over de tijd (Morgan, 2010). Door Altman & Low (1992) wordt plaatsbinding omschreven als een wisselwerking tussen affectie en emoties, kennis en geloof en gedrag en activiteiten op een specifieke locatie. Hidalgo & Hernández (2007) voegen hieraan de sterke neiging van een persoon om in nabijheid van de plaats te blijven, toe:

"We can ... define place attachment as the affective link that people establish with specific settings, where they tend to remain and where they feel comfortable and safe" (Hidalgo et al, 2007; 1)

- Cuba en Hummon (1993) maken onderscheid in verschillende dimensies van binding; hechting aan mensen op een bepaalde plaats en hechting aan de plaats zelf. Door Riger en Livrikas (1981) is dit ondervangen met de respectievelijke begrippen 'bonding', wat iets zegt over de sociale binding met een plaats en 'rootedness', waarbij het draait om de fysieke component van de binding. De onderlinge verhouding tussen deze beide vormen van binding verschilt van persoon tot persoon en van plaats tot plaats (van der Graaf en Duyvendak, 2009; Hay, 2005).

Gustafson (2001) heeft onder volwassenen onderzoek gedaan naar de reden dat plaatsen belangrijk voor ze zijn en welke betekenissen zij aan deze plaatsen toekennen. Het resultaat van dit onderzoek is een raamwerk (zie afb. 1), waarvan de basis bestaat uit drie 'polen' van argumenten; 'zelf', 'anderen' en 'omgeving'. Deze indeling lijkt op de persoonlijke, sociale en culturele uitwisselingen van Hidalgo en Hernandez, waaraan plaatsen hun betekenis danken. De polen kunnen niet los van elkaar gezien worden, maar werken samen als een geheel. Gezamenlijk omvatten deze polen ook de overige aspecten die tot nu toe in deze paragraaf aan bod zijn gekomen: geografische locatie, fysieke en sociale locatietekenen, individuele emoties en ervaringen, kennis, geloof en gedrag, maar ook de medemens, in de vorm van vrienden, familie of mensen uit de buurt waar men woont. Het toekennen van betekenissen aan een plaats en het hebben van een (emotionele) binding met een plaats, ligt dus erg dicht bij elkaar.

Afb. 1 - Wat een plaats betekenisvol maakt, model van Per Gustafson, 2001

Betekeningen van plaatsen die iets zeggen over het individu 'ik' of over de groep 'wij', zoals herinneringen of ervaringen, zijn in het model van Gustafson het dichtst bij de pool *self* gepositioneerd. Bij een groep horen, gedeelde ervaringen en vrienden hebben kan dit 'wij' -gevoel versterken. Het kan zorgen voor een 'gemeenschapsgevoel' (zie ook het hoofdstuk *Theorie: Jongeren en de Openbare Ruimte*), wat raakt aan het zogenoemde 'bonding' van Riger en Livrikas. Dat verklaart waarom *community* dichterbij *self* dan bij *others* staat. Bij *others* draait het meer om de 'zij', de andere mensen ter plaatse. Het dualisme anonimiteit versus herkenning is een thema dat om die reden tussen de polen *self* en *others* in hangt.

De aanwezigheid van *anderen* ter plaatse is dus van invloed op de betekenis die een individu of een groep aan een plaats toekent. Tot slot is er de pool *environment*. De categorie *omgeving* omvat niet alleen de betekenissen met betrekking tot de natuurlijke en de bebouwde omgeving, maar ook de symbolische en historische waarde van de omgeving. Daarnaast gelden ook het imago van de plaats, de mogelijkheden tot activiteit die een plek biedt en de relatieve locatie van een plaats ten op zichte van andere plaatsen als redenen om een plaats als betekenisvol te omschrijven (Gustafson, 2001).

Theorie: Jongeren en plaatsbinding

Het merendeel van de literatuur over plaatsbinding betreft onderzoeken gedaan onder volwassenen. Jongeren zitten in een andere levensfase en in een andere generatie, waardoor ze andere eisen stellen aan de omgeving. De binding van jongeren met plaatsen, zal dus anders van aard zijn dan de binding van volwassenen. In deze paragraaf wordt de beschikbare literatuur over de plaatsbinding van jongeren gebruikt om een overzicht te geven van het belang van zowel de fysieke als de sociale aspecten van deze binding en de manier waarop deze binding ontstaat.

In termen van leeftijd en persoonsgebonden eigenschappen, zijn er vele definities in gebruik om jongeren te omschrijven. De Verenigde Naties gebruiken bijvoorbeeld de leeftijdsgrenzen van vijftien tot vierentwintig jaar, maar in het algemeen kan gesteld worden dat de definitie van 'jongere' zowel een culturele als historische constructie is. Daarnaast geldt voor jongeren dat het dagelijks leven wordt gestructureerd door leeftijdsgebonden activiteiten en wetgeving die invloed uitoefenen op onder andere opleiding, vrijetijdsbesteding en arbeidsmogelijkheden (Heath et al., 2009). Jongeren hebben bijvoorbeeld leerplicht, komen tot een bepaalde leeftijd de discotheek niet binnen en mogen nog geen bijbaan hebben.

"Young people are recognized as sharing social spaces and encounters with adults, while also creating their own activities, meanings and uses of space" (Panelli et al., 2002; 110)

Dit citaat van Panelli et al. Legt uit dat jongeren en volwassenen bepaalde ruimten delen, waar ze elkaar tegenkomen, maar het gebruik van de ruimte en met name de betekenis die de ruimte voor hen heeft, kan desondanks verschillen, waardoor het onderscheid tussen jongeren en volwassene wordt versterkt. Eind 15e, begin 16e eeuw, werden kinderen voor het eerst niet als 'volwassenen-in-wording' beschouwd. Langzamerhand kreeg dit idee meer bijval totdat de scheiding kind-volwassene definitief werd in de periode van de Verlichting. Hiermee werd in de 19e eeuw ook 'de jongere' uitgevonden als periode tussen de kindertijd en het moment van volwassen worden. In deze tijd ontstonden de eerste formele jeugdverenigingen, en dankzij de sociale wetenschap werd 'jeugd' en algemeen geldend begrip (Dresen-Coenders et al, 1991). Tegenwoordig wordt de jeugd, zowel in de wetenschappelijke als in de populaire discourse, gezien als periode van overgangen en veranderingen, gemarkeerd door individuele ontwikkelingen (Heath et al., 2009), waarbij de ontwikkeling van het kind-zijn naar het volwassen worden wordt gemaakt.

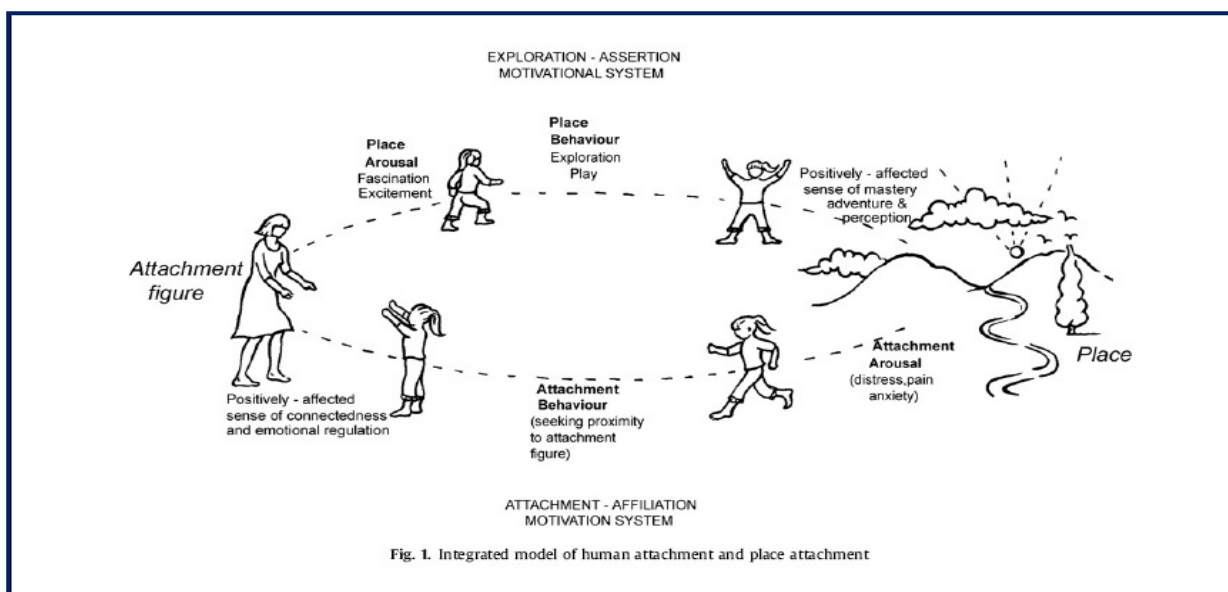
Bij de verschillende ontwikkelingsstadia van de kindertijd tot het volwassen worden, horen verschillende plaatsen die van belang zijn. Intensieve en regelmatige ervaringen van plaatsen in de kindertijd zijn van grote invloed op de latere ontwikkeling van plaatsbinding. Van jongs af aan ontwikkelen we als mens (aanvankelijk onbewust) positieve en negatieve gevoelens voor onze dagelijkse omgeving. Tot circa het 4e levensjaar hebben kinderen de sterkste binding met het huis waarin zij wonen. Tijdens de basisschool periode krijgen ze meer besef van hun relatieve geografische positie ten opzichte van de bredere omgeving en gaan ze meer op ontdekkingstocht naar nieuwe plaatsen (Jack, 2008).

Paul Morgan heeft onderzoek gedaan naar dit verschijnsel en voegde verschillende modellen bijeen om tot een bindings-ontwikkelingssysteemtheorie te komen. Zijn theorie houdt in dat wanneer jonge kinderen op onderzoek uit gaan naar nieuwe plaatsen, er momenten zullen zijn waarop iets engs of onverwachts gebeurt, met als gevolg dat ze terugkeren naar een (vertrouwd) persoon waarmee ze een binding hebben. Na verloop van tijd bezoeken deze kinderen toch weer (dezelfde) onbekende plaatsen en hebben ze er ook positieve ervaringen, waardoor positieve betekenissen overheersen (Morgan, 2010). Een verzameling van positieve ervaringen op een plaats kan ervoor zorgen dat er een emotionele binding met de plek ontstaat. Afbeelding 2 geeft een schematische weergave van deze theorie.

Deze theorie van Morgan komt overeen met een theorie van David Seamon (1979) die stelt dat *"a satisfactory human existence requires the individual to have strong links to place and locality"*, aldus Holloway and Hubbard (2001; 78). Seamon omschrijft de relatie tussen mens en plaats als een combinatie van beweging,

rust en ontmoeting van het menselijk lichaam in de omgeving. De verkenning van de omgeving, de ontmoeting, gebeurt door zowel te bewegen als te rusten in deze omgeving.

Holloway & Hubbard verfijnen de theorieën van Seamon en Morgan als volgt (2001; 80): *“it’s important to recognize that within each individual there are simultaneous desires to be both safely ‘at home’ and to escape the confines of home and move into the unknown”*. Dit citaat omschrijft de drang van de mens om op zoek te gaan naar het onbekende en nieuwe plaatsen te ontdekken. Deze ontdekkingstocht kan er in resulteren dat plaatsen die eerst als onbekend terrein golden, uiteindelijk ervaren kunnen worden als plaats van rust en veiligheid. *“...Movement away from home can eventually result in an expansion of what is considered as ‘home’; the ‘unknown’, in effect, becomes familiar”* (Holloway & Hubbard, 2001; 81). En zo kan het terrein waar het individu zich veilig en vertrouwd (‘thuis’) voelt, zich steeds verder uitbreiden. Ook bij jongeren werkt dit zo.

Afb. 2 - Paul Morgan's plaatsbinding-ontwikkelingstheorie (Morgan, 2010)

Volgens Hay (1998) kan plaatsbinding er in periodes van grote veranderingen voor zorgen dat men zichzelf kan blijven, en niet in een identiteitscrisis terecht komt. Plaatsbinding houdt het zelfbeeld in stand, dankzij affectieve en cognitieve factoren als gevoelens, geloof, herinneringen, toekomstbeelden en meningen, welke verband houden met de fysieke omgeving (Twigger-Ross & Uzzell, 1996; Jack, 2010). Om deze reden zou plaatsbinding volgens Hay het meest van belang zijn in de leeftijdscategorie 14-16 jaar, de doelgroep van dit onderzoek.

Ten opzichte van volwassenen, zijn jongeren meer geneigd zich te binden aan plaatsen na slechts een korte, intensieve ervaringsduur (Post, 2008). Ze kunnen zich beter en sneller binden, maar 'ontbinden' ook sneller en gemakkelijker. Dit wordt gewijd aan hun 'hier en nu' wereldbeleving, en hun 'objectieve' plaatsbenadering. Dit wordt bevestigd door Morgan (2010), die de aandacht legt op de kwalitatieve beleving van plaatsen. Kinderen en jongeren benaderen plaatsen als vanzelfsprekend, en waarderen plaatsen om de mogelijkheden die er zijn om dingen te doen, alleen of met anderen (Trell & van Hoven, 2008). Robert Hay (1998) onderzocht plaatsbinding over het gehele menselijke leven en kwam tot de conclusie dat gevoelens van verbondenheid met plaatsen groter werden met het ouder worden. Daarbij was het opvallend dat plaatsbindingen die gevormd waren in de 'jonge jaren' sterker bleken dan later gevormde bindingen.

Het sterkst waren de bindingen bij mensen die de gehele kindertijd op één plaats hebben gewoond. Volgens Seamon (Holloway & Hubbard, 2001) kunnen mensen zowel emotioneel als lichamelijk verbonden zijn met een plaats. Deze meervoudige binding noemt hij de basis van het 'thuis-zijn' op een plaats. Seamon verbindt dit met routine, regelmaat en het dagelijks leven dat zich op de plaats afspeelt. De Jong (2004; 25) schrijft dat men zich ergens thuis voelt omdat *“een deel van hoe je jezelf beschrijft door bepaalde kenmerken van die*

- plaats gesymboliseerd worden”. Door in het dagelijks leven actief gebruik te maken van de plaats waarmee de
- binding zo sterk is, kan men het gevoel krijgen zelfs onderdeel uit te maken van die plaats, en ‘er bij te horen’
- en het gevoel te hebben een ‘insider’ te zijn (Cresswell, 2004; 34).

Theorie: Jongeren en de Openbare Ruimte

- In de tienerjaren komt men regelmatig op plaatsen die op grotere afstand van het ouderlijk huis liggen. Er
- ontstaat in deze levensfase tevens een bewustere binding met de plaatsen. Bij jongeren neigen gevoelens van
- verbondenheid het sterkst te zijn wanneer ze het gevoel hebben dat ze volledig bij de lokale gemeenschap
- horen (Jack 2010). ‘De buurt’ waar men is opgegroeid en waar men zijn/ haar autonomie kan laten gelden,
- ver weg van het ouderlijk toezicht, geldt als oefenterrein voor nieuwe sociale netwerken (Dallago et al, 2009).
- Jongeren zoeken de openbare ruimte op.

“Studies on teenagers suggest that the space of the street is often the only autonomous space that young people are able to carve out for themselves and that hanging around, and larking about, on the streets, in parks and in shopping malls, is one form of youth resistance (conscious and unconscious) to adult power”
Skelton en Valentine (1998; 7)

- Bovenstaand citaat van Skelton en Valentine beschrijft dat de ‘space of the street’ in het algemeen geldt als
- enige plek waar jongeren zichzelf kunnen uitvinden. Dit wordt bevestigd door Aarts en van Lieshout (2005; 39)
- die concluderen dat de publieke ruimte voor jongeren vaak “een vervanging is voor een plek die ze niet
- hebben, waar ze geen toegang tot hebben of waar ze het niet voor het zeggen hebben”. Jongeren zoeken
- privacy in de openbare ruimte om met elkaar ‘hun ding’ te doen, zonder toezicht van volwassenen. Symbolisch
- gezien bezetten ze een eigen plaats (Noorda & Veenbaas, 2000). Jongeren hebben behoefte aan een eigen
- plaats.

- Niet alleen eigenen jongeren zich een fysieke plaats toe, maar ook kennen jongeren betekenissen aan de
- plaats toe. Rasmussen (2004) beschrijft plaatsen die specifiek voor kinderen en jongeren een speciale
- betekenis hebben, maar waar de ouders en omstanders zich niet van bewust zijn. Bijvoorbeeld een bankje of
- muurtje dat zich naast school of de sportclub bevindt en dat voor jongeren fungeert als ontmoetingsplek.
- Rasmussen noemt dit ‘children’s places’. Met dit soort plaatsen gaat men zich in toenemende mate binden en
- identificeren (Morgan, 2010).

- Onder andere Dresen-Coenders et al. (1991) geven aan dat ontmoetingsplaatsen in de openbare ruimte, door
- jongeren ook gebruikt worden als ‘uitvalsbasis’ om zich te mobiliseren om ergens anders naar toe te trekken.
- Daarnaast houden jongeren enerzijds van plaatsen zoals winkelcentra waar ze zich kunnen laten zien, zelf wat
- kunnen zien, de eigen autonomie kunnen onderstrepen en confrontatie kunnen opzoeken. Dresen-Coenders
- et al. (1991, p. 121) hebben het over “flaneren en ‘mallen’ op straat”. Jongeren houden van plaatsen waar ze
- niet gezien worden of niet opvallen (Karsten et al., 2001). Hazekamp (1985) spreekt in die gevallen van
- ‘nissen’. De behoeftes ‘gezien worden’ versus ‘niet-gezien worden’ lijken tegengesteld aan elkaar maar beide
- hebben een waardevolle functie in de ontwikkeling van de jongeren en hun binding met plaatsen. Denk hierbij
- ook terug aan het dualisme anonimiteit en herkenning uit het model van Gustafson.

- Betekenissen die jongeren aan plaatsen toekennen, lijken vooral te maken te hebben met het sociale aspect
- van een plaats. Ze ontmoeten er anderen en komen zichzelf er tegen (Manzo, 2003). De sociale betekenissen
- die aan de plaatsen verbonden zijn door henzelf en anderen spelen dus een grote rol in de relatie die jongeren
- hebben met plaatsen (Jack, 2010). In het vorige hoofdstuk werd aangegeven dat jongeren het sterkst
- verbonden zijn met plaatsen, wanneer ze het gevoel hebben bij de lokale gemeenschap te horen. Over de rol
- van gemeenschappen in de binding met plaatsen zegt Vanclay et al. (2008; 260): *“The role of community in*
- *attachment to place (...) is central. Communities provide the social interaction through which meanings are*
- *mediated, and in doing so also provide the context in which individuals can articulate who they are”*. Een
- gemeenschap definiëert waar men ‘zich bij voelt horen’ en met wie men zich identificeert (Cloutier-Fisher &
- Harvey, 2009). Het is een complex systeem van vriendschappen en familiebanden, van formele en informele
- banden, gevestigd in het sociale leven. In het sociale leven, dat zich voor jongeren afspeelt in de openbare
- ruimte.

Theorie: Samenvatting

- In dit hoofdstuk is geprobeerd een breed scala aan informatie over plaatsbinding en het toekennen van betekenissen aan plaatsen aan bod te laten komen. Het toekennen van een betekenis aan een stukje van de
- wijdere omgeving, ligt aan de basis van het ontstaan van een *plaats*. Het toekennen van betekenissen aan
- plaatsen werd door Gustafson gestructureerd, waarbij er drie “hoofdcategorieën” betekenissen naar voren
- kwamen, die altijd onderling afhankelijk zijn: zelf, anderen en omgeving.
- Wanneer er, naast het toekennen van een betekenis aan een plaats, een emotie verbonden wordt aan een
- bepaalde plaats (en wanneer men de neiging heeft dichtbij deze plaats te blijven), wordt er gesproken van
- *plaatsbinding*. Er bestaan sociale aspecten aan plaatsbinding, namelijk de binding met mensen op deze
- plaats, en fysieke aspecten van plaatsbinding, welke de mogelijkheden tot activiteiten bepaalt. Mensen
- vormen plaatsen, maar plaatsen vormen ook mensen (Cloutier-Fisher & Harvey, 2009). Plaatsen kunnen
- gebruikt worden om aan anderen uit te leggen wie we zijn en bij welke gemeenschap we horen. “*Places then*
- *are crucial for understanding who we are..*”, aldus Anderson (2010; 37).
-
- In dit hoofdstuk is ook naar voren gekomen dat jongeren in het algemeen meer in de sociale zin gebonden zijn
- aan een plaats, dan in fysieke zin. De plaatsen die zij gebruiken om hun (nieuwe) sociale netwerken op te
- bouwen en in stand te houden, zijn veelal gesitueerd in de openbare ruimte, ver weg van ouderlijk gezag.
- Maar zijn plaatsen dan niet meer dan een context waarin hun sociale levens zich afspelen? Welke betekenis
- kennen jongeren toe aan plaatsen en met welke plaatsen hebben zij een binding? In dit hoofdstuk is de basis
- gelegd voor het empirisch gedeelte van het onderzoek.

Methodologie

- Het hoofdstuk Methodologie geeft een beschrijving van de methoden die gebruikt zijn, en de onderzoekseenheden die betrokken zijn, bij het toetsen van het theoretisch kader in de praktijk. Daarnaast wordt de keuze voor het type onderzoek onderbouwd, en wordt er aandacht besteed aan de specifieke aspecten om rekening mee te houden bij het doen van onderzoek naar –en met- jongeren. Het empirisch gedeelte van het onderzoek is mogelijk gemaakt door het PraktijkOnderwijs te Veendam, waardoor het mogelijk werd om de onderzoeksaanpak in vorm gegeven als een lessenreeks van drie lessen.
- Aangezien het onderzoek gaat over jongeren, in plaats van volwassenen, dient er expliciet nagedacht te worden over de te gebruiken methoden. Participerend onderzoek is in dit geval bij uitstek geschikt. Door het gebruik van verschillende methoden, zowel schriftelijk, als beeldend en mondeling, is er een mooie hoeveelheid aan data beschikbaar gekomen voor het onderzoek. In dit hoofdstuk worden de lessen besproken en wordt afgesloten met een evaluatie van de reeks.

Methodologie: Kwalitatief onderzoek

Binnen sociaal-wetenschappelijk onderzoek bestaan twee onderzoeksparadigma's; kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Afhankelijk van de onderzoeksvraag en het onderwerp van het onderzoek, dient een keuze gemaakt worden tussen beide vormen van data(-verzameling). Kitchin en Tate (2000) hebben de verschillen tussen beide vormen van onderzoek beschreven, waarvan de belangrijkste zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 - Onderscheid kwalitatieve en kwantitatieve data door Kitchin & Tate (2000)

Kwalitatieve data	Kwantitatieve data
Data zijn woorden, beelden of geluiden	Data zijn getallen
Data zijn persoonlijk verzameld	Data zijn verzameld door technologie of voorschriften
Interpretatief	Functionalistisch
Betekenis en begrip	Verklaring en voorspelling
Specifiek	Generaliserend
Individuen	Populaties
Kleine steekproeven	Grote steekproeven
Concepten en categorieën	Voorkomen en frequentie
Micro	Macro
Participanten	Subjecten

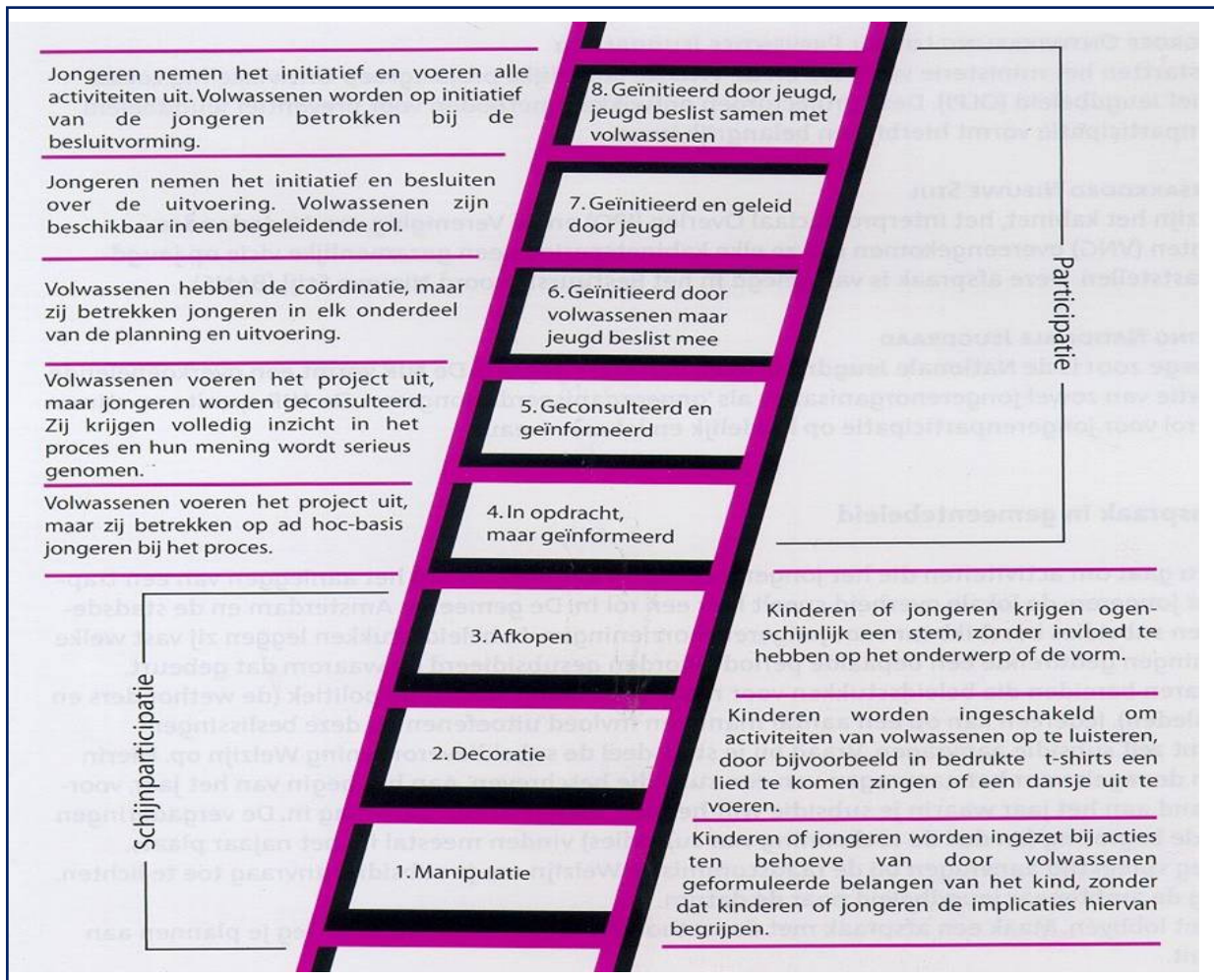
Kwantitatief onderzoek is gericht op het verkrijgen van data die gebruikt kan worden voor een statistische analyse, gebruikt om vergelijkbare, generaliseerbare resultaten op te leveren (Tench & Yeomans, 2008). Het kan bijvoorbeeld gaan om hoeveelheden, omvang of frequentie. Een voordeel van deze vorm van onderzoek kan zijn dat minder ervaren onderzoekers er mee uit de voeten kunnen. Bovendien levert het onderzoek vergelijkbare resultaten op, wat leidt tot een grotere acceptatie door respondenten. Een groot nadeel van de kwantitatieve benadering voor een onderzoek, over plaatsbinding van jongeren, is dat het weinig ruimte laat voor een diepere analyse van oorzaken, omdat het alleen resultaten oplevert in de richting van vooraf bedachte vragen (Tench & Yeomans, 2008).

Kwalitatief onderzoek is daarentegen een vorm van empirisch onderzoek dat als doel heeft gedragingen, ervaringen, en beleving van betrokkenen te beschrijven en te begrijpen (Lindeman & Reulink, 2005). Kwalitatieve benaderingen worden vaak gebruikt om gebieden te verkennen waarvan nog geen kennis bestaat (Tench & Yeomans, 2008). Voorbeelden van kwalitatieve gegevens zijn de beleving, ervaring, typering en waardering van individuen (Hay, 2005). *“In kwalitatief onderzoek wordt ervan uitgegaan dat mensen zin geven aan hun omgeving en op basis van die zingeving handelen. We zeggen ook wel dat ze betekenis verlenen aan hun omgeving.”* (Boeije et al, 2009; 253). Het beleven van plekken en het toekennen van betekenissen aan plekken staat centraal in deze scriptie, waarvoor kwalitatieve onderzoeksmethoden verkozen worden boven kwantitatieve methoden.

Een nadeel van de kwalitatieve onderzoeksmethode wordt aangegeven door Hay (2005, 11): *“Some studies of individual experiences, places and events have been represented as essentially non-generalisable case studies that have meaning in their own right, but are not necessarily either representative of replicable”* (Hay, 2005; 11). Individuele ervaringen hoeven niet voor bredere bevolkingsgroepen te gelden en aangezien het kwalitatieve waarden betreft, kan het gebeuren dat verschillende onderzoekers dezelfde resultaten op een verschillende manier interpreteren en daardoor tot andere conclusies komen (Keller et al, 2010). Een derde punt van aandacht bij kwalitatief onderzoek is de relatie tussen de onderzoeker en het onderzochte.

Ondanks het feit dat jongeren in de wetenschap steeds vaker worden gezien als sociale actoren met ‘agency’, zijn jongeren een relatief machteloze groep in een onderzoeksproces (Heath et al, 2009). Onderzoeken gericht op jongeren, hebben daarom in toenemende mate als doel om jongeren te laten participeren, zodat ze actief deelnemen aan het onderzoek. Participerend onderzoek is geen methode opzich; het is een filosofie die kan worden toegepast op verschillende methodes (Nieuwenhuys, 2004).

- "Participatie is een containerbegrip. Iedereen heeft een idee van de betekenis, maar de exacte omschrijving is sterk afhankelijk van tijd en plaats" (Vanderbroucke et al, 2010; 5). Het gaat hier om het hebben van zowel inspraak en invloed als initiatief. In afbeelding 3 wordt de participatieladder van Roger Hart (1997) weergegeven. Deze ladder geeft inzicht in de verschillende niveaus waarop jongeren kunnen participeren in projecten. De participatieladder kent acht niveaus van participatie, waarvan de onderste drie niet tot de (jongeren)participatie gerekend worden.

Afb. 3 – Participatieladder van Hart (1997), uit: Seij (2006)

- Trede 1 t/m 3 zijn vormen van 'nepparticipatie', waarbij jongeren worden gebruikt bij acties waar volwassenen de belangen voor de jongeren bepalen zonder hun medeweten; of waarbij jongeren aanwezig zijn ter versiering van een actie van volwassenen; of waarbij jongeren wel een stem krijgen, maar meer als bijdrage tot positieve beeldvorming, dan als werkelijke invloed (Vermeulen, 2008). De mate van initiatief en keuzevrijheid van de jongeren neemt toe met het hogerop klimmen in de ladder. In dit onderzoek is er naar gestreefd het niveau van participatie op niveau 5/6 te leggen. Op dit niveau van participatie, nemen volwassenen het initiatief voor een onderzoek. Zij ontwerpen en leiden het onderzoek, als voornaamste uitvoerders van het project. Jongeren worden uitgebreid geraadpleegd, ze krijgen volledig inzicht in het proces en hun mening wordt serieus genomen en behandeld. De jongeren leveren een belangrijke input in zowel het proces als het product. Op deze manier wordt geprobeerd een beter beeld te krijgen van de (be)leefwereld van jongeren (Heath et al, 2009).

• Er zijn een aantal kenmerken van participierend onderzoek van belang voor dit onderzoek. Participierend onderzoek verkleint de machtsongelijkheid tussen de onderzoeker en het onderzochte (Punch, 2002), in dit geval de jongeren, omdat de jongeren meer invloed kunnen uitoefenen op het proces en de resultaten van het onderzoek, dan wanneer ze niet actief deel zouden kunnen nemen. Als jongeren, zoals Panelli et al (2002; 110) doen, worden omschreven als “creative social thinkers and actors, ... competent in producing their own cultural meanings and practices .. and competent and creative producers of cultural knowledge”, geeft dat al aan dat jongeren zelfstandig zijn, dat ze waardevolle input kunnen leveren over de manier waarop ze tegen de wereld aankijken, zodat er onderzoek mét jongeren gedaan kan worden, in plaats van slechts óver ze. Daarnaast kan participierend onderzoek kansen bieden om de vaardigheden (van Hoven, 2008), kennis en het zelfvertrouwen van de jongeren te vergroten (Heath et al, 2009). Deze leermomenten zijn met name interessant vanwege het feit dat het onderzoek heeft plaatsgevonden op een onderwijsinstelling die deze leerdoelen nastreeft.

• Twee essentiële elementen van jongerenparticipatie in een onderzoek zijn dat de deelname van jongeren een *geïnformeerde keuze* is en dat deze gebaseerd is op *vrijwillige deelname*. Dat deelname niet altijd vanzelfsprekend is, bleek ook tijdens dit onderzoek². Een mogelijke verklaring hiervoor is dat participatieprojecten zelden vanuit de jongeren zelf komen (denk aan de participatieladder). Het initiatief komt van de volwassene. Er een interesse-kloof kan ontstaan, waardoor de onderwerpen van de projecten de jongeren niet aanspreken en ze geen zin hebben om deel te nemen.

• Doordat dit onderzoek naar jongeren in Veendam is uitgevoerd op een onderwijsinstelling, is er een bijzondere situatie ontstaan. Anders dan in situaties waarin het onderzoek bijvoorbeeld bij het Jongerencentrum in Veendam zou zijn afgenomen, zoals in eerste instantie het plan was, of in het openbare winkelgebied van Veendam, onder willekeurige jongeren. Leerlingen die op school zitten volgen een onderwijsprogramma, met vaste momenten waarop de leerling aanwezig moet zijn, waardoor *vrijwillige deelname* en *geïnformeerde keuze* voor de leerlingen een andere betekenis krijgen. De schoolleiding neemt het besluit vrijwillig deel te nemen aan het onderzoek, met het belang van de leerling in ogenschouw genomen.

• Een tweede punt van aandacht in deze bijzondere situatie, is de informatieverstrekking voorafgaand aan het onderzoek. Normaal gesproken zal de onderzoeker de ouders/ verzorgers van minderjarige jongeren moeten informeren en zal hij/zij toestemming moeten vragen aan de ouder/ verzorger om de jongere te mogen betrekken bij het onderzoek. Echter, aangezien de lessen met bijbehorende opdrachten plaatsvinden onder schooltijd en er een aantal leerdoelen en competenties aan verbonden zijn, past het onderzoek binnen het lessenschema van de school. Om deze reden hoeft er geen toestemming aan de ouders/verzorgers gevraagd te worden om de leerlingen deel te laten nemen aan de lessen. Voorwaarde hiervoor voor de school is, dat er geen persoonlijke gegevens of beeldmateriaal met leerlingen erop openbaar gemaakt worden. Het waarborgen van privacy en een ethische verantwoording is voor de school duidelijk een prioriteit. De namen van de leerlingen zijn in dit onderzoek daarom niet weergegeven. Door vertrouwelijk met de (persoonlijke) gegevens over de leerlingen om te gaan, is aan de privacyvoorwaarden voldaan.

• Door deelnemers aan het onderzoek tijdig en grondig te informeren over de bedoelingen van de onderzoeker en door zorgvuldig om te gaan met verkregen informatie, worden deelnemers beschermd. Aangezien de relatie tussen onderzoekers en deelnemers van nature niet gelijkwaardig is (Rose, 2007), voornamelijk in onderzoeken waar ‘kwetsbare groepen’ onderwerp van onderzoek zijn, is het van belang om rekening te houden met de ethische kwesties die eraan verbonden zijn. Behalve ‘bescherming’ gelden er in onderzoeken naar jongeren nog twee basisregels die herhaaldelijk beschreven worden in de literatuur (Rose, 2007; Boeijs et al, 2009):

- Respect. De onderzoeker dient open en eerlijk te zijn over zijn/ haar bedoelingen, heeft respect voor de jongeren die meewerken aan het onderzoek en laat ze in hun waarde. Respondenten dienen

² In eerste instantie was het de bedoeling dat dit onderzoek gedaan zou worden met jongeren die hun vrije tijd doorbrengen in een jongerencentrum. Na een periode van vijf maanden, waarin geprobeerd is een vertrouwensband op te bouwen met de jongeren, waren deze jongeren niet van plan om vrijwillig mee te werken aan het onderzoek. Geprobeerd is te kiezen voor methoden die jongeren aan zouden moeten spreken, maar “geen zin” was de algemene reactie hierop.

vrijwillig mee te werken aan een onderzoek en de onderzoeker dient geen conflicterende belangen te hebben.

- Inspraak, uitkomsten en dankbaarheid. De deelnemers aan het onderzoek moeten de kans hebben om invloed uit te oefenen op het eindresultaat en ze moeten de kans krijgen om zich eventueel terug te trekken uit het onderzoek. Bij afronding van het onderzoek is het gebruikelijk om dankbaarheid te uiten naar de participanten (Heath et al, 2009; Rose, 2007).

- Tijdens de eerste gesprekken met de directeur van de onderwijsinstelling is afgesproken dat de lessen zouden dienen als basis voor de dataverzameling voor deze eindschrijft. Een andere vorm van bescherming en respect betreft het bieden van de mogelijkheid voor de school (en elke leerling individueel) om gegenereerde data terug te trekken uit het onderzoek, ook na afronding van de scriptie. Hier is voor-, tijdens- en na de lessen bij de medewerkers en leerlingen op geattendeerd.

- Ook is er gecommuniceerd over de te gebruiken methoden en de te gebruiken begrippen, om de strekking van het onderzoek zo duidelijk mogelijk te laten zijn voor de leerlingen. De docent heeft, in de dagen voor de lessenserie, een klassikale introductie gegeven, om de leerlingen voor te bereiden op de komst van een 'vreemde' in de klas en op de 'anders dan anders'- manier waarop de lessen vormgegeven zouden zijn. Ook het onderzoeksonderwerp is geïntroduceerd zodat het voor de leerlingen te begrijpen was waarover de lessen zouden gaan en met welk doel er een niet-docent voor de klas zou komen te staan.

- Voor het onderzoek werd de leerlingen gevraagd inzicht te geven in hun privé-omgeving, de beleving van deze plaatsen en de activiteiten die ze er uitvoeren. Dit zegt iets over de persoon die erover vertelt. Mede om deze reden, leken een aantal leerlingen onzeker te zijn over de antwoorden die ze wilden geven. Toen dit merkbaar naar voren kwam, werden ze hierin in hun waarde gelaten en kwamen er, op een later moment in de lessenreeks, toch nog een aantal persoonlijke ervaringen en inzichten aan de orde. De andere leerlingen waren meteen enthousiast en open, maar ook nieuwsgierig naar de persoon achter de onderzoeker. Deze wisselwerking zorgde voor leuke gesprekken, waar waardevolle informatie uit naar voren kwam.

- De gesprekken vormden de laatste les van de lessenserie en het laatste onderdeel van de dataverzameling. Na deze les zijn de leerlingen en de docent bedankt en is er een traktatie uitgedeeld. De klas heeft als dankbetuiging een collage ontvangen met de foto's en citaten die de lessenserie heeft opgeleverd. Voordat de scriptie officieel ingeleverd is, hebben de directeur en de medewerkers van de school een kans gekregen om feedback te geven op het onderzoek zodat ook zij tevreden terug kunnen kijken op de samenwerking.

Methodologie: De lessenreeks als methode

De dataverzameling is vormgegeven in een lessenreeks aan de Praktijkschool Winkler Prins in Veendam. De lessenreeks is onderverdeeld in drie bijeenkomsten. Voorafgaand aan de eerste bijeenkomst heeft de docent de leerlingen voorbereid op een 'gastdocente die voor haar afstudeeronderzoek graag een project op school wilde doen'. In de eerste bijeenkomst heeft de *gastdocente* deze introductie uitgebreid door iets over zichzelf te vertellen en over het doel waarmee zij in de klas kwam. In deze introductie kwam ook het volgende overzicht aan bod (zie tabel 2) om duidelijk te maken wat de leerlingen gedurende de lessenreeks konden verwachten:

Tabel 2 - Overzicht van de bijeenkomsten met de leerlingen

	Locatie	Opdracht	Duur
Wo 6 okt	Computerlokaal	Beschrijven favoriete plaats van de leerlingen in de klas met redentie en nadenken over belangrijke plaatsen waar de leerling alleen komt en belangrijke plaatsen waar de leerling met anderen komt. Deze plaatsen weergeven op een kaart m.b.v. Google Maps.	10.25 - 12.30
Do 7 okt	Computerlokaal/ Veendam centrum	Foto's maken in groepjes van 2-3 personen van de belangrijke plekken in Veendam. Daarna foto's overzetten op de computer	13.05 - 15.15
Wo 13 okt	Computerlokaal/ Kantine	Afronden opdracht, invullen werkbladen en nabespreken foto's in groepsgesprekken met dezelfde groepjes waarin de leerlingen de foto's hebben gemaakt.	10.25 - 12.30

In de introductie is tevens de kern van het onderzoek toegelicht door de onderzoeker. Aan de hand van voorbeelden zijn de begrippen 'plaats', 'plaatsbetekenis' en 'plaatsbinding' uitgelegd. Ook is benadrukt dat plaatsbeleving voor ieder individu anders kan zijn, zodat de leerlingen, ondanks dat ze in groepjes aan de opdrachten hebben gewerkt, toch een persoonlijk resultaat neer durfden te zetten.

De leidraad van de lessenreeks werd gevormd door een *werkblad* (zie bijlage 1). Dit werkblad is door de docent opgesteld, naar aanleiding van het theoretisch kader en met de inzet van ideeën van de onderzoeker. Het werkblad diende zowel als inleiding op de onderwerpen, als overzicht in de individuele vorderingen voor de individuele leerling. Door gedurende de lessenreeks een mix van methoden te gebruiken komen de voorkeuren van de verschillende jongeren aan bod en werd iedereen geïnspireerd tot mee doen (Trell, 2009).

- Tijdens de lessenreeks leidde de docent de lessen en ondersteunde de onderzoeker de lessen waar mogelijk.
- De leerlingen op het PrO behoeven meer specifieke aandacht dan een gemiddelde leerling op het voortgezet onderwijs. Dit vormde een uitdaging tijdens het onderzoek, vanwege het gebrek aan ervaring met lesgeven van de onderzoeker. Daarnaast vergt deze specifieke groep leerlingen wellicht een aanpak dan een gemiddelde klas op het voortgezet onderwijs, vanwege de individuele beperkingen van de leerlingen. Het is daarom van belang dat er een ervaren medewerker van de onderwijsinstelling bij het onderzoek betrokken is. Deze medewerker kan een indicatie geven van het niveau van de leerlingen en kan betrokken worden bij de keuze voor de meest geschikte onderzoeksmethoden.
- Daarnaast verstrekt de literatuur nauwelijks informatie over het verrichten van onderzoek naar soortgelijke doelgroepen, wat de expertise van vakmensen extra waardevol maakt. Behalve dat de lessenreeks een uitdaging is, is het tevens een grote kans om in deze bijzondere setting een onderzoek uit te mogen voeren.

Er kunnen tussen leerling en docent/ 'stagiaire' ongelijke machtsverhoudingen ontstaan. De eerste 'oplossing' om dit te beperken, was om de sturing van de lessen bij de docent te laten en om als onderzoeker samen te werken met de leerlingen. Op deze manier is de situatie voor de leerlingen het meest 'normaal', vergeleken met de lessen van een gemiddelde dag of week. Tijdens de eerste les waren de leerlingen duidelijk nog op zoek naar de verhouding leerling vs. onderzoeker. Dit werd merkbaar doordat de leerlingen afstand hielden, aan de overkant van het lokaal bleven zitten en nauwelijks vragen durfden te stellen. Door te proberen rekening te houden met de niveaoverschillen tussen de leerlingen en door klassikaal te brainstormen over ideeën voor de opdrachten, kwam het contact tussen leerling en onderzoeker gemakkelijker tot stand.

- Een tweede manier waarop geprobeerd is om ongelijke machtsverhoudingen tussen onderzoeker en leerling tegen te gaan, is het inzetten van groepswork. De docent heeft aangegeven dat de leerlingen zich niet prettig zouden kunnen voelen bij één-op-één gesprekken met de onderzoeker. Door met kleine groepjes³ te werken, waarin de leerlingen in de meerderheid zijn, is geprobeerd de leerlingen het gevoel te geven dat ze zichzelf konden zijn en vrij konden spreken, zoals ze dat 'normaal' gesproken ook kunnen tijdens de lessen waar de docent bij aanwezig is. Tijdens de groepsgesprekken gaf de docent les aan de rest van de klas.

- De twaalf jongeren die mee hebben gedaan aan het empirisch gedeelte van het onderzoek zitten bij elkaar in de klas in de bovenbouw van het Praktijkonderwijs en zijn 15-16 jaar. Naast de algemeen geldende kenmerken van de jongeren in dit onderzoek, gebaseerd op opleidingsniveau en sociaal-economische achtergrond van de regio, zijn ook de persoonlijke gegevens van ieder individu van belang. Tabel 3 geeft de basis-persoonsgegevens van de deelnemende leerlingen weer. De groep bestaat uit negen jongens en drie meisjes. Zonder uitzondering hebben ze de Nederlandse nationaliteit en ouders met de Nederlandse nationaliteit en wonen ze hun hele leven in Nederland. Niet elke leerling echter, woont - of komt van oorsprong uit Veendam.

Tabel 3 - Persoonskenmerken onderzoeksgroep

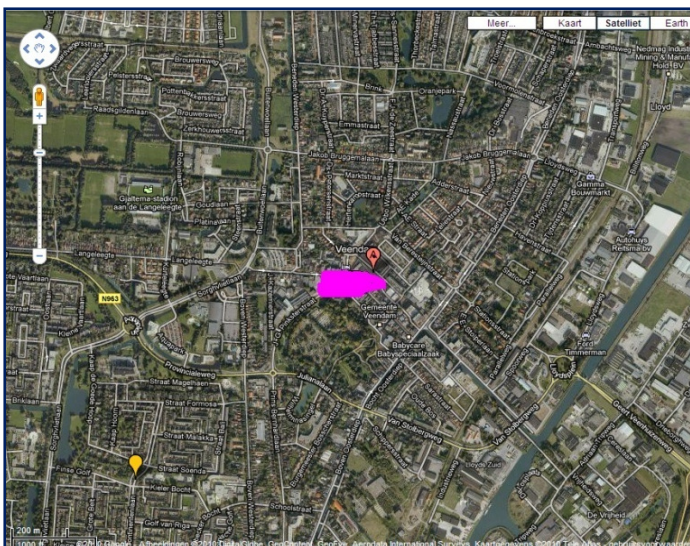
Fictieve naam	Sekse	Leeftijd	Woonplaats Veendam?
Amber	V	15	Nee
Bernice	V	15	Nee
Arjen	M	15	Nee
Bart	M	15	Ja
Christiaan	M	16	Nee
Dirk-Jan	M	16	Ja
Eelko	M	16	Ja
Ferdinand	M	15	Nee
Gerard	M	15	Nee
Harko	M	15	Ja
Ivo	M	16	Nee
Claire	V	16	Ja

- Behalve de verschillen in leeftijd en woonplaats, wordt het individuele onderscheid bepaald door de thuissituatie en het niveau van de leerling, wat betreft de vaardigheden en competenties die zij bezitten. Sommige leerlingen wonen bij (één of) beide ouders, sommige maken deel uit van een samengesteld gezin en weer een ander woont bij geen van beide (biologische) ouders. Daarnaast zitten de leerlingen op een verschillend punt in het traject van de prijktijkschool. Zo kan het voorkomen dat de ene leerling aan zijn/ haar externe stage begint, terwijl de ander zijn/ haar interne stage nog moet afronden. Dit hangt samen met de verschillen in IQ en leerachterstand van de leerlingen. De leerlingen vormden in dit opzicht een dynamische groep. Het verschil tussen de uitersten in deze klas is behoorlijk te noemen. In verband met de privacy en de afspraken met de school hierover, kunnen deze kenmerken van de leerlingen niet getoond worden in combinatie met de gefingeerde namen in het onderzoek. Dit heeft te maken met de ethische kaders waarbinnen het onderzoek gedaan diende te worden.

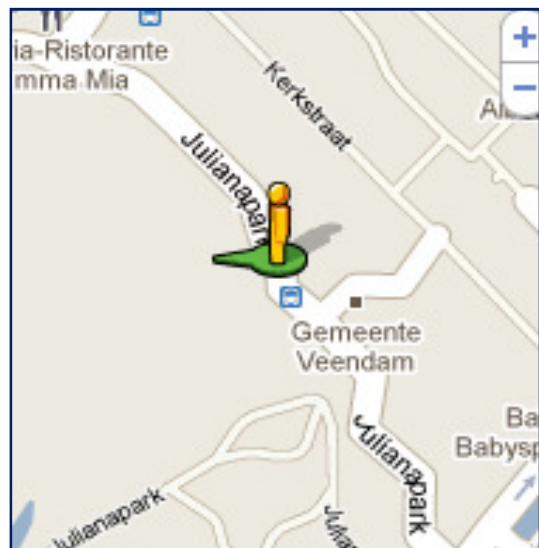
³ Tijdens de tweede en derde les is de klas opgedeeld in groepjes van 2-3 leerlingen. De docent heeft de groepsindeling gebaseerd op het individuele niveau van de leerlingen en de competenties die zij bezitten. Er is getracht de leerlingen zoveel mogelijk in te delen bij klasgenoten waar ze goed mee overweg kunnen, en met leerlingen die hetzelfde (competentie-)niveau hebben.

Methodologie: Les 1: Locatie en betekenis

- Het doel van les 1 was om de leerlingen zich bewust te laten worden van verschillende plaatsen, zowel in schaal, fysieke kenmerken als sociale kenmerken en persoonlijke betekenis. In de introductie van de eerste les is in groepsverband aandacht besteed aan de vraag 'wat is een plaats?'. Om de leerlingen gevoel te geven voor wat 'plaats' is en om zich bewust te worden van het feit of het verschil maakt of ze ergens alleen - of met anderen zijn, konden de leerlingen actief deelnemen aan het klassikale gesprek dat als doel had de leerlingen in te laten zien dat 'plaatsen' niet beperkt zijn tot een bepaalde afmeting. Om de leerlingen daarnaast een opstap te bieden naar de foto-opdracht, is er in de eerste les voornamelijk gewerkt aan de inleidende vragen op het werkblad (zie bijlage 2 voor de uitwerkingen). De bedoeling van de eerste les was dat de leerlingen aan het einde van de les, nagedacht zouden hebben over plaatsen waar ze graag komen en welke plaatsen belangrijk voor ze zijn, maar ook waarom.
- Er is begonnen met een, voor de leerlingen, herkenbare situatie. De plek van de leerlingen in de klas. Bij iedere les zijn ze vrij om te gaan zitten waar ze willen, maar toch gaan de meeste leerlingen stevast op dezelfde plaats zitten. Er is de leerlingen gevraagd op te schrijven op welke plek ze meestal zitten en waarom. De antwoorden liepen uiteen van "een plekje bij het raam, omdat ik dan naar buiten kan kijken" tot "achterin de klas, want daar is het gezellig". Tijdens het bespreken van de antwoorden op deze eerste vraag, werd het voor de leerlingen duidelijk hoe groot de verschillen kunnen zijn tussen de individuele redenen om ergens te gaan zitten.
- Van de favoriete plek in de klas werd een brug geslagen naar de favoriete plaatsen van de leerlingen waar ze alleen en/ of met anderen zijn. Er is de leerlingen gevraagd deze plaatsen te omschrijven en de reden te geven waarom deze plaatsen favoriet zijn. Vervolgens is met behulp van *Google Maps* een oefening gedaan in het kaartlezen en omgaan met 2D en 3D materiaal, zodat de leerlingen meer gevoel zouden krijgen voor locatie en relatieve locatie. Dankzij de functie 'walk through' van *Google Maps* konden de leerlingen digitaal rondwandelen op de favoriete plaats en laten zien waar deze plaatsen zich bevinden en hoe ze eruit zien. Afbeelding 4 geeft weer hoe 'Claire' en 'Eelko' hun favoriete plaatsen hebben aangegeven op de kaart:

Afb 4 - Eigen bewerking kaartmateriaal favoriete plaatsen

Uit: Werkbladen 'Claire' en 'Eelko'

- Met dit onderdeel werd zowel gewerkt aan de competenties van de leerlingen en de leerdoelen die de docent voor ogen had, als aan de dataverzameling voor het onderzoek. Wat betreft de competenties van de leerlingen, is er geoefend met (digitaal) kaartmateriaal, met het bewerken en invoegen van kaartmateriaal in de computerprogramma's Microsoft Word en Paint. Deze kaartjes met favoriete plaatsen hadden van nut kunnen zijn voor de onderzoeker, om aan de hand van de kaartjes de locaties te bezoeken als voorbereiding

- op les 2 en les 3. Slechts een klein aantal leerlingen is toegekomen aan dit onderdeel van het werkblad, waardoor het achterliggende doel van deze opdracht voor het onderzoek niet zo goed tot zijn recht is gekomen.

- Tot slot is er aan het einde van de les nagedacht over ‘anderen’ in de openbare ruimte en wat die anderen ervan vinden dat de leerlingen gebruik maken van de openbare ruimte. Deze vraag is echter door bijna geen enkele leerling ingevuld op het werkblad. Een verklaring hiervoor is dat de leerlingen aan het einde van de les weinig concentratie meer op konden brengen. Tijdens de groepsinterviews is het onderwerp ‘anderen in de openbare ruimte’ overigens wel weer aan bod gekomen (zie ook het hoofdstuk *Resultaten: Betekenissen van plaatsen*). Aan het einde van de les is de volgende les geïntroduceerd: Fotograferen met de mobiele telefoon.

Methodologie: Les 2: Fotograferen met de mobiele telefoon

- Om (letterlijk) een beeld te krijgen van de plaatsen die een belangrijke rol spelen in het leven van de leerlingen, hebben ze tijdens de tweede les in kleine groepjes foto’s gemaakt van deze plaatsen, met hun mobiele telefoon. Binnen de sociale wetenschap lijkt het gebruikelijker te worden om met visuele methoden te werken. Dit geldt met name voor onderzoeken waarin jongeren participeren (Heath et al, 2009; Trell & van Hoven, 2009). Op deze manier worden jongeren benaderd als actieve, autonome participanten en kunnen ze daadwerkelijk invloed uitoefenen op de uitkomsten van het onderzoek. Het grote voordeel van visuele methoden in dit geval, wordt beschreven door Cele (2006; 155): *“Asking respondents to film or take photos of their daily environment can be very beneficial as it allows the researcher to get an overview of people’s interactions with places without ‘intruding on their daily schedules or following them around”*. Zonder dat de onderzoeker de dagelijkse routine van de jongeren verstoort met zijn/haar aanwezigheid, kan er met behulp van foto’s een beeld verkregen worden van de plaatsen waarmee de jongeren dagelijks interacteren.

- De argumenten om een mobiele telefoon te gebruiken voor het maken van de foto’s, en niet een digitale camera, staan weergegeven in tabel 3. Tijdens de eerste les bleken, op twee na, alle leerlingen in het bezit van een mobiele telefoon met camerafunctie. De twee uitzonderingen konden een telefoon lenen van iemand anders uit hun groepje om de foto’s te maken.

Tabel 3 – Voor- en nadelen gebruik digitale camera versus mobiele telefoon

	Camera	Mobiele telefoon
Voordelen	Mooiere foto’s dankzij mogelijkheid tot uitgebreide instellingen	Leerlingen zijn bekend met het gebruik van de eigen telefoon
		Het overzetten van de foto’s kan via bluetooth en vereist geen specifieke software.
		Foto’s maken kan onopvallend, waardoor de leerlingen dit relatief ‘anoniem’ kunnen doen.
Nadelen	Minder dan de helft van de leerlingen is in bezit van een digitale camera, waardoor de leerlingen op elkaar moesten wachten en het nemen van de foto’s teveel tijd in beslag zou nemen.	De mobiele telefoon kan minder goed scherpe stellen dan een digitale camera.
	Het overzetten van de foto’s naar de computer vereist specifieke software en datakabels of kaartlezers	

- Doordat de klas ingedeeld was in groepjes van 2-3 personen, konden de leerlingen binnen de gegeven tijd ieders favoriete plaatsen fotograferen met het beschikbare aantal telefoons met camerafunctie. Op deze manier heeft niemand alleen rond hoeven lopen, konden ze elkaar helpen met foto’s maken en kon het gesprek over de favoriete plaatsen op gang komen.

- Een nadeel van het maken van beeldmateriaal in groepsverband, kan zijn dat de resultaten qua stijl op elkaar lijken en de leerlingen sneller geneigd zullen zijn dezelfde plekken te laten zien (Hörschelmann & Schafer, 2005). Dit kan versterkt worden door de indeling van de groepjes met leerlingen ook in hun vrije tijd met

• elkaar omgaan, en dus dezelfde (ontmoetings-)plaatsen gebruiken. Een ander nadeel kan zijn dat een jongere zijn favoriete plaatsen om persoonlijke redenen niet kenbaar wil (of durft te) maken aan de andere groepsleden. Er is daarom aan het begin van de les met de leerlingen afgesproken dat ze ook in hun eigen tijd foto's mochten maken, en/of dat ze plaatsen mochten omschrijven, waarvan geen foto gemaakt kon worden. Twee leerlingen hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

• De bluetoothmogelijkheid van de telefoons is gebruikt om de gemaakte foto's over te zetten op de computer. Het voordeel hiervan is dat er niet voor iedere telefoon verschillende datakabels en/ of software nodig zijn. Een nadeel van deze vorm van verbinding tussen twee apparaten, is dat niet alle gebruikte mobiele telefoons tegelijkertijd verbinding kunnen maken met de computer, waardoor het verzamelen van alle foto's de rest van de les in beslag nam.

• Terwijl de docent zich bezig hield met het verzamelen van de foto's, konden de leerlingen op hun werkblad invullen waarom de gefotografeerde plaatsen belangrijk voor ze zijn. Het kan een voordeel zijn dat de leerlingen hun argumenten al een keer verwoord hebben, alvorens de focusgroepgesprekken beginnen..

• Echter, niet de foto's zelf, maar de doeleinden waarvoor deze gebruikt worden zijn voor onderzoekers van belang (Rose, 2007). *"Photographs should be seen as prompts for further discussion rather than as explanations in themselves"*, aldus Hörschelmann en Schäfer (2005; 225). Foto's en visuele data in het algemeen, worden door sociale wetenschappers gebruikt omdat ze informatie kunnen bevatten, die met gebruik van (geschreven of gesproken) woorden, mogelijk niet verkregen zou worden (Rose, 2007; 240). Door de leerlingen zelf foto's te laten maken van (favoriete) plaatsen, maken zij een (eerste) keuze tussen de verhalen die ze wel en niet willen vertellen. Dit geeft de leerlingen een bepaalde vorm van macht (Vogelzang, 2008). Een voordeel voor de (verbaal minder vaardige) leerlingen van het PraktijkOnderwijs kan zijn, dat de foto's de jongeren steun biedt in een gesprek over hun favoriete plaatsen, doordat de foto's al een deel van het verhaal vertellen. De volgende paragraaf gaat dieper in op de focusgroepsessies die gebruikt zijn om de verhalen achter deze foto's te ontdekken.

Methodologie: Les 3: Focusgroepgesprekken

• In kwalitatief onderzoek is gespreksvoering de meest favoriete onderzoeksmethode, en met name het kwalitatieve interview (Hay, 2005). Hay (2005; 79,80) beschrijft het interview als volgt: *"An interview can be defined as 'face-to-face verbal interchange in which one person, the interviewer, attempts to elicit information or expression of opinion or belief from another person or persons"*. *"[They] are an excellent method of gaining access to information about events, opinions, and experiences... and ... how meanings differ among people"*. Het kwalitatieve interview staat bekend als jeugd-vriendelijk, omdat het de respondent ruimte geeft om eigen input te leveren aan het gesprek, om onderwerpen aan te dragen en om in eigen woorden en eigen tempo hun mening te onderbouwen (Heath et al, 2009). Deze methode is voor de leerlingen van de PraktijkSchool minder geschikt, omdat ze zich verbaal niet allemaal even goed kunnen uitdrukken, waardoor ze zich niet op hun gemak zullen voelen bij een één-op-één gesprek. Groepsinterviews kunnen hierin uitkomst bieden.

• Groepsinterviews waarbij meer dan één persoon tegelijkertijd wordt geïnterviewd worden vaak vormgegeven als focusgroep, waarbij het onderwerp van het interview van tevoren duidelijk is afgebakend (Boeije et al, 2009; 267). Met name voor geografisch onderzoek naar mens-plaats relaties is deze methode erg geschikt: *"The focus group method has an important contribution to make to geographic research. It is a highly effective vehicle for exploring the nuances and complexities associated with people-place relationships"* (Hay, 2005; 120). De belangrijkste eigenschap van focusgroepgesprekken is dat er interactie tussen de deelnemers onderling kan plaatsvinden, waardoor verschillende standpunten over hetzelfde onderwerp aan bod komen (Hay, 2005).

• De basis voor de focusgroepgesprekken, zoals deze in de laatste les zijn gehouden, bestond uit een mapje met alle (afgedrukte) foto's en een vragenlijst (zie bijlage 3) met themavragen. De foto's zijn gebruikt *"to address questions and issues generated in a wide range of theoretical contexts.. they also give participants a means to reflect on aspects of their lives that they may usually give little thought to"* (Rose, 2007; 238). Aan

• de hand van de foto's werden de favoriete plaatsen van de jongeren besproken. Om ervoor te zorgen dat de belangrijkste onderwerpen niet vergeten zouden worden, was er de vragenlijst. De manier waarop de vragen gesteld zouden worden of de volgorde waarin dit zou gebeuren, stonden bij voorbaat niet vast. Hierdoor konden de gesprekken, net als bij een semi-gestructureerd interview, nog verschillende richtingen uitgaan.

• Over het algemeen wordt aangenomen dat een focusgroep, ideaal gezien, ongeveer uit zes tot tien personen bestaat (Vogelzang, 2008) en dat het gesprek 1-2 uur duurt (Hay, 2005). Echter, aangezien de leerlingen in groepjes van 2-3 personen foto's gemaakt hebben en daardoor bekend zijn met de plaatsen die voor ieder groepslid belangrijk zijn, zijn de focusgroepgesprekken in dezelfde samenstelling gedaan. Een groot voordeel hiervan kan zijn dat de leerlingen zich in vertrouwd gezelschap bevinden en zich daardoor gemakkelijker open durven stellen dan bij een één-op-één kwalitatief interview met de onderzoeker. Op deze manier kunnen herinneringen opgeroepen worden, waarbij de leerlingen kunnen vertellen over ervaringen en belevenissen die de betekenis, die een plaats voor ze heeft, onderstrepen. Daarnaast kunnen ze aangeven welke rol deze plaatsen spelen in wie ze zijn (Jack, 2010). Een ander voordeel is dat ze elkaar eventueel kunnen aanvullen tijdens het gesprek, omdat ze op dezelfde locaties zijn geweest om de foto's te maken.

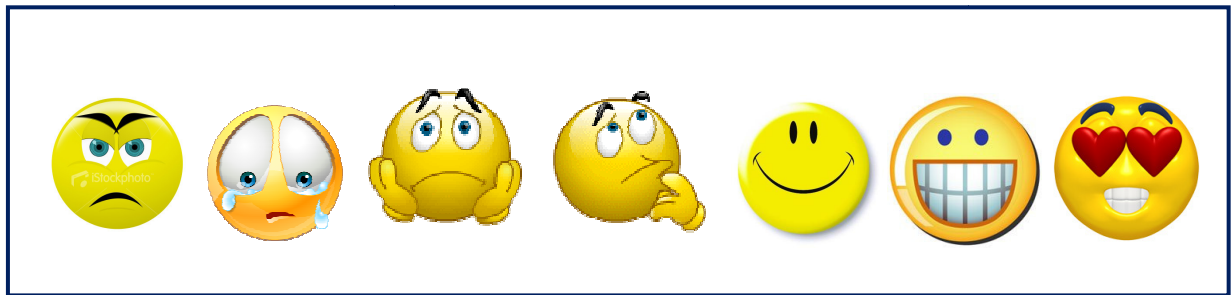
• In het algemeen is het beter om mensen die elkaar goed kennen niet in dezelfde groep te doen (Hay, 2005), om een bepaalde vorm van groepsdruk te voorkomen, die ontstaat omdat ze niet voor elkaar onder willen doen. In dit onderzoek, waar de jongeren elkaar relatief goed kennen, omdat ze al een aantal jaren bij elkaar in de klas zitten, is dit nauwelijks te voorkomen. Een nadeel dat aan groeps gesprekken kan kleven, is dat de ene persoon dominanter is dan de ander, waardoor iemand ondergesneeuwd kan raken in het gesprek. Hierin ligt een rol voor de onderzoeker. Deze zorgt ervoor dat iedere leerling tijdens het gesprek aan bod komt en een kans krijgt om zijn/ haar favoriete plaatsen toe te lichten.

• Een tweede aspect dat van invloed is op de 'machtsverhouding' tijdens de interviews, is de *locatie* waarop de gesprekken plaatsvinden. Dit is van belang omdat een omgeving niet neutraal is. Een van beide partijen kan zich sterker voelen op de specifieke plek. Het meest ideaal zou een publieke ruimte zijn of een locatie die door de jongeren zelf uitgezocht is (Heath et al, 2009). Daarnaast speelt de locatie ook een rol in de concentratie van onderzoeker en leerlingen.

• Interviews en focusgroepgesprekken kunnen het best gehouden in een informele setting (Hay, 2005). Als locatie voor dit onderzoek is, in overleg met de leerlingen, gekozen voor de schoolkantine, omdat de kantine voor de leerlingen een vertrouwde ruimte is, waar een ontspannen sfeer hangt. Leerlingen komen hier om te ontspannen en deze associatie kan de eventuele spanning, die de leerlingen voor het interview hebben, helpen te beperken (Heath et al, 2009; Longhurst, 2003). Op het moment van de gesprekken waren er geen docenten of andere leerlingen aanwezig, waardoor de leerlingen vrij konden praten en onderzoeker en leerling elkaar goed konden verstaan. Om een ontspannen sfeer te creëren tussen onderzoeker en de leerlingen, is er gezorgd voor kleine snacks die tijdens het interview onbeperkt gepakt mochten worden.

• De overweging dient gemaakt te worden of de leerlingen de school(kantine) zullen zien als een omgeving waar het gebruikelijk is dat ze vertellen wat de leraar, of in dit geval de onderzoeker, graag wil horen. En of de institutionele sfeer geen druk legt op de machtsrelaties (Trell, 2009; 49), maar op deze school lijkt dit niet aan de orde. Er hangt een gemoedelijke en informele sfeer op de school, waarin de leerlingen spontaan met elkaar en met de docenten om kunnen gaan. De directeur kent de leerlingen bij naam en maakt na de lessen ongedwongen praatjes met de leerlingen in de hal. Dit geeft de indruk dat leerlingen zich op hun gemak voelen op de school en dat ze zichzelf kunnen zijn.

• Voor de focusgroepgesprekken is het van belang dat de leerling zich op zijn/haar gemak voelt, omdat gesprekken over plaatsbinding en plaatsbetekenis gaan over persoonlijke ervaringen met een plaats. De leerlingen bepalen zelf hoe persoonlijk ze de vragen beantwoorden en hoe 'dichtbij' ze de onderzoeker laten komen (zie bijlage 4 voor de uitgeschreven gesprekken), maar om het beantwoorden van de vragen over de emoties die de leerlingen aan plaatsen verbinden eenvoudiger te maken, is gebruik gemaakt van de emoticons zoals weergegeven in afbeelding 5. Behalve dat de leerlingen gemakkelijker kunnen laten zien welke emotie ze ervaren op een bepaalde plaats, kunnen de emoticons ook gebruikt worden om een gradatie aan te geven in de emoties op verschillende plaatsen. De verwachting is dat jongeren over het algemeen bekend zijn met het gebruik van emoticons, omdat het digitaal uitdrukken van emoties gedaan wordt met deze symbolen.

Afb. 5 – Gebruikte emoticons om emotie uit te drukken

Wanneer het gesprek overging op het onderwerp emoties en/of gevoel, werd een geprinte afbeelding van de emoticons op tafel gelegd, zodat de leerlingen konden aanwijzen welke emoticon het beste bij hun verhaal paste. Dankzij het gebruik van deze emoticons, ontstond gedurende het gesprek bij de leerlingen een aantal keren het besef dat verschillende plaatsen verschillende emoties oproepen, waardoor ze soms terug kwamen op eerder gegeven antwoorden. Bovendien helpen de emoticons niet alleen met verschillen tussen plaatsen uitleggen, maar geven ze ook gradaties aan in een 'goed gevoel' of een 'minder goed gevoel'. Wanneer de leerling bijvoorbeeld aangaf zich "gewoon goed" te voelen op een (of meerdere) plaats(en), boden de emoticons aanleiding om dit antwoord te verfijnen en het verschil met het gevoel op andere plaatsen uit te leggen.

Methodologie: Evaluatie van de lessenreeks

In deze evaluatie van de lessenreeks komen een aantal onderwerpen aan bod, die niet onder één specifieke les te plaatsen vallen, maar in het algemeen op de hele reeks van toepassing zijn.

De doelstelling met betrekking tot de participatie, zoals die gesteld is in het hoofdstuk *Methodologie: Kwalitatief Onderzoek*, is grotendeels behaald. De leerlingen hebben klassikaal, maar toch individueel en zelfstandig, aan de opdrachten gewerkt. De opdrachten lieten ruimte voor een eigen interpretatie. De docent en onderzoeker begeleidden de lessen en hielpen met praktische vaardigheden, zoals het opslaan van documenten en het draaien van afbeeldingen in MS Word. Het participatieniveau van de leerlingen had echter hoger kunnen zijn. Door gebrek aan tijd, konden de leerlingen nauwelijks invloed uitoefenen op het verloop van het proces. Op het moment dat de jongeren meer vrijheid kregen om een eigen invulling aan de opdrachten te geven, ontstonden er meer vragen en was er meer behoefte aan begeleiding. Daardoor waren we als onderzoeker en docent soms te snel geneigd handvaten te geven, waardoor de jongeren niet kritisch genoeg zijn en minder op hun eigen instinct te werk gaan.

De aanwezigheid van de docent speelt ook een grote rol in het onderzoek. De docent/mentor heeft een goede band met de leerlingen en dat zorgt voor rust in de klas. Daarnaast biedt de ervaring van de docent steun aan de onderzoeker. Niet alleen de praktische ervaring met lesgeven en het vormgeven van lessen is, maar ook de kennis van het karakter en de achtergrond van de leerlingen kwam goed van pas. Dankzij de samenwerking met de docent in de eerste twee lessen, voelde het voor de onderzoeker niet onnatuurlijk om in de derde les in afwezigheid van de docent de focusgroepgesprekken te doen.

Het enthousiasme van de directeur en de docent en mentor van de klas waarmee de lessenreeks doorlopen is, zorgden er tenslotte voor dat de opdrachten van de lessenreeks aan de leerlingen werden overgebracht als een kans, of een uitzonderlijke gebeurtenis, in plaats van een verplichting. De deelname aan de lessenreeks is bovendien niet met een cijfer beoordeeld, wat het vrijblijvende karakter heeft versterkt.

Dat er, door gebruik te maken van een mix van methoden, meer jongeren bediend worden in hun voorkeur en interesses, is gebleken tijdens de lessenserie. Hierdoor kreeg iedereen de kans om actief mee te doen aan het onderzoek, zonder dat het uitmaakte of hij/zij timide of brutaal van aard was, creatief of inspiratieloos, schriftelijk of mondeling beter onderlegd was.

- De eerste les, die diende als inleiding, was vooral gezellig. De sfeer was goed, de leerlingen waren nog wel enigzins afwachtend, maar iedereen ging actief aan de slag met de werkbladen. Het onderdeel *Google Maps* en het aangeven van favoriete plaatsen op een kaart, was niet voor iedereen een haalbare opgave, maar wel een goede eerste aanleiding om het gesprek over favoriete plaatsen op gang te brengen.
- De tweede les was de minst gestructureerde les en daarmee waarschijnlijk het leukst voor de leerlingen. De leerlingen waren ruim op tijd terug, met voldoende foto's. Iedereen heeft minimaal 1 foto van een persoonlijke favoriete plaats ingeleverd, waaruit geconcludeerd kan worden dat de moeilijkheidsgraad van de opdracht niet te hoog was voor de leerlingen. In combinatie met de werkbladen vormden de foto's een brede basis voor de focusgroepgesprekken in les drie.
- Het idee achter deze gesprekken was dat de jongeren onderling het gesprek zouden voeren, waardoor onderwerpen aan bod zouden komen waar van te voren niet op gerekend was. De rol van de onderzoeker zou zijn het bewaren van het overzicht en het ervoor zorgen dat het gesprek over relevante onderwerpen zou gaan. Echter, in slechts één van de vier gesprekken kwamen er discussies op gang en ontstond er een gesprek. De andere drie gesprekken kwamen moeizaam op gang en hadden meer de vorm van een interview, waarin iedereen individueel de vraag beantwoordde die de interviewer stelde. Een verklaring hiervoor is dat de leerlingen in hun vrije tijd minder met elkaar omgaan dan de leerlingen uit het andere groepje en hierdoor minder goed op elkaars gespreksonderwerpen in konden haken.
- In een ideale situatie zou er meer tijd genomen moeten worden voor gespreksvoering. Echter, met de doelgroep van dit onderzoek, waarbij twintig minuten lang in gesprek zijn een uitdaging is, was het prima. Om toch aan meer informatie te komen, hadden meerdere methoden gebruikt kunnen worden, of zouden de focusgroepen verdeeld kunnen worden in kleinere sessies met meerdere verschillende onderwerpen. Behalve het format van de gespreksvoering, zou de voorbereiding, wat het inhoudelijke aspect betreft, ook nog een aanpassing kunnen gebruiken. Om jongeren over hun gevoel of emoties te laten praten, is meer nodig dan plaatjes die gevoel uitdrukken. Tijdens de voorbereiding in de klas, in aanwezigheid van de docent, had meer aandacht besteed kunnen worden aan gevoelens, herinneringen, toekomstbeelden, etcetera. De gesprekken vormden desondanks een welkome aanvulling op de werkbladen en de foto's, vanwege de kans om dieper in te gaan op het verhaal achter de foto's.
- De afwezigheid van de docent bij de groeps gesprekken kan ook twee mogelijke uitwerkingen hebben gehad: De docent, als vertrouwenspersoon van de leerlingen, ontbrak, waardoor de leerlingen onzeker werden over wat ze wel en/ of niet konden vertellen. Of, de onderzoeker werd als 'medeplichtige' gezien en de afwezigheid van de docent zorgde er juist voor dat er stoere verhalen boven tafel kwamen. Beide effecten van de afwezigheid van de docent zijn tijdens de gesprekken waargenomen. Door de houding van de leerlingen in beide gevallen te respecteren en door niemand onder druk te zetten om meer te vertellen dat wat hij/ zij in eerste instantie zelf wilde, bleef er een ontspannen sfeer bestaan.
- Terugkijkend op de actieve deelname aan de lessen, kan geconcludeerd worden dat de meeste leerlingen erg enthousiast en actief hebben deelgenomen. Dit bleek onder andere uit het aantal foto's dat ze gemaakt hebben, hoe compleet de werkbladen ingevuld zijn en uit de -verbale en non-verbale- houding tijdens de lessen. Dit wil niet zeggen dat de andere leerlingen niet enthousiast was, maar ze uitten het in mindere mate. Een reden hiervoor kan zijn dat ze minder dominant zijn of dat ze de opdracht minder goed hebben begrepen en wat meer hulp nodig hadden.
- Af en toe waren er ook momenten dat een aantal leerlingen zich niet langer konden concentreren. Dit valt grotendeels te maken met de onderlinge niveaoverschillen van de leerlingen, zodat voor sommige leerlingen het tempo te laag kwam te liggen. Daarnaast daalde de concentratie ook door toenemend enthousiasme. Tijdens de klassikale inleiding en de focusgroepgesprekken, droegen de leerlingen herkenbare voorbeelden aan, waarop andere leerlingen inhaakten, totdat het onderwerp van gesprek zoek was. Daarom bleek het handig te zijn om tijdens de focusgroepgesprekken een structuur aan te houden van te bespreken onderwerpen, zodat de tijd niet verloren ging aan (voor het onderzoek) irrelevante informatie. De taak van de docent en de onderzoeker was in dit geval om deze structuur aan te houden.
- Tijdens zowel de instructies als de opdrachten, brachten de leerlingen ideeën naar voren, stelden ze vragen over de achterliggende bedoeling van het onderzoek en hielpen ze elkaar met het documenteren van de opdrachten. Doordat de docent en de onderzoeker aanwezig waren om vragen te beantwoorden en feedback te geven op de resultaten, konden de leerlingen voldoende hulp en aandacht krijgen, wat ervoor zorgde dat het enthousiasme niet verslapte. In het volgende hoofdstuk worden de resultaten van de dataverzameling besproken.

Resultaten

In dit hoofdstuk wordt het antwoord op de onderzoeksvraag opgebouwd, aan de hand van voorbeelden uit het empirisch onderzoek. De hoofdvraag van het onderzoek luidde: *Welke betekenis kennen jongeren van het PraktijkOnderwijs Veendam toe aan hun favoriete plaatsen en in welke mate hebben zij een binding met deze plaatsen?* De resultaten worden samengevat in de conclusie.

Tijdens de lessenreeks is er onderzoek gedaan naar het onderscheid in plaatsen waar de jongeren graag alleen komen en plaatsen waar zij graag met andere(n) (jongeren) komen. Opvallend was dat tien van de twaalf leerlingen hun eigen slaapkamer aanmerkten als favoriete plaats om alleen te zijn. De jongeren gaven aan dat ze hier iedere dag een deel van hun vrije tijd doorbrengen met computeren, muziek luisteren, spelen met de spelcomputer, zorgen voor een huisdier en/of lezen. De eigen kamer wordt door de jongeren gewaardeerd omdat het een plaats is waar het rustig is en waar ze kunnen doen wat ze willen, waardoor het 'gewoon een fijne plek is'. *Christiaan* en *Bart* noemden beide een groene omgeving, waarin ze rondwandelen, en die ze om dezelfde redenen als hun klasgenoten waarden; rust en vrijheid om te doen wat je wilt.

Voor de ontmoeting met leeftijdsgenoten kijken de meeste jongeren echter uit naar plaatsen buitenshuis. Zoals *Bart* en *Arjen* hebben aangegeven, doen jongeren dit, omdat niet alles wat ze graag met vrienden willen doen of bespreken 'thuis' kan of mag. Dan krijg je "gezeik om de kop". Skelton en Valentine (1998) onderschrijven dit en tevens de gemeente Veendam laat met het jeugdbeleid zien dat er te weinig plaatsen zijn waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten en hun autonomie kunnen laten gelden, zonder dat dit door 'anderen' als overlastgevend wordt beschouwd.

Soms spreken de jongeren af bij iemand thuis, waar ze wel een biertje mogen drinken, een sigaretje mogen roken of zich mogen gedragen zoals ze willen (zie citaat 1), maar over het algemeen zoeken de jongeren de openbare ruimte op om elkaar te ontmoeten.

<i>DirkJan:</i>	<i>Bij Eelko thuis is het altijd relaxed!</i>
<i>Ivo:</i>	<i>Thuis vind ik het echt wel het allertofst</i>
<i>Eelko:</i>	<i>Vroeger niet!</i>
<i>Ivo:</i>	<i>Nu wel, ik heb nu een plasma op m'n kamer</i>
<i>DirkJan:</i>	<i>Stiekem op je kamer roken zeker?</i>
<i>Ivo:</i>	<i>Dat doe ik niet jonge (lacht), dat doe ik bij hem! (wijst naar Eelko). Op mn eigen kamer niet.</i>
<i>Interviewer:</i>	<i>Bij jou thuis kan veel Eelko?</i>
<i>DirkJan:</i>	<i>Bij hem thuis komen veel jongens hoor!</i>

Citaat 1 - Uit versus thuis

De jongeren van de praktijkschool hebben aangegeven dat ze gemiddeld 3-4 jaar bekend zijn met hun favoriete plaatsen in de openbare ruimte. Sommige leerlingen, die hun hele leven al in Veendam gewoond hebben, waren al voor de middelbare-school-tijd bekend met de ontmoetingsplaatsen in Veendam. De kennismaking van de jongere met de plaats geschiedt in alle besproken gevallen door introductie van de plaats door vrienden. Ze hebben aangegeven dat ze de plaats, sinds ze op het voortgezet onderwijs zitten, 2-4 keer per week, op de meest uiteenlopende momenten van de dag bezoeken. Met name op de donderdagavond, wanneer het koopavond is, worden de favoriete plaatsen goed bezocht

Resultaten: Naamgeving

Met het geven van een naam aan een stukje (openbare) ruimte wordt een plaats gecreëerd en een basis gelegd voor toekennen van een betekenis aan- en het ontwikkelen van een binding met een plaats. Jongeren bedenken hun eigen naamgeving voor plaatsen, ze vormen een plaats. Plaatsen die (o.a. daardoor) specifiek voor kinderen en/of jongeren een betekenis hebben, die aan ouders en omstanders voorbij gaat, worden door Rasmussen 'children's places' genoemd. Om te begrijpen welke plaats (en locatie) de jongeren met een bepaalde naam bedoelen, is hier daarom tijdens de focusgroepgesprekken relatief veel tijd aan besteed. De naamgeving die de jongeren voor de plaatsen gebruiken, verwijst in ieder voorbeeld dat ze genoemd hebben, naar uiterlijke kenmerken van de locatie. De foto's in afbeelding 6 tonen het 'kerkje', het 'bankje' en het 'trappetje'.

De jongeren onderling begrijpen welke locatie er bedoeld wordt als ze zeggen "we zitten bij het bankje". Hetzelfde geldt voor het Julianapark waar veel leerlingen uit de klas foto's hebben genomen, wat simpelweg het 'parkje' wordt genoemd. Voor wie (nog) niet op deze plaatsen geïntroduceerd is en (nog) niet bekend is met de naamgeving voor het ene specifieke bankje of parkje, kan het verwarrend zijn over welke locatie het gaat. Met het 'kerkje' wordt niet de kerk bedoeld, maar de ingang van de muziekschool, nabij de kerk.

Afb. 6 - v.l.n.r. 'kerkje', 'bankje' en 'trappetje'

Bron: eigen foto's van de jongeren

Een veelzeggende anekdote komt uit een focusgroepgesprek met drie vrienden (zie citaat 2). Er ontstond verwarring over de naamgeving van een tweede 'trappetje'. Het 'trappetje' dat in afbeelding 6 wordt weergegeven staat onder de jongeren bekend als 'hét trappetje', maar op een andere foto stond ook een trap afgebeeld. Na verder vragen bleken de jongens al geruime tijd niet meer op deze plaats komen, omdat ze er tegenwoordig een bekeuring voor kunnen krijgen. Voordat dit zo was, was dit 'trappetje' favoriet bij de jongeren en was dat 'hét trappetje'. Tegenwoordig is de status van 'het' trappetje doorgegeven aan het trappetje dat nu het meest favoriet is en zijn er meerdere namen in omloop voor de 'het vroegere trappetje'.

Interviewer: Waar is dit?

DirkJan: Trappetje

Eelko: Dit (wijzend naar andere foto met trap), dit noemen we altijd binnentrap

Ivo: Ik niet hoor, daar zit ik nooit

DirkJan: Nee want je wilt ook geen bekeuring krijgen!

Eelko: Ik zit er eigenlijk ook nooit, maar als ze zeggen van we zitten bij het binnentrapetje dan weet ik wel waar ik moet wezen

Ivo: Dat weet ik echt niet hoor

DirkJan: Dat wist ik ook niet, ik zeg gewoon trappetje bij het ABC

Citaat 2 - Trappetje versus trappetje ABC

Naamgeving, en daarmee betekenis, verandert dus mee met de wisseling van meest favoriete plaatsen. Daarnaast kan bekendheid met de naamgeving een onderscheid aangeven tussen een 'wij' en een 'zij'. Het geeft een vorm van gemeenschapsgevoel aan jongeren die dezelfde betekenis aan een plaats toekennen. Wanneer iemand niet bekend is met de naamgeving van een plaats, geeft hij/zij indirect aan er 'niet bij te horen'. Dit heeft vragen opgeroepen over de (groeps-)samenstelling waarin de jongeren de plaatsen bezoeken en de houding die ze aannemen tegenover 'anderen' die zich op deze plaats bevinden.

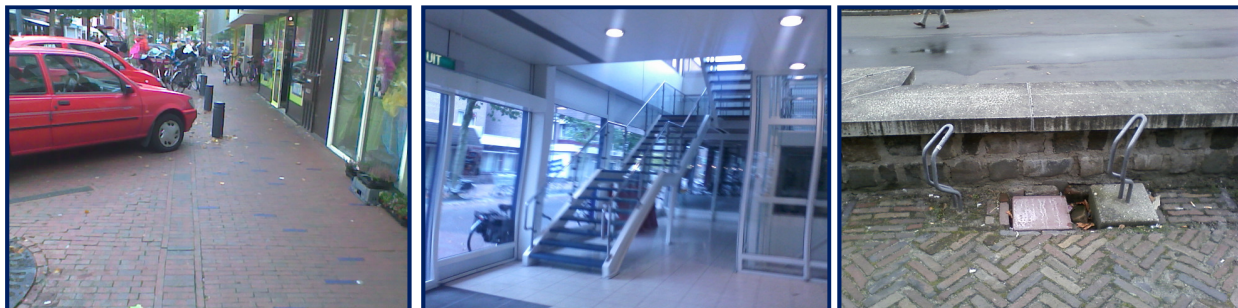
Resultaten: Wij - Zij

- Uit de werkbladen en de focusgroepgesprekken is naar voren gekomen dat de jongeren voornamelijk aandacht hebben voor zichzelf, individueel en in groepsverband. Vrienden ontmoeten en het samen gezellig hebben staat voor de jongeren voorop. De groepssamenstelling waarin de jongeren elkaar ontmoeten is divers. Sommige jongeren geven aan in een vast groepje met twee of drie goede vrienden ergens af te spreken. Andere jongeren komen alleen of in kleine groepjes naar het centrum (winkelgebied) van Veendam en sluiten daar aan bij anderen. Dit kan uitgroeien tot groepen van meer dan twintig jongeren, die elkaar op vaste avonden ontmoeten in wisselende samenstellingen. Volgens de jongeren bevinden ze zich niet in de openbare ruimte om te “flaneren” of te “mallen”, om zichzelf te laten zien, zoals Dresen-Coenders et al. (1991) beschrijven. Echter, de functie van uitvalsbasis, die plaatsen volgens hen voor jongeren hebben, wordt wel bevestigd door de uitkomsten van dit onderzoek.
- ‘Bernice’ gaf aan dat dat er verschillende plaatsen zijn waarop de jongeren elkaar in groepen ontmoeten, want *“het is meer van iedereen is daar, dus gaan we daar heen”*. Hiermee geeft Bernice aan dat het hebben van een vriendengroep en het horen bij de lokale gemeenschap, van invloed is op de favoriete plaatsen van jongeren. Het ‘wij’-gevoel speelt hierin een belangrijke rol, net als het ‘insider’ zijn op een plaats. Dit sluit aan bij het idee van Jack (2010), dat gevoelens van verbondenheid met plaatsen het sterkst zijn onder jongeren die het gevoel hebben bij de lokale gemeenschap te horen.
- De ‘zij’ (*others*) kunnen volwassenen zijn, maar ook andere (groepen) jongeren. Tijdens de dataverzameling reageerden de jongeren nonchalant op het onderwerp ‘anderen’. Ze gaven aan weinig aandacht aan ‘de ander’ te besteden en naar hun idee besteedt ‘de ander’ ook weinig aandacht aan hun. Een verklaring hiervoor kan zijn dat plaatsen die hun betekenis ontlenuen aan de aanwezigheid van ‘anderen’, door jongeren vermeden worden en niet in aanmerking komen als ontmoetingsplek. Uit de dataverzameling is tevens gebleken dat iedere groep jongeren eigen favoriete plaatsen heeft en dat de jongeren niet bekend zijn met alle ontmoetingsplaatsen van andere groepjes.
- Hoe de ‘anderen’ over de grote groepen jongeren denken, houdt ze ook niet echt bezig. Toch zijn de jongeren zich er goed van bewust dat grote groepen jongeren, die elkaar ontmoeten in de openbare ruimte, dreigend kunnen overkomen op andere mensen. De jongeren worden door omstanders regelmatig aangesproken op hun gedrag, maar de jongeren gaan daar op uiteenlopende manieren mee om. ‘Dirk-Jan’ gaf aan wel bewust rekening te houden met de omgeving en de mensen die gebruik willen maken van die omgeving: *“Je blijft sowieso rustig, want daarachter zit een kerkhof”*. Het groepje vrienden waarmee ‘Bart’ omgaat is een aantal keren verzocht ergens anders heen te gaan, terwijl ze naar eigen zeggen erg rustig waren en geen overlast veroorzaakten. Om deze reden trekken zij zich er weinig van aan als mensen hen aanspreken op hun aanwezigheid en gedrag: *“Wij zeggen met z’n allen ‘jullie waren vroeger geen haar beter”*. De omstanders bleken voor twee jongens, ‘Dirk-Jan’ en ‘Eelko’, een bron van vermaak te zijn. Ze gaven aan graag mensen te bekijken, om te zien wat voor *“grappige”* mensen er tussen lopen.
- De grotere groepen houden in mindere mate rekening met de mening van de omstanders, ook al komt de politie wel eens polshoogte nemen. ‘Eelko’ gaat ervanuit dat omstanders niets durven in te brengen tegen een grote groep en hij verwacht dat mensen liever niet langs zo’n grote groep jongeren lopen of fietsen. ‘Ivo’ maakt deel uit van dezelfde groep en denkt dat ‘Eelko’ ernaast zit. Volgens hem doen ze wel eens dingen die niet mogen, maar hoeven mensen niet bang voor ze te zijn. Gerard en Harko hebben nog nooit meegemaakt dat mensen kritiek op ze leverden als ze buiten aan het ouwehoeren waren, maar ze verwachten wel dat omstanders negatief over ze denken, omdat ze gezien worden als ‘hangjeugd’. ‘Bernice’, ‘Ivo’ en ‘Dirk-Jan’ concludeerden: *“Zolang we maar niks uitvreten, dan vinden ze het wel best”*. *“En als je niks sloopt”*.
- Van andere mensen die zich in de openbare ruimte begeven, hebben de jongeren dus schijnbaar weinig last. Ze zijn zich bewust van het slechte imago van ‘hangjongeren’, maar betrekken dat niet op zichzelf, ze voelen zich niet ‘slecht’. Ze vinden dat ze zich best netjes gedragen en ze geven aan niet bewust overlast te veroorzaken. Er gebeuren wel eens dingen die eigenlijk niet door de beugel kunnen, maar dat zijn incidenten. Ze hebben het ‘gewoon leuk’, en ontmoeten elkaar *“echt voor de gezelligheid”*. Hiermee worden de uitkomsten van de onderzoeken van onder andere Valentine, Abma en Sabbe bevestigd. Het ‘actief niets-

- doen' van jongeren en het 'door volwassenen vaak zo gevreesde rondhangen' van jongeren, is relatief onschuldig van aard. De jongeren gebruiken de term 'rondhangen' echter zelf ook, waardoor ze hun imago echter in stand houden. Van het afzetten tegen volwassenen of tegen 'anderen' die gebruik maken van de openbare ruimte, omwille van het ontdekken van de eigen autonomie en de eigen identiteit, komt in de resultaten van dit onderzoek niets naar voren. De jongeren ontsnappen liever aan het gezag van volwassenen, wanneer ze werken aan hun sociale netwerk.
- Het wel of niet aanwezig zijn van 'anderen' op een plek is dus wel van invloed op de betekenis die jongeren aan plaatsen toekennen, maar in mindere mate dan de aanwezigheid van vertrouwde personen (vrienden en/of familie) en een vertrouwde omgeving, die voorziet in de behoeften van de jongeren.

Resultaten: Fysieke aspecten

- Het kunnen doen wat ze willen, vereist een plaats waar de jongeren kunnen verblijven, zonder gecontroleerd te worden op hun gedrag en aanwezigheid. Ergens 'rustig kunnen zitten' is voor de jongeren de voornaamste reden om een plaats te waarderen om zijn fysieke eigenschappen. In het kort waren de warmte en de beschutting van een overdekte plaats, de nabijheid van winkels, de mogelijkheid om uit te rusten, het gemak van vlug wat te eten of te drinken kunnen halen, de mogelijkheid om in alle rust een broodje of wat te drinken te nuttigen en de aanwezigheid van een gratis wc, de meestvoorkomende andere argumenten van de jongeren om de fysieke aspecten van een plaats te waarderen. Afbeelding 7 geeft een aantal voorbeelden weer van plaatsen die om deze redenen gewaardeerd worden door de jongeren. In de openbare ruimte kunnen de jongeren een biertje drinken of een sigaretje en/of jointje roken, wat thuis of in een jongerencentrum/ soos vaak niet mag.

Afb. 7 – Favoriete plaatsen in de nabijheid van winkels en publiek

Bron: Eigen foto's van de leerlingen

- Het wel of niet gezien worden op een plaats wordt grotendeels bepaald door de fysieke kenmerken van deze plaats. Ten eerste door de mogelijkheid voor de jongeren om zich uit het zicht te onttrekken, ten tweede door de mate waarin er voorzieningen aanwezig zijn die bezoekers trekken die de privacy van de jongeren 'verstoren'. Behalve het zien en gezien worden, vindt de meerderheid van de jongeren anonimiteit en privacy belangrijker (zie ook citaat 3 en afbeelding 8), wat met name wordt geboden door de fysieke kenmerken van de plaats.

Interviewer:	Waar ga je dan liever heen?
Amber:	Liever naar het parkje, want daar is het rustiger
Interviewer:	Ja en met rustiger dan bedoel je dat er minder andere mensen zijn?
Amber:	Ja
Bernice:	Dan ziet niemand je zo gauw en als je daar (winkels) zit wel
Interviewer:	In het parkje kun je eigenlijk meer doen waar je zin in hebt?
Amber en Bernice:	Ja precies

Citaat 3 – De voorkeur voor anonimiteit

- De jongeren zijn bovendien bekend met de plaatsen waar camerabeveiliging is toegepast en komen daardoor niet graag (meer) op deze plaatsen. Dat deze plaatsen getekend worden door controle en gezag, betekent voor de jongeren dat ze niet alles kunnen doen wat ze er anders wel zouden doen. De beperking van de mogelijke activiteiten is een reden waarom zulke plaatsen vermeden worden.
- Aarts en van Lieshout (2005) concludeerden dat jongeren privacy zoeken in de openbare ruimte, om met elkaar 'hun ding' te kunnen doen. De resultaten bevestigen ook, wat Trelle en van Hoven (2008) naar voren brachten, dat (kinderen en) jongeren plaatsen als vanzelfsprekend benaderen, en dat ze plaatsen waarderen om de mogelijkheden die er zijn om dingen te doen, alleen of met anderen.

Afb. 8 – Voorbeelden van anonieme plaatsen waar jongeren elkaar ontmoeten Bron: Eigen foto's van de leerlingen

- Wanneer het aankomt op de ontmoeting met andere jongeren, vrienden, moeten plaatsen niet alleen voldoen aan de mogelijkheid om te kunnen doen wat ze willen, maar met name met wie ze dat willen. Het sociale aspect voert in dit geval de boventoon.

Resultaten: Sociale aspecten

- In het onderdeel *Resultaten: Wij-Zij* is al naar voren gekomen dat de jongeren betekenis hechten aan plaatsen waar ze vrienden en andere jongeren kunnen ontmoeten. Dat sociale aspecten die plaatsen betekenis geven, worden bevestigd doordat de jongeren hebben aangegeven niet op de plaatsen te verblijven als ze alleen zijn, omdat dat “niks aan” is. De jongeren gaan wel eens alleen het centrum in, maar dan lopen of fietsen ze een rondje om te ontdekken of er bekenden zijn.

- Twee jongeren noemden een jongerencentrum als voorbeeld van een plaats waar ze graag komen en waar ze andere jongeren ontmoeten. In deze jongerencentra kunnen de jongeren gebruik maken van een playstation, een tafelfootbaltafel, een biljarttafel of een air-hockeytafel etcetera. Toch geven de jongeren aan dat ze daar niet voor komen. De gezelligheid staat voorop (zie citaat 3):

Interviewer:	Kom je er dan voor de gezelligheid of voor de dingen die je er kunt doen?
Ferdinand:	Voor de gezelligheid, echt voor de gezelligheid
Interviewer:	en als je er niet meer kan airhockey-en en spelen met de playstation?
Ferdinand:	Maakt niks uit, dan ga ik nog steeds heen

Citaat 3 – Gezelligheid boven mogelijke activiteiten

- De jongeren gaven in eerste instantie aan dat hun favoriete (ontmoetings-plaatsen) gebruikt worden om “gewoon te zitten”. “Samen ouwehoeren” (Arjen), “een beetje praten” (o.a. Amber en Dennie) en “met vrienden zijn” (o.a. Bart en Bernice) vormen algemeen genomen de verklaring van de jongeren waarom ze elkaar buitenshuis ontmoeten.

- Wanneer jongeren bij aankomst op hun ontmoetingsplaats(en) ontdekken dat ‘andere’ mensen er gebruik van maken, zullen ze er niet bij gaan zitten, want dat vinden ze raar. Ze zoeken dan “gewoon een andere plek” (Ferdinand) op, want ze “hebben genoeg andere plekken” (Bernice). In het voorbeeld van citaat 4 geven de jongeren aan, heen en weer te bewegen tussen een aantal favoriete plaatsen, totdat er de ruimte is om er te verblijven. Deze uitkomsten sluiten aan bij de theorie van Seamon (1979). Zijn omschrijving van mens-plaats relaties als een combinatie van beweging, rust en ontmoeting komt terug in het verhaal van de jongeren. De beweging tussen plaatsen, welke een continue ontmoeting is met andere factoren, eindigt uiteindelijk met het rusten op een vertrouwde plaats, met in dit geval, vertrouwde mensen. De plaatsen waarop dit gebeurt, lijken in principe niet voor elkaar onder te doen.

Ivo: *Kijk, als hier (bankje) mensen zitten, dan gaan we altijd naar het kerkje en andersom ook*
 DirkJan: *En als daar mensen zitten, dan gaan we bij het trappetje zitten*

[...]

Elko: *Ja en als het bankje bezet is, dan gaan we in tussentijd even heen en weer*

Citaat 4 – Plaats genoeg

- Tijdens de groepsgesprekken is gevraagd wat de jongeren zouden doen wanneer hun favoriete ontmoetingsplaatsen niet langer toegankelijk zouden zijn. De reacties waren divers. Niet iedereen weet direct een andere plaats maar zoals ‘Harko’ en ‘Gerard’ hebben aangegeven, vinden ze die dan vanzelf. Anderen zeggen net zo lief thuis te blijven, als ze niet langer op hun favoriete ontmoetingsplaatsen terecht kunnen. Dat het idee dat hierdoor ontstaat, dat plaatsen niet voor elkaar onder doen en dat de fysieke omgeving niet meer is dan de context voor het sociale leven van de jongeren, echter niet helemaal klopt, blijkt uit de volgende paragraaf.

Resultaten: Persoonlijke aspecten

- Op de vraag of de jongeren zich niet rot zullen voelen als hun favoriete plaatsen niet langer toegankelijk zullen zijn, antwoordden ze “*ach ik vermaak me overal wel*”. Het idee dat het de jongeren niet zoveel uitmaakt welke plaatsen ze gebruiken om elkaar te ontmoeten, lijkt slechts een minimale binding met de plaatsen aan te tonen. De jongeren vonden het duidelijk lastig om over de (plaatsgebonden) gevoelens en emoties te praten die ze hebben.
- Emotie? “Ik voel me gewoon wel goed” Het is er wel leuk, omdat we met z’n allen zijn. Het sociale netwerk bepaalt in grote mate de neiging om in de nabijheid van bepaalde plaatsen te blijven. De sociale binding, ‘bonding’ is bij jongeren groter dan de binding met de fysieke componenten van een plaats, ‘rootedness’. Hoe de verhouding tussen de binding met sociale en fysieke aspecten van een plaats ligt, verschilt per jongere.
- Van der Graaf en Duyvendak (2009) hebben al aangegeven dat de binding met een plaats per individu verschilt. De binding en ‘ontbinding’ van jongeren met plaatsen, is gebaseerd op een kortere, intensievere ervaringsduur dan bij volwassenen het geval is, volgens Post. Dat verklaart ook waarom de jongeren er niet eenvoudig een emotie aan kunnen verbinden. Het verbinden van een emotie aan een plaats vereist een langere relatie met de plaats. Daarnaast worden gevoelens van binding sterker met het ouder worden volgens Hay (1998), wat verklaart waarom jongeren hun favoriete plaatsen nog relatief eenvoudig kunnen verlaten.

Met het gebruik van emoticons is geprobeerd de jongeren een inzicht te laten geven in hun gevoelens op en voor een plaats. Voor de meeste leerlingen drukken de ‘tevreden’ en de ‘blijje’ emoticon, het gevoel dat de ze bij hun favoriete plaatsen hebben, het beste uit. ‘Amber’ en ‘Ivo’ gaven hun thuissituatie beide weer met de ‘verliefde’ emoticon, die een diepe binding met een plaats aangeeft. Dezelfde

- emoticon is gebruikt door 'Dirk-Jan' om het gevoel voor zijn favoriete plaats in de openbare ruimte uit te leggen. Op het werkblad van 'Dirk-Jan' stond echter nog een opvallender voorbeeld (zie afbeelding 9). Hij heeft aangegeven er van te dromen ooit zoiets als de kermis voor zichzelf te hebben, omdat hij zich er thuis voelt, net als in een goede vriendschap. Of hij hiermee de kermis zelf bedoelde, of de sfeer die er hangt, of het gevoel dat hij erbij heeft, is tijdens de lessen niet naar voren gekomen, omdat hij dit pas op het werkblad heeft ingevuld nadat de focusgroepgesprekken hebben plaatsgevonden. Hetzelfde geldt voor een citaat van 'Dirk-Jan' over een plaats die belangrijk voor hem is, omdat hij er herinneringen aan heeft van hem en zijn vriendinnetje. Dit voorbeeld toont aan dat de leerlingen zich wel degelijk verbonden voelen met hun favoriete plaatsen.

Afb. 9 – Een plaats waar 'Dirk-Jan' zich thuis voelt

*Ja en hier droom ik
van om ooit zo iets
zelf te hebben, hier
voel ik mij thuis net
als een goeie
vriendschap, dan is
dit mijn huis*

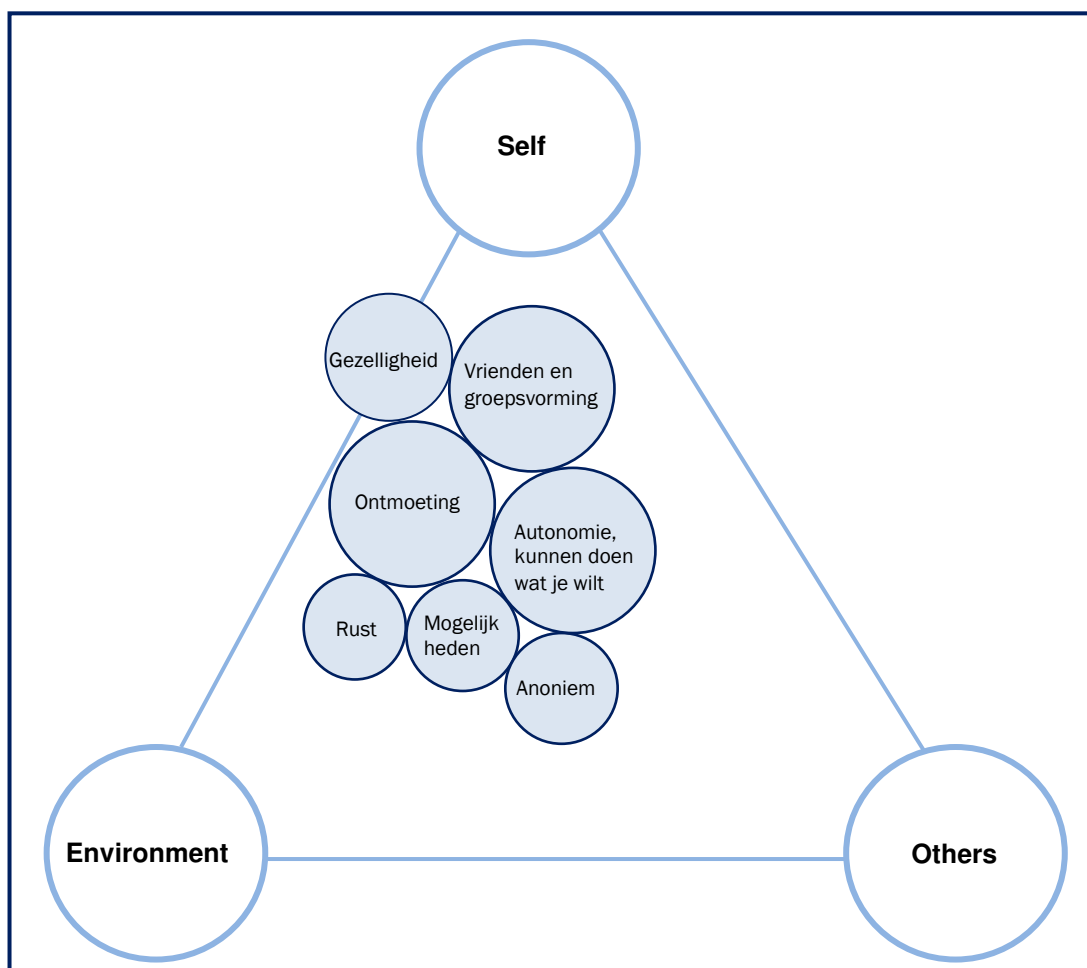
- 'Dirk-Jan' -

Uit: werkblad 'Dirk-Jan'

- Misschien is het voorbeeld van 'Dirk-Jan' een uitzondering, maar het kan ook zijn dat de andere leerlingen zich niet goed durfden uit te laten over de emotionele binding met hun favoriete plaatsen, terwijl die er wel is. 'Dirk-Jan' was de enige die het werkblad gebruikt heeft om zijn emotie, na de focusgroepgesprekken, alsnog kenbaar te maken. Deze opvallende beschrijvingen van zijn favoriete plaatsen, sluiten aan bij de theorie van zowel Twigger-Rozz en Uzzell (1996), als Jack (2010) en Hidalgo et al (2007) uit het theoretisch kader. Hierin wordt aangegeven dat het hebben van herinneringen en toekomstbeelden, verbonden aan een fysieke omgeving, waarbij men de neiging heeft om in de nabijheid van deze fysieke omgeving te verblijven, een vorm van plaatsbinding aantoont. En daarin is 'Dirk-Jan' niet het enige voorbeeld geweest. Dat de leerlingen persoonlijke verhalen konden vertellen, wijst daarnaast ook op de aanwezigheid van binding met de plaats.

Conclusies

- Met de voorgaande hoofdstukken in ogenschouw genomen, kan in deze concluderende paragraaf antwoord gegeven worden op de onderzoeksvraag: “Welke betekenis kennen jongeren van het PraktijkOnderwijs Veendam toe aan hun favoriete plaatsen en in welke mate hebben zij een binding met deze plaatsen?”
- Aan plaatsen waar de jongeren graag alleen komen, worden voornamelijk de betekenissen ‘rust’, ‘kunnen doen wat je wilt’ en ‘even geen gezeur aan het hoofd hebben’ toegekend. Plaatsen waar de jongeren graag met anderen komen krijgen dezelfde betekenissen toegedicht, maar het sociale aspect speelt hierin een hoofdrol. Dat is niet vreemd wanneer er specifiek naar plaatsen gevraagd wordt waar ze graag met anderen komen, maar wanneer de jongeren aangeven in hun eentje niet graag op deze plaatsen te komen, is dat wel opvallend. De reden hiervoor is dat ze er dan “niks aan” vinden. De betekenissen ‘gezelligheid’, ‘vriendschap’, ‘kunnen doen wat je wilt’ en ‘ontmoeting’ worden gebruikt voor de plaatsen waar jongeren samen komen (zie ook afbeelding 10, naar het model van Gustafson).
- Centraal in het overzicht in afbeelding 10, staat het argument ‘Autonomie, kunnen doen wat je wilt’. Kunnen doen wat ze willen, met wie ze dat willen en waar ze dat willen is voor jongeren erg belangrijk. Vanwege de connectie met zowel *self* als *environment* en *others*, staat dit argument centraal. De overige argumenten, die de jongeren hebben aangedragen, zijn hiermee verbonden.

Afb. 10 – Overzicht 'wat een plaats belangrijk maakt', eigen bewerking

- De betekenissen die jongeren toekennen aan plaatsen die voor hen belangrijk zijn, zijn vooral gericht op het 'insider'-gevoel. De individuele leerling sprak tijdens de lessen, en met name tijdens de focusgroep-

• gesprekken, opvallend vaak in de 'wij'-vorm. Het bij een groep horen en elkaar opzoeken bleek voor elke
• leerling gebruikelijk en herkenbaar. Groepen jongeren maken in verschillende samenstellingen gebruik van
• plaatsen in de openbare ruimte. Echter, wanneer ze anderen, 'outsiders' waar ze niet bij aan kunnen/willen
• sluiten, op hun favoriete plaats aantreffen, trekken ze verder naar een van hun andere favoriete plaatsen.

• De jongeren hebben meerdere plaatsen waar ze het 'gewoon leuk' hebben samen. Is de ene plaats bezet, dan
• gaan ze naar de volgende plaats. Maar niet alleen, daar is niets aan. De sociale aspecten van een plaats lijken
• voor jongeren echter van grotere betekenis te zijn dan de fysieke en functionele aspecten van dezelfde plaats,
• al kunnen deze laatste niet volledig uitgevlakt worden. De fysieke kenmerken van een plaats zijn ook van
• invloed op de plaatsen die de jongeren uitzoeken om elkaar te ontmoeten. Ze gebruiken de plaats om te
• rusten, om te kletsen, om even wat te eten of te drinken, om zich te verzamelen om verder te gaan naar een
• andere plaats en soms om mensen te kijken. Jongeren zoeken een plaats op, waar ze de privacy hebben om
• te doen wat ze willen, zonder daarbij door volwassenen aangesproken te worden op hun gedrag. De behoefte
• 'niet-gezien worden' is groter dan de behoefte 'gezien worden'.

• Dat de jongeren zo gemakkelijk van plaats wisselen, wil niet zeggen dat ze geen binding met deze plaatsen
• hebben. Uit het onderzoek is gebleken dat jongeren wel degelijk een binding met deze plaatsen hebben, al
• doen ze er desondanks gemakkelijk afstand van. De binding die jongeren met plaatsen hebben, lijkt op basis
• van dit onderzoek geen emotionele binding te zijn, maar in zekere zin meer een praktische binding. Ze hebben
• meerdere favoriete plaatsen, waar ze op verschillende momenten van de dag komen en waartussen ze heen
• en weer bewegen. Deze beweging tussen de verschillende plaatsen kan gezien worden als een zoektocht naar
• bekenden en/of vrienden die zich ook in de openbare ruimte bewegen op zoek naar een ontmoeting met
• bekenden.

• *"Maar zijn plaatsen dan niet meer dan een context waarin hun sociale levens zich afspelen?"* Voor jongeren
• vormen plaatsen, inderdaad, voornamelijk de context van hun sociale levens. De gezelligheid die de jongeren
• zoeken, halen ze niet uit de sfeer van de plaats, maar uit het gezelschap waarmee ze de plaats bezoeken. De
• ontmoeting die jongeren zoeken, is niet die met 'anderen' om zich tegen af te zetten, maar is er een met
• vrienden, gelijkgestemden, om samen een 'groep' te vormen.

• Echter, niet iedere plaats wordt bij voorbaar geschikt gevonden door de jongeren. Voor de buitenwereld kan
• het lijken alsof de jongeren zich op de meest onlogische plaatsen verzamelen, terwijl de jongeren bepaalde
• fysieke eigenschappen van de plaats meenemen in hun keuze om op dat moment op die plaats te zijn.

• De uitkomsten van dit onderzoek naar de betekenis die jongeren, van het praktijkonderwijs Veendam,
• toekennen aan plaatsen en de mate waarin ze een binding hebben met deze plaatsen, bevestigen in grote
• lijnen de uitkomsten van de onderzoeken die in het theoretisch kader aan bod zijn gekomen.

• In het inleidende hoofdstuk is aangegeven dat het heersende negatieve beeld van 'de rondhangende jongere'
• een extra motivatie vormde om juist deze doelgroep tot onderwerp van de scriptie te maken. Nu het
• onderzoek afgerond is, lijkt het wellicht een zoveelste poging van een onderzoeker om 'jongeren', in het
• algemeen, in een minder kwaad daglicht te stellen. Echter, de doelstelling was erachter te komen welke
• plaatsen voor jongeren (van het PrO) in positief opzicht betekenisvol en belangrijk voor ze zijn en waarom. En
• daarin is dit onderzoek geslaagd. Als het onderzoek bovendien enigszins bijdraagt om de beeldvorming van
• jongeren in de openbare ruimte bij te stellen, is dat mooi meegenomen.

Discussie en Aanbevelingen

- Terugkijkend op het onderzoeksproces zijn er een aantal op- en aanmerkingen te maken op verschillende onderdelen van het proces. Allereerst bleek het moeilijk te zijn om als onervaren onderzoeker te starten met het opzetten van een onderzoek. De eerste uitdaging bleek het afbakenen van het onderwerp in het theoretisch kader. De grote hoeveelheid beschikbare interessante onderzoeken en relevante informatie maakte dit moeilijk. Aangezien de tijd die voor het onderzoek stond, beperkt was, kon er niet bij ieder gewenst onderwerp aangehaakt worden. Het bleek daarom verstandig te zijn om het onderwerp te beperken tot twee kernbegrippen; plaatsbetekenis en plaatsbinding. De meeste literatuur over plaatsbetekenis en plaatsbinding is echter gebaseerd op onderzoeken naar volwassenen. Toch zijn er, ondanks het beperkte aantal relevante onderzoeken naar jongeren, mooie verbanden gelegd met de overige literatuur, waardoor er een gefundeerd theoretisch kader is ontstaan.
- Een tekortkoming van de theorie, is het gebrek aan tips en aanwijzingen voor het doen van onderzoek naar een specifieke doelgroep. De literatuur hierover was beperkt en onvolledig. Met name in het geval van de leerlingen van de praktijkschool, die een grotere leerachterstand, een lager IQ of grotere sociaal-emotionele problematieken hebben dan een gemiddelde middelbare scholier, waren aanwijzingen met betrekking tot de methodologie welkom geweest. De aanwezigheid van de docent bleek in dit opzicht een groot voordeel te zijn voor het onderzoek. Het tekort aan ervaring en kennis over de omgang met deze jongeren, werd dankzij de docent geen struikelblok. Uit de resultaten is echter niet gebleken dat de plaatsbetekenis en plaatsbinding van deze jongeren van het praktijkonderwijs verschilt van een gemiddelde jongere.
- Tijdens de lessen heerste er een serieuze, maar ongedwongen sfeer, waarbij er extra aandacht besteed is aan het samenwerken mét de jongeren, om een *experts gaze* te voorkomen. Het gebruik van verschillende methoden heeft er bovendien aan bijgedragen dat de individuele kwaliteiten van de jongeren aangesproken zijn, zodat elke leerling op eigen niveau kon deelnemen aan de lessenserie.
- Behalve alle positieve gevoelens over de lessenserie, zijn er ook een aantal kritische noten aan te merken, met name over de focusgroepgesprekken. De open vragen lieten voor de leerlingen soms teveel ruimte, waardoor er geen concrete antwoorden gegeven werden. Als reactie hierop is geprobeerd de vraagstelling aan te passen en is de leerlingen gevraagd voorbeelden te geven om hun antwoorden mee te onderbouwen. Echter, soms haakte ik, als onderzoeker, te vlug in op een gegeven antwoord, was ik te specifiek in het doorvragen, of gaf ik de leerlingen te weinig tijd om na te denken over hun antwoorden, terwijl ik op dat moment een neutralere rol in had kunnen nemen. Dit had deels te maken met de beperkte tijd die beschikbaar was voor de gesprekken. Echter, grotendeels was dit een gevolg van de onervarenheid en spanning die de gesprekken met zich mee brachten. Hierdoor is niet het maximale resultaat bereikt met de focusgroepgesprekken.
- Wat betreft de participatiegraad van het onderzoek, heeft de beperkte tijd die voor de dataverzameling stond, een tekortkoming opgeleverd. Wanneer er meer tijd geweest was, hadden de leerlingen bijvoorbeeld een keuze kunnen maken uit een breder scala aan methoden (vormgegeven in oefeningen), of hadden de leerlingen elkaar misschien interviews af kunnen nemen.
- Tot slot nog iets over objectiviteit en subjectiviteit. Objectief onderzoek doen is onmogelijk. Individuele karakters en persoonlijk achtergronden zullen van invloed zijn op een onderzoek. Zeker wanneer het kwalitatief onderzoek betreft. Zo objectief mogelijk onderzoek doen is wel mogelijk. De onderzoeker en de deelnemers hebben geen relatie met elkaar buiten het onderzoek. Ook heeft de onderzoeker geen bijbedoelingen met de lessenreeks. Bovendien heeft de onderzoeker geen secundaire belangen, waarop de interpretatie van de data gericht zou kunnen zijn.
- Subjectiviteit omvat de inbreng van persoonlijke normen, waarden en meningen in het onderzoek. Voor goede communicatie en een leuk gesprek is wel een bepaalde persoonlijkheid nodig, maar om de uitkomsten van het onderzoek niet te beïnvloeden, dient de onderzoeker voorzichtig om te gaan met het uiten van persoonlijke ideeën over het onderwerp. Ik moest mezelf hier erg bewust in remmen, omdat de verhalen van de leerlingen herkenbaar waren en ik mezelf nog als 'jongere' beschouw. Daardoor was het soms aanlokkelijk om eigen voorbeelden aan te dragen om het gesprek op gang te houden of nieuwe onderwerpen aan te

- dragen, die in eerste instantie gevoelig leken te liggen. Door dit niet te doen, zijn de resultaten van de verschillende methoden, uiteindelijk, denk ik meer waard.

- Wat betreft de ideeën voor een vervolgonderzoek, zijn er ook nog wel een aantal onderwerpen te bedenken. Aangezien de Culturele Geografie gaat over de verschillende betekenissen die plaatsen voor verschillende mensen kunnen hebben, zou het allereerst interessant zijn om niet alleen de jongeren naar de betekenissen van hun favoriete plaatsen te vragen, maar ook andere gebruikers van de openbare ruimte te vragen naar de betekenissen die zij toekennen aan de (plaatsen waar) jongeren (gebruik van maken). Op deze manier kan er een completer beeld verkregen worden van de betekenissen die aan de plaatsen toegekend worden. Daarnaast biedt deze opzet de mogelijkheid om eventueel focusgroepgesprekken op te zetten waarbij jongeren en 'anderen' met elkaar in gesprek kunnen gaan.

- Het zou ook interessant kunnen zijn om de relatie tussen jongeren, plaatsen en de vorming van een eigen identiteit verder uit te diepen. Identiteit kan voor jongeren een lastig onderwerp zijn, net als plaatsbetekenis en plaatsbinding, maar met een mix van methoden zou hier een leuke toevoeging op het onderwerp kunnen ontstaan.

Bronvermelding

- Arcadis (2006) *Onderzoek wonen & leefbaarheid in Veendam*. Veendam: Acantus wonen en Gemeente Veendam
- Aarts, N. & Lieshout, M. van (2005) *Buiten gebeurt het! Perspectieven van jongeren en immigranten op openbare ruimtes in Nederland*. Wageningen: Wageningen Universiteit
- Agnew, J.A. & Duncan, J.S. (1989) *The power of place*. Boston: Unwin Hyman
- Altman, I. & Low, S.M. (1992) *Place Attachment*. New York: Plenum Press
- Anderson, J. (2010) *Understanding cultural geography*. Abingdon: Routledge
- Blunt, A. & Dowling, R. (2006) *Home*. Abingdon: Routledge.
- Boeije, H.R., Hart, H. 't & Hox, J.J. (2009). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom.
- Cele, S. (2006) *Communicating place. Methods for understanding children's experience of place*. Stockholm: Stockholm University
- Cloke, P. & Johnston, R. (2005) *Spaces of geographical thought: deconstructing human geography's binaries*. London: SAGE publications Ltd
- Cloutier-Fisher, D. & Harvey, J. (2009) "Home beyond the house: Experiences of place in an evolving retirement community" *Journal of Environmental Psychology* 29, p. 246-255
- Crang, M. (1998) *Cultural Geography*. London: Routledge
- Cresswell, T. (2004) *Place: A short introduction*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Cuba, L. & Hummon, D. (1993) "A Place to call Home: Identification with dwelling, community and region" *The Sociological Quarterly* 34, p111-131
- Dallago, L., Santinello, M., Perkins, D.D., Boyce, W., Molcho, M. & Morgan, A. (2009) "Adolescent place attachment, social capital, and perceived safety: A comparison of 13 countries" *American Journal of Community Psychology* 44, p. 148-160
- Dorselaer, S. van, Looze, M. de, Vermeulen-Smit, E., Roos, S. de, Verdurmen, J., Bogt, T. ter, Vollebergh, W. (2009) *Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos Instituut
- Dresen-Coenders, L., Hazekamp, J.L. & van Hessen, J. (1991) "Het eeuwige rondhangen" *Jeugd en samenleving* 2/3, p. 119-133.
- Duncan, J.S. & Ley, D. (1993) *Place/culture/respresentation*. London: Routledge
- Emmelkamp, R. (2004) *Een veilig avontuur; alledaagse plaatsen en vrijetijdsbesteding in de verhalen van jongeren en ouders*. Amsterdam
- Gemeente Veendam (2005) *MeerjarenontwikkelingsPlan (MOP) 2005-2009*. Veendam: Gemeente Veendam
- Gemeente Veendam (2008) *Agenda voor de jeugd*. Veendam: Afdeling Leven en Zorg van de gemeente Veendam
- Graaf, P. van der & Duyvendak, J.W (2009) *Thuisvoelen in de buurt: een opgave voor stedelijke vernieuwing*. Amsterdam: University Press
- Gustafson, P. (2001) "Meanings of place: Everyday experience and theoretical conceptualizations" *Journal of Environmental Psychology* 21, p. 5-16

- Hall, T., Coffey, A. & Williamson, H. (1999). Self, Space and Place: youth identities and citizenship. *British Journal of Sociology of Education* 20, p. 501-512
- Hart (1997) *Children's participation. The theory and Practice of Involving Young Citizens in Community Development and Environmental Care*. Londen: Earthscan Publication Ltd.
- Hay, I. (2005) *Qualitative Research Methods in Human Geography*. Oxford: University Press
- Hay, R. (1998) "Sense of place in developmental context" *Journal of Environmental Psychology* 18, p. 5-29
- Heath, S., Brooks, R., Cleaver, E. & Ireland, E. (2009) *Researching young people's lives*. London: SAGE Publications Ltd.
- Hidalgo, M. C. & Hernandez, B. (2001). "Place attachment: conceptual and empirical questions" *Journal of Environmental Psychology* 21, p. 273-281
- Holloway, L. & Hubbard, P. (2001) *People and place*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Hörschelmann, K. & Schäfer, N. (2005) "Performing the global through the local – globalisation and individualisation in the spatial practices of young East-Germans" *Children's Geographies* 3, p. 219-242
- Hoven, B. Van (2008) Youth and Citizenship. Perceptions, experiences and practices in everyday school-life. Report to the International Council for Canadian Studies, Ottawa, Ontario
- Jack, G. (2008), "Place Matters: The significance of place attachments for Children's well-being" *British Journal of Social Work* 40, p. 755-771
- Johnston, R.J., Gregory, D., Pratt, G., Watts, M. (2000) *The dictionary of Human Geography 4th edition* Oxford: Blackwell Publishing Ltd
- Jong, M.A.C.C.P. de (2004) *Leefbaarheid, onderzoek naar gemeente Moerdijk*. Tilburg: Wetenschapswinkel Universiteit van Tilburg.
- Karsten, L., Kuiper, E. & Reubsæet, H. (2001) *Van de straat?: de relatie Jeugd en Openbare Ruimte verkend*. Assen: Koninklijke Van Gorcum & Comp. B.V.
- Keller, K.L., Heijenga, R., Schoppen, E. (2010) *Strategisch merkenmanagement: merkmeerwaarde opbouwen, beheren en meten*. Brussel: Pearson Education Benelux
- Kitchin, R. & Tate, N.J. (2000) *Conducting Research into Human Geography. Theory, methodology & practice*. Essex: Pearson Education Ltd.
- Koers VO, Samenwerkingsverband (2008) *De zorgleerling in beeld*. Rotterdam.
- Lindeman, L & Reulink, N (2005) "Dictaat kwalitatief onderzoek" Nijmegen: Computing Science Department, Radboud Universiteit
- Manzo, L.C. (2003) "Beyond house and haven: toward a revisioning of emotional relationships with places" *Journal of Environmental Psychology* 23, p. 47-61
- Manzo, L.C. (2005) "For better or worse: Exploring multiple dimensions of place meaning" *Journal of Environmental Psychology* 25, p. 67-86
- Morgan, P. (2010) "Towards a developmental theory of place attachment" *Journal of Environmental Psychology* 30, p. 11-22
- Nieuwenhuys, O. (2004) Participatory Action Research in the Majority World. In: Vogelzang, J. (2008) *Maar je kunt je wel burger voelen!* Groningen: Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen, RijksUniversiteit Groningen
- Oakes, T. & Price, P.L. (eds) (2008) *The Cultural Geography Reader*. Abingdon: Routledge

- Panelli, R., Nairn, K. & McCormack, J. (2002) "We Make Our Own Fun": Reading the Politics of Youth with(in) Community" *Sociologia Ruralis* 42, p. 106-130
- Pavis, S. & Cunningham-Burley, S. (1999) "Male youth street culture: understanding the context of health-related behaviours" *Health educations research* 14(5), p. 583-596
- Post, C. (2008) "Modifying sense of place in a federal company town: Sunflower Village, Kansas, 1942-1959" *Journal of Cultural Geography* 25, p. 137-159
- Prins, M (2008) *De deugd van tegenwoordig: Onderzoek naar jongeren en hun grenzen*. Nijmegen: Radboud Universiteit
- Proshansky, H.M. & Fabian, A. K. & Kaminoff, R. (1983) "Place-identity: Physical world socialization of the self" *Journal of Environmental Psychology* 3, p. 57-83
- Punch, S. (2002) "Research with Children: The Same or Different from Research with Adults?" *Childhood*, 9, p. 321-341
- Rasmussen, K (2004) "Places for children – Children's places" *Childhood* 11, p. 155-173. In: Sabbe (2008)
- Reinders, L. (2005) "De verbeelding van een nieuwe stad: identiteitstrategieën in de stedelijke herstructurering" *Promotieonderzoeksvoorstel voor de TU Delft, ondersteund door platform Corpovenista*
- Relph, E. (1976) *Place and Placelessness*. London: Pion.
- Riger, S. & Lavrakas, P. (1981). "Community ties patterns of attachment and social interaction in urban neighborhoods" *Journal of Community Psychology*, 9, p. 55-66
- Rose, G. (2007) *Visual Methodologies: An introduction to the Interpretation of Visual Materials*. London: SAGE Publication Ltd.
- Sabbe, K. (2008) "Rondhangen: een betekenisvolle tijdsbesteding voor jongeren?" *Scriptie voor de Master Sociaal Werk aan de Universiteit van Gent*
- Said, E.W. (2003) *Orientalism*. Londen: Penguin Books
- Scannell, L. & Gifford, R. (2010) "Defining place attachment: A tripartite organizing framework" *Journal of Environmental Psychology* 30, p. 1-10
- Seamon D. (1979) *A Geography of the Lifeworld*. Londen: Reaktion Press
- Seij (2006) *W8FF! Zonder jongeren geen toekomst*. Terneuzen: Gemeente Terneuzen
- Shanahan, M.J. & Flaherty, B.P. (2001). Dynamic patterns of time use in adolescence. *Child development*, 72, p. 385-401
- Skelton, T. & Valentine, G. (eds) (1998) *Cool places: geographies of youth cultures*. London: Routledge
- Tench, R. & Yeomans, L. (2008) *Organisatiecommunicatie: inleiding in professioneel communicatiemanagement*. Brussel: Pearson Education Benelux
- Trell, E.M. & Hoven, B. (2008) "Place attachment in rural areas: a participatory research project with youth in Cedar, British Columbia", voor: Canada Cahiers, Congres Canadian Studies
- Trell, E.M. & Hoven, B. Van (2009) "Exploring creative and (inter)active research methods and co-creating knowledge with young people", voor: 'Nordic Geographers Meeting: "Change – society, environment and science in transition"
- Twigger-Ross, C.L. & Uzzell, D.L. (1996) "Place and Identity processes" *Journal of Environmental Psychology* 16, p. 205-220

- Valentine, G. (2004) *Public space and the Culture of Childhood*. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
- Vanclay, F.M., Higgins, M. & Blackshaw, A. (eds) (2008) *Making sense of place*. Canberra: National Museum of Australia Press.
- Vandenbroucke, M., Braam, H., Gilsing, R., Steketee, M., Tierolf, B., Rutjes, L., Strating, G., Sarti, A. (2010) "De staat van jeugdparticipatie in Nederland vanuit het perspectief van gemeenten. Quicksan onder 175 gemeenten" Utrecht: Verwey-Jonker Instituut
- Vermeulen, J. (2008) *Participatie met kinderen en jongeren*. Amsterdam: De Wijde Blik
- Vogelzang, J. (2008) *Maar je kunt je wel burger voelen!* Groningen: Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen, RijksUniversiteit Groningen
- Vos, P. (2010) "Durf volwassen te zijn!" *Nederlands Dagblad* 22 okt 2010 (online), bezocht op 8 februari 2011

Internetsites

- Move Me – Advies en Welzijn, gebruikt voor de participatieladder van Hart, bezocht op 8-9-2010, auteur onbekend
<http://www.move-me.nl/index2.php?ond=jongeren&page=participatieladder>
- CEG – Centrum voor ethiek en gezondheid, gebruikt voor definitie ethiek, bezocht op 26-10-2010, auteur onbekend
<http://www.ceg.nl/cgi-bin/cega.pl?id=2&left=0>
- www.jonglokaalbokaal.nl, bezocht op 4-1-2011, auteur onbekend

Bijlage 1 - Werkblad

Waar hang jij altijd??

De komende drie lessen gaan over het verkennen van je eigen favoriete plekken.

Een voorbee'd:

Je plek in de klas. Je zit bij het raam, omdat je graag naar buiten kijkt en dat dus de ideale plek is. Maar het kan ook zijn dat je graag bij de verwarming zit, die ook bij het raam aan de muur vast zit.

Iedereen heeft wel bepaalde redenen om ergens te gaan zitten of staan. Jullie dus ook!!

Iedereen heeft min of meer wel een eigen plekje in de klas. Vertel eens in minimaal 2 zinnen waarom je voor die plek hebt gekozen.

Jongeren zoals jullie hebben zowel in huis als buiten het huis ook plekken waar je graag bent. Soms alleen, en soms met anderen.

Een voorbeeld:

Op de kermis staat een groepje stoere jongens. Zij staan vrijwel altijd in de buurt van de botsauto's. Maar waarom sta je daar?? Er komen veel mensen langs die zien dat ze stoer zijn.

Er komen ook veel meisjes langs enne oh ja er is ook nog een boksbal.....Wie is het sterkst en kan de bal het hardst slaan?? Ze willen graag gezien worden!! Nou daarom staan ze daar dus.

De opdrachten:

Opdracht 1:

Vertel eens over de plek waar je graag alleen bent. Vertel iets over binnen of buiten, de dingen die je daar ziet, hoog of laag en het gevoel dat je hebt als je op die plek bent.

Opdracht 2.

Met behulp van het internet kun je precies laten zien waar we op dit moment zijn. Googlemaps is een website van Google die werkt met satellieten en plattegronden. Zoek maar eens op waar we nu zijn in Veendam. Klik op de link <http://maps.google.nl/maps?hl=nl&tab=w1> probeer eens te kijken of mijn auto ook bij school staat....

Opdracht 3.

Zoek nu eens naar drie plekken waar jij graag "hangt" met jouw vrienden of vriendinnen. Als je ze hebt gevonden druk je op de knop "print screen" (prt scrn) om de afbeelding te kopiëren. Open nu Paint en klik op plakken. Je kunt nu een pijltje tekenen bij de plekken waar jij vaak komt om te "hangen"

Vertel ook een even wat er vanaf die plekken allemaal te zien is en waarom jullie juist op die plekken staan. Denk aan winkels snackbars mensen en meer...

Kun je ook vertellen waarom sommige mensen het niet leuk vinden dat er grote groepen jongeren in het centrum rond hangen? (denk aan oudere mensen en eigenaren van winkels)

Opdracht 4. (huiswerk)

Maak met je mobieltje enkele foto's van 2 favoriete plekken waar je graag alleen bent. Denk aan plekken die voor jou een bijzondere betekenis hebben. Je kunt het rustig opschrijven. Wat je invult en de foto's blijven privé!!

Zorg ervoor dat je om privé redenen geen medeleerlingen fotografeert. We kunnen anders de foto's niet voor het onderzoek gebruiken. Met een kabeltje, of via bluetooth gaan we de foto's op de computer zetten. Je kunt ze dan bij het onderzoekje plakken. Vertel in een paar zinnen bij de plaatjes wat je allemaal ziet, en waarom je deze plekken hebt gekozen.

opdracht 5 (donderdag)

Maak met je mobieltje (als er een camera op zit) foto's van de plekken waar je vaak hangt in Veendam. Zorg ervoor dat je om privé redenen geen medeleerlingen fotografeert. We kunnen anders de foto's niet voor het onderzoek gebruiken. Ga in tweetallen naar de plekken die je hebt aangegeven op Googlemaps. Maak meerdere foto's en kom dan weer terug naar school. Je hebt 45 minuten de tijd om de foto's te maken.

Met een kabeltje, of via bluetooth gaan we de foto's op de computer zetten. Je kunt ze dan bij het onderzoekje plakken bij het

plaatje van Googlemaps.

Vertel bij de foto's de dingen die je ziet die jij belangrijk vindt op die plek.

Volgende week komt mevrouw Doddema weer langs om het in groepjes van twee eens te hebben over waarom je de plekken in het centrum kiest.

Bijlage 2 – Uitwerkingen werkbladen

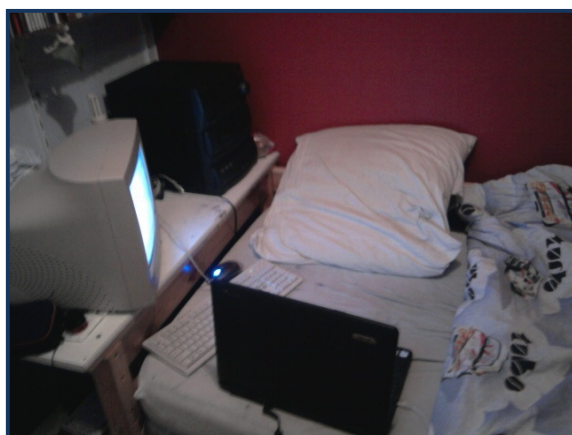
Je plek in de klas. Je zit bij het raam, omdat je graag naar buiten kijkt en dat dus de ideale plek is. Maar het kan ook zijn dat je graag bij de verwarming zit, die ook bij het raam aan de muur vast zit. Iedereen heeft wel bepaalde redenen om ergens te gaan zitten of staan. Jullie dus ook!! Iedereen heeft min of meer wel een eigen plekje in de klas. Vertel eens in minimaal 2 zinnen waarom je voor die plek hebt gekozen.

- Ik zit bij het raam en dat zit lekker ik kan voor in de klas zitten kan ik naar buiten kijken en dat het gezellig is (Dirk-Jan)
- Bij de kachel lekker warm (Christiaan)
- Kan je lekker leunen tegen de verwarming aan, omdat het een mooi plek is om daar te zitten (Arjen)
- Verschillend maar meestal altijd achteraan en bij de raam, omdat het de chillste plekje is in de klas, je kunt alles volgen wat er gebeurt... (Eelko)
- Bij het raam omdat ik dan naar buiten kijken zitten en bij de kachel omdat dat warm is (Ferdinand)
- Bij de kachel dat is lekker warm en gelijk bij het raam (Harko)

Opdracht 1:

Vertel eens over de plek waar je graag alleen bent. Vertel iets over binnen of buiten, de dingen die je daar ziet, hoog of laag en het gevoel dat je hebt als je op die plek bent.

- Parkje bij abc zijn wij aaltijd aan het praten mensen kijken en chille met veel mensen (Dirk-Jan)
- Bij de dieren in het weiland lekker rustig ik loop daar meestal en er zijn heel fel bomen (Christiaan)
- Waarom ik daar zit onder de boom kan haast niemand je zien (Dirk-Jan)
- Dan kom ik voor de rust en het geseling is en leuk is op een plein (Christiaan)
- Op men kamer men bed men computer tv (Arjen)
- Me kamer, omdat het een chille kamer is, en veel te doen... (Eelko)

Om ik dan alleen ben is lekker rustig muziek luisteren computeren (Arjen)

Opdracht 3:

Zoek nu eens naar een plek waar jij graag “hangt” met jouw vrienden of vriendinnen. Als je het hebt gevonden druk je op de knop “print screen” (prt scrn) om de afbeelding te kopiëren. Open nu Paint en klik op plakken. Je kunt nu een pijltje tekenen bij de plek waar jij vaak komt om te “hangen”

Vertel ook een even wat er vanaf die plek allemaal te zien is en waarom jullie juist op die plek staan. Denk aan winkels snackbars mensen en meer...

- Parkje abc bij de trap kan je chille zitte gezellig met andere mensen en dat je ouders daar niet zijn en 1 of 2 biertjes drikke (Dirk-Jan)
- lekker rustig sta ook wel meestal bij winkels (Arjen)
- Het speeltuintje/buurthuis vn plannoord, gewoon relax zitten, of auhoeren. (Eelko)
- Parkje, mdat daar iedereen wel bijna is, ook in het centrum afentoe lopen, rondjes ect.(Eelko)
- Me kamer, kun je van alles doen, dus wel relax...(Eelko)
- We staan altijd op het kruis punt en er is niet veel te zien auto s (Harko)
-

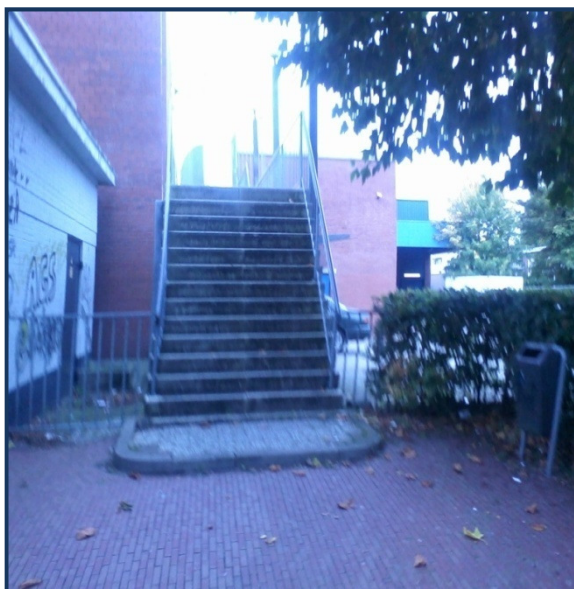
Opdracht 5:

Maak met je mobieltje (als er een camera op zit) foto's van de plek waar je vaak hangt in Veendam. Zorg ervoor dat je om privé redenen geen medeleerlingen fotografeert. We kunnen anders de foto's niet voor het onderzoek gebruiken. Ga in tweetallen naar de plekken die je hebt aangegeven op Googlemaps. Maak meerdere foto's en kom dan weer terug naar school. Je hebt 45 minuten de tijd om de foto's te maken.

Met een kabeltje, of via bluetooth gaan we de foto's op de computer zetten. Je kunt ze dan bij het onderzoekje plakken bij het plaatje van Googlemaps. Vertel bij de foto's de dingen die je ziet die jij belangrijk vind op die plek.

Waarom ik hier kom is dat je dan dicht bij de AH bent (Dirk-Jan)

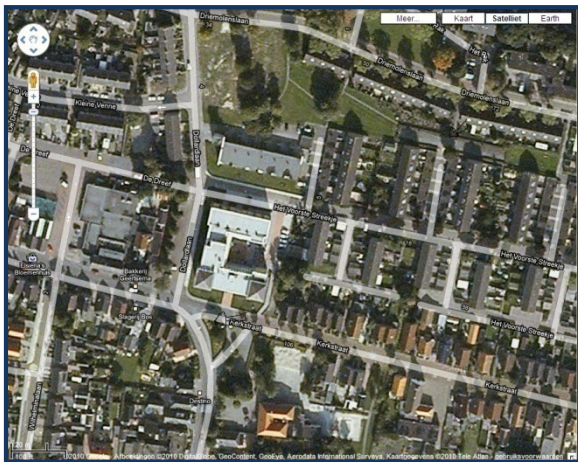
Hier zit ik om te rilexen en daar heb je ik een paar herinneringen aan met mij en mij Meisje (Dirk-Jan)

Ik ben hier om rust te krijgen en s,avonds te chille met matties en je kan er veer met je matties praaten (Dirk-Jan)

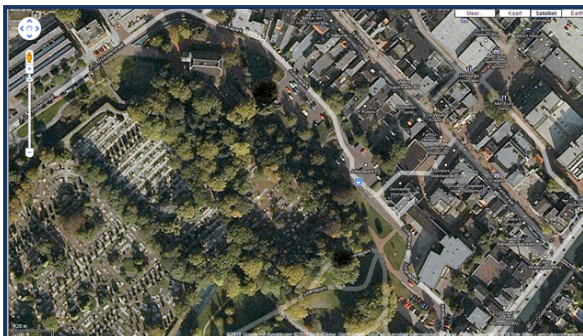
Ja en hier drom ik van om ooit zo iets zelf te hebben hier voel ik mij thuis net als een goeie vriendschap is dit mij huis (Dirk-Jan)

(Christiaan)

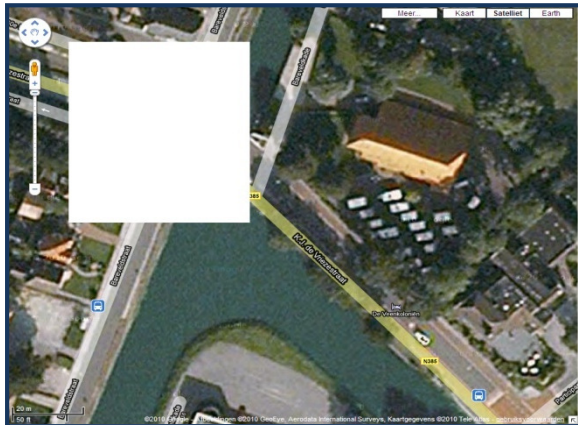
Hier zit ik wel een s met kamaraden beetje auwoeren (Arjen)

(Ferdinand)

(Ferdinand)

(Gerard)

(Harko)

Ik ziet hier vaak met mn vrienden even rustig te praten zonder kabaal ik vind het leuk om er met vrienden te zijn (Amber)

Dit is waar ik wel zit als ik aan het winkelen ben met vrienden. Zit er niet heel vaak maar toch zit ik er wel graag. (Amber)

Dit is in het parkje op het hekje zitten we best vaak. (Amber)

Ik zit hier soms. (Bernice)

Ik ben hier vaak aan het hangen. Omdat het heel gezellig is, hier zit ik vaker dan de andere plekken. (Bernice)

Ik zit heel vaak in het parkje aan het hangen.
Heer is het gezellig met vrienden.? (Bernice)

Heer ben ik niet vaak. Maar al ik er zit dan is het wel
leuk. (Bernice)

Hier zit heel vaak met vrienden/ Vriendinnen (Bart)

(Claire)

(Claire)

(Claire)

Bijlage 3 - Themavragenlijst FocusGroepgesprekken

Algemene vragen

- hoe oud ben je
- in welke woonplaats woon je

Bekendheid met de plek

- hoe lang ken je de plek al?
Weet ik niet, al vet lang.. Sinds de basisschool of middelbare of?
- waar ken je de plek van? Hoe ben je met de plek bekend geraakt.. Waarom kwam je er de eerste keer?
- hoe vaak ben je hier? (Hoeveel keer in de week) en op welk moment!?

Gebruik van de plek

- wat doe je er?
Gewoon chillen.. Maar als je dat aan je oma moet uitleggen, hoe zou je het dan noemen?
- met wie kom je hier? (altijd met dezelfde mensen?)
- waarom kom je er? Ergens bij horen, goede sfeer, lekker niet thuis zijn, dichtbij winkels, ...

Imago

- wat vinden andere mensen van die plek? (ouders/ ouderen/ winkeliers/)
- wat vinden andere mensen ervan dat jullie er zijn?
- wat zegt die plek over jou?

Plaatsbinding

- als de plek zou verdwijnen.. wat dan? Ga je dan ergens anders heen? Of? Hoe voel je je dan?
- hoe voel je je op die plek? (kies emoticon)
Aah wel goed.. hoe goed?

Bijlage 4 - Uitgeschreven groeps gesprekken

Groeps gesprek 1 – Amber en Bernice

Interviewer: Zo, deze. Hier is één van een plek waar je met vrienden komt, hier heb ik er weer een van je kamer... Deze is waar je met vrienden komt. Zo. (geordend)

B: Ja.

Interviewer: Dan doe ik eerst even een paar een beetje wat algemene vragen. Hoe oud zijn jullie?

A: Vijftien

B: Ik ben vijftien

Interviewer: Vijftien en vijftien en jullie wonen allebei in Veendam?

A: Nee, ik woon in Wedde

B: Wildervank

Interviewer: In Wedde en in Wildervank, OK. Dan, even kijken, of jullie eigen kamer heb ik twee a drie vragen en over de plekken waar je met andere mensen komt, heb ik zeven vragen ongeveer.

A: Dat is nogal wat

Interviewer: Nah, dat valt mee hoor, we hoeven ze niet allemaal te doen. We beginnen gewoon met een verhaaltje en als ik denk 'hey daar moet ik even wat meer over weten', dan stel ik gewoon nog even een paar extra vragen.

Interviewer: Dus, over je eigen kamer en dat vraag ik eerst even aan jou (Bernice), want jij hebt er een paar mooie foto's bij. Wat doe je op je eigen kamer?

B: Computeren

Interviewer: En waarom? Zeg maar, waarom doe je dat persé op je kamer? Heb je alleen een computer dáár of heb je ook bij je ouders beneden een computer?

B: We hebben allemaal een eigen computer, we hebben allemaal een laptop

Interviewer: En het liefst doe je dat op je eigen kamer, omdat?

B: Gewoon.. standaard..

Interviewer: Ja dat is gewoon standaard, OK. En hoe vaak doe je dat? Doe je dat elke dag graag, of?

B: Ik zit elke dag wel op mn kamer

Interviewer: omdat het gewoon een fijne plek is..

B: Ja

Interviewer: En als je .. ik heb hier een paar smiley's en als je moet zeggen 'je vindt je kamer leuk' of niet leuk en als je kunt kiezen van helemaal niet leuk tot heel leuk, wat vindt je dan van je kamer?

B: Leuk

Interviewer: Als je daar bent, hoe voel je je dan? Als dit nummer één is, en dit is nummer zeven, welke zou je dan zeggen?

B: gewoon die

Interviewer: Nummer zes. Ok goed.

Interviewer: En jij, (Amber) gaan we het even over jouw eigen kamer hebben..en dan gaan we daarna verder met de foto's die jullie gezamenlijk hebben gemaakt... Jouw kamer, dat kan niet anders dan dat het deze is, met Nick en Simon, natuurlijk.. (haha)

A: Ja haha

Interviewer: Dat is dezem en wat doe jij op je eigen kamer?

A: Euh, muziek luisteren

Interviewer: Ja

A: en tv kijken

Interviewer: en waarom ben jij zo graag op je kamer?

A: Tis gewoon een fijne plek, daar ben ik alleen

Interviewer: dan ben je alleen en dan kun je lekker doen wat je wilt?

A: Ja

Interviewer: Ja, gewoon even lekker afgezonderd zijn?

A: Ja

Interviewer: Ok, en hoe vaak ben jij op je kamer? Ga je daar elke dag even voor zitten? Ga je daar bewust zitten om iets voor jezelf te doen?

A: Ja, ik ben zowat de hele dag op mn kamer

Interviewer: en als jij een smiley moet kiezen, hoe blij ben je er dan mee.. met je kamer?

A: die (nummer zeven)

Interviewer: Goed, nou, dat is alvast duidelijk, dan doe we die kamerfoto's schuif ik even in elkaar en dan hebben we nog .. zes foto's over en die hebben jullie samen gemaakt.

A&B: Ja !

Interviewer: Zijn er ook foto's bij van dezelfde plekken of zijn het allemaal verschillende?
(dames knikken)

Interviewer: Ok allemaal verschillende he? Wel drie bankjes, maar allemaal verschillende bankjes.

A&B: ja.

Interviewer: Ok, hoe lang .. en we beginnen even bij foto 1... deze hebben jullie gemaakt. Waar is deze foto genomen?

A&B: In het parkje

Interviewer: In het parkje achter het gemeentehuis?

A&b: ja

Interviewer: zijn er meer foto's van hetzelfde parkje, want volgens mij..

A: Nee, dit is iets anders... alleen deze (wijst naar de foto's)

Interviewer: Ok alleen foto één en twee zijn van het parkje. Hoe lang komen jullie daar al? Ken je die plek al heel lang?

A&B: ja..

Interviewer: Eigenlijk al sinds dat je met vrienden het centrum in gaat, ga je daarheen?

B: Meestal wel.

Interviewer: Dus dat is sinds dat je hier op school zit? Of daarvoor ook al?

B: daarvoor ook al!

Interviewer: dus ook al toen je acht of negen was? Jij (Manuela) natuurlijk niet, want voor jou is het pas bekend sinds je hier op school zit? Hoe lang kom jij daar al, in het parkje?

A: Dat weet ik niet

B: Het parkje is nog maar net!

Interviewer: O het is nog maar net dat je daarheen kan?

B: Dat staat er nog niet zo lang

Interviewer: Is dat al wel langer dan een jaar of weet je het niet zo goed? En weet je ook nog hoe je daar voor het eerst bent gekomen?

B: gewoon met vrienden, die vroegen of ik mee wou

Interviewer: en die kenden die plek al..en toen ben je gewoon mee gegaan.. was dat voor jou (Manuela) ook zo?

A: Ja

Interviewer: Dus eigenlijk via anderen ben je bekend geraakt met die plek?

A&B: Ja

Interviewer: en hoe vaak gaan jullie daar ongeveer heen?

B: in het weekend.. af en toe een avond en koopavond, dan ga ik meestal wel naar het centrum

Interviewer: en op gewone schooldagen niet zo vaak?

B: Nee..

Interviewer: en jij? (manuela)

A: euhm , ik ga dr heen met vrienden als ik naar het centrum ga.. als ik mag

Interviewer: Als je van je ouders erheen mag?

A: Ja

B: Meestal ben ik gewoon in Wildervank, als het wel gewoon door de week is, ben ik altijd bij het spoor in Wildervank

Interviewer: Maar als je echt naar deze plekken toe gaat met je vrienden dan is het vaak dus op donderdagavond of in het weekend?

B: ja

Interviewer: en jij? (M) heb je er een vaste dag voor of ga je vaak in het weekend?

A: Doordeweeks, ik ga meestal na school

Interviewer: en ga je dan altijd met dezelfde mensen hierheen?

B: Ja meestal wel met dezelfde

Interviewer: met een vaste vriendengroep?

A&B: Ja

Interviewer: is dat een vaste groep met twee of drie mensen of met veel meer?

B: Met heel veel, met een hele grote groep!

Interviewer: En ken je ze ook allemaal goed?

B: Ja

Interviewer: en jij ook?

A: Ik ga meestal met drie

Interviewer: drie vaste mensen? En zijn dat allemaal meiden of zijn er ook jongens bij?

A&B: Ja ook jongens, wel één jongen

Interviewer: van dezelfde leeftijd een beetje?

A&B: ja

Interviewer: Ok, en als je daar dan bent, wat ga je dan allemaal doen?

A&B: zitten
 Interviewer: zitten, kletsen met elkaar..
 A&B: ja
 Interviewer: en doen jullie ook andere dingen? Of is het alleen maar zitten en je ziet wel wie er komt?
 B: ja... (valt stil)
 Interviewer: En als je daar komt, kom je er dan omdat het gezellig is, of bijvoorbeeld omdat je niet thuis hoeft te zijn, dat je lekker uit het zicht bent?
 B: Gezellig!
 Interviewer: en als je datzelfde, die gezelligheid, kun je dat ook thuis doen? Of ga je dan toch echt liever daar heen?
 B: Thuis is het ook leuk
 Interviewer: thuis kun je die vrienden ook wel uitnodigen?
 B: mn ouders doen daar niet zo moeilijk over
 Interviewer: Bij jou is dat net zo?
 A: Nee
 Interviewer: Nee, jij gaat echt liever hier niet echt kan zeg maar, zoveel vrienden over de vloer?
 A: Nee niet bij mn pleegouders..
 Interviewer: en jij zegt (Saskia) ik kom voor de gezelligheid, maar zijn er ook wel es dagen dat je bijvoorbeeld eerder naar huis gaat omdat het niet zo gezellig is?
 B: Nee, ik blijf eigenlijk altijd totdat iedereen weggaat..

Interviewer: En doen jullie ook wel es andere dingen daar?
 A&B: Nee, je kunt er eigenlijk alleen maar zitten
 Interviewer: ook niet voetballen ofzo, dat iemand een bal mee neemt of ..
 A&B: Neuh ..
 Interviewer: lopen er ook andere mensen op die plek rond?
 A: Ja..
 Interviewer: of zijn er alleen maar jongeren?
 B: nee ook wel oude mensen, die lopen ook wel langs
 Interviewer: hebben die wel es last van jullie? Dat ze ook klagen?
 A: Ze zeggen niks
 Interviewer: Ok dus gedragen jullie je wel netjes? Want anders zouden ze er wel wat van zeggen toch?
 A&B: ja...

Interviewer: Op die plekken, hebben jullie daar ook speciale herinneringen? Dat je daar graag heen gaat omdat het er toen en toen zo leuk was?
 B: het is meer van iedereen is daar, dus gaan we daar heen
 Interviewer: Als je nu over deze plek he, bij het parkje, als je daar een smiley bij moet kiezen met 'hoe voel ik me daar?'. Vind ik dit een fijne plek of weet ik het niet zo goed (wijs ondertussen de plaatjes aan) of is het soms ook wel een rottige plek? Voor welke smiley zou je dan kiezen? Hoe positief is het?
 A&B: gewoon deze, gewoon leuk (wijzen naar smiley nummer vijf)
 Interviewer: en als deze plek nou zou verdwijnen, als de gemeente er bijvoorbeeld iets heel anders mee wil, ..
 B: Staken! Nee hoor (lacht)
 Interviewer: maar dat zou je dus niet leuk vinden..
 B: Nee..
 Interviewer: want je komt er wel graag..zou je dan naar een andere plek gaan?
 A: Ja, dat denk ik wel
 B: ja, ik heb genoeg plekken
 Interviewer: maar je zou het wel jammer vinden?
 B: ja
 Interviewer: hoe jammer zou je dat vinden? Zou je er echt van balen of denk je van 'ach tis niet anders'
 B: Balen!
 Interviewer: want het is wel jullie plek
 B: vastbinden aan een paal ofzo (lacht)
 Interviewer: en dan misschien een hele rare vraag .en als je hem niet begrijpt dat moet je het zeggen, dan zal ik em even uitleggen.. als je op deze plek komt, wat zegt dat dan over jou?
 (A&B lachen) als persoonlijkheid?
 Interviewer: stel dat ik de hele dag in de bibliotheek zit, dan kun je zeggen 'wat een nerd' je gaattoch niet de hele dag in de bibliotheek zitten en als jullie dandaar zijn, zegt dat dan iets over jullie ? we zijn stoer of we hebben het gewoon leuk ?
 B: we hebben het gewoon leuk
 (A beaamt dit)
 Interviewer: en als er nou een groep ouderen bij zou komen staan?
 B: dan vind ik dat raar (lacht)

Interviewer: maar vind je dan dat er alleen jonge mensen horen te komen?

B: nou dat maakt mij niet uit hoor, wie dr wel of niet zit..

A: Als er iemand anders zit, dan gaan we ergens anders heen ..

Interviewer: Maar wat als jullie daar zitten, wat denk je dan dat mensen over jullie denken?

B: Als wij daar zitten?

Interviewer: ja..

B: Ik weet niet wat ze dan denken?

Interviewer: maar denk je dat ze negatieve dingen denken?

A: nee dat denk ik niet

B: als je niks uitvreet..want sommige mensen gaan ook dingen slopen ..

Interviewer: dat gebeurt dus wel, maar wordt daar dan ook over geklaagd?

B: nee..

B: ik sloop ook nooit wat ! Of nou ja ..DAT LIEG IK! (lacht)

Interviewer: Komt de politie dan wel eens kijken om jullie weg te sturen of is dat nog nooit gebeurd?

B: Wel kijken wat we daar doen, maar we zijn nog niet weggestuurd

Interviewer: en omdat er in Veendam een samenscholingsverbod is, maken ze daar dan ook problemen van?

B: nee dat weet ik niet. Er hangen wel camera's denk ik..

Interviewer: En stel dat je vrienden niet naar deze plek zouden gaan..zou je er zelf dan nog wel graag komen?

B: In mn eentje?

Interviewer: ja, of met andere vrienden?

B: nou, niet in mn eentje, das niks aan!

Interviewer: dus je gaat er echt heen omdat er andere mensen komen

A&B: uhuh, knikken bevestigend

Interviewer: en als je andere vrienden zou krijgen, zou je die daar dan ook mee naar toe nemen? Of zoek je dan weer andere plekken waar je liever heen gaat?

B: die neem ik daar wel mee heen hoor

Interviewer: en voor jou (A), geldt dat voor jou net zo?

A: Ja

Interviewer: dus jij ook, als je vrienden er niet meer heen gaan zou je er zelf nog wel heen gaan?

A: ja.. nou niet alleen, dan zorg ik altijd dat er iemand bij me is

Interviewer: en dan is het wél een leuk plekje

A&B: ja

Interviewer: dan hebben we die foto's even gehad en deze drie foto's die zijn nog over. Foto drie, vier en vijf

A: Foto vier heb ik niet

Interviewer: dus deze twee (drie en vijf) hebben jullie allebei en waar is deze gemaakt?

A: bij de Bristol (drie)

B: die ook! (vijf)

Interviewer: is dat bij dat fietendingetje waar je zo omhoog kan?

B: ja

Interviewer: Ok, dus deze twee foto's horen eigenlijk bij elkaar?

B: Nou, die (3) is wel wat verderop..

Interviewer: maar het is wel aan dezelfde kant van het winkelcentrum?

A&B: ja allebei bij de Bristol en de Hema

Interviewer: ok, dan probeer ik er nu een beetje dezelfde soort vragen over te stellen. Komen jullie op deze plek al net zo lang als in het parkje?

B: och soms, gewoon even zitten

Interviewer: Als je aan het winkelen bent bijvoorbeeld?

A&B: ja

Interviewer: kom je er ook op andere momenten? Bijvoorbeeld met klasgenoten, als je even pauze hebt, dat je daar even heen gaat

A&B: ja

B: Na school gaan we gewoon ergens zitten soms

A: bevestigt dit

Interviewer: En wat is het verschil of je bijvoorbeeld hier heen gaat of naar dat andere plekje? Is daar een verschil in?

B: neuh!

Interviewer: Het kan allebei even goed?

A&B: ja....

Interviewer: Maar hier zit je wel meer in het zicht (foto drie en vijf), klopt dat?

A&B: ja

Interviewer: dus kun je daar met grote groepen dan ook goed zitten? Of ga je dan toch liever naar het parkje?

B: liever naar het parkje

Interviewer: En voor jou (A), jij gaat meestal met zn drieën zei je, of met drie anderen. Maakt het voor jou dan nog iets uit of je hier gaat zitten (winkels) of in het parkje? Waar ga je dan liever heen?

A: liever naar het parkje, want daar is het rustiger

Interviewer: Ja en met rustiger dan bedoel je dat er minder andere mensen zijn?

A: ja

B: dan ziet niemand je zo gauw en als je daar (winkels) zit wel

Interviewer: dus in het parkje kun je eigenlijk meer doen waar je zin in hebt?

A&B: ja precies

En ben je met deze plek ook al net zo lang bekend als met die andere plek? Of kwam je hier ook al voordat je hier op school zat?

A&B: jaa...

Interviewer: want jij (A) woont in Wedde, dus dat is best wel een eindje verder reizen, toch?

A: ja maar ik heb eerst bij mn moeder gewoond,..

Interviewer: en die woont hier in veendam?

A: in wildervank..

Interviewer: ok dus dan ken je de plek ook al wel langer?

A: ja

Interviewer: jullie zijn vaker in het parkje dan hier? (winkels)

A&B: ja

Interviewer: en kom je er met dezelfde mensen?

A&B: ja

Interviewer: En als je hier zit, doe je dan ook andere dingen?

A&B: zitten, gewoon zitten

Interviewer: maar meer tijdens het winkelen

A: ja

Interviewer: maar dan meer als een pauze bij het winkelen?

A&B: ja

Interviewer: een onduidelijke vraag misschien, maar kom je hier dan ook met een andere reden? In het parkje komen jullie, omdat het rustiger is zeiden jullie. Kom je hier dan ook omdat er meer mensen zijn? Om te kijken wie er nog meer in het centrum rondlopen bijvoorbeeld?

A&B: ja

A: nahja en het zit ook vlakbij de schoenenwinkel enzo, dus daar kijk ik dan ook wel vaak even

Interviewer: dus dan kom je daar omdat het dicht bij de winkels is. .

A: jaa..

Interviewer: en als je weer een smiley moest kiezen.. welke zou je dan kiezen voor deze plek?

A: gewoon blij (nummer 5)

B: ja..ook

Interviewer: dus eigenlijk vinden jullie dit plekje net zo leuk als het plekje in het park, of moet het parkje dan toch een andere smiley krijgen? (ik wijs naar smiley 6)

A: ja...

B: ja, het parkje ja!

Interviewer: parkje is beter?

A&B: ja

B: Parkje is leuker !

Interviewer: dus parkje dan een zes, en bristol en de hema een vijf (op een schaal van 1-7)

Interviewer: als deze plek nou zou verdwijnen,

(A&B giechelen wat)

Interviewer: als de gemeente nou beslist van die muurtjes gaan allemaal weg, al die jongeren die erop zitten vinden wij niet leuk, de winkeliers vinden dat niet leuk,

A: dan zoek ik een andere plek

Interviewer: dan zoek je een andere plek.. en jij (B)

B: dan ga ik wel thuis zitten..

Interviewer: maakt je dat niet zoveel uit die plek? Vind je die minder interessant?

B: neuh, we zitten meer in het parkje.. Das ook leuker

[15.12]

Groepsgesprek 2 – Arjen, Christiaan en Bart

Interviewer: we zullen even op Jannieck wachten

B: dat zijn mijn foto's

Interviewer: ok, want jullie hebben met zn drieën alleen deze twee foto gemaakt? Jij (A) hebt toch ook foto's gemaakt, maar die zie ik hier niet bij..

A: nee..

B: Dennie heeft zowat dezelfde plekkies in t centrum, als wij in het centrum

A: ja..

Interviewer: maar er waren problemen met jouw foto's, die wouden niet goed op de computer he?

A: nee..

Interviewer: is dat ondertussen wel gelukt?

A: ja..

Interviewer: ok, want die heb ik nog niet van meester gekregen..dus misschien krijg ik die later pas, maar je mag er zo best even over vertellen.. Heeft Jannieck ook foto's gemaakt?

A: Aah nah die had geen foto's..

Interviewer: Ok we beginnen maar alvast, want we hebben nog maar kort de tijd..en dan komt hij er zo wel bij. Even in het algemeen..hoe oud ben jij

A: vijftien

Interviewer: en jij (B)

B: vijftien

Interviewer: oh en wacht, daar komt Jannieck ook al aan..dan kan die gelijk mee doen. Hoe oud ben jij (C)?

C: zestien

Interviewer: ok ik heb even een paar vragen. Eerst over jullie eigen kamer heel kort en daarna over de foto's die jullie hebben gemaakt. Van je eigen kamer wil ik graag weten 'wat doe je daar nou eigenlijk'?

A: computeren, tv kijken

B: Playstation!

Interviewer: hebben jullie ook een televisie of een computer bij je ouders in de woonkamer staan?

A: ja, maar ik zit altijd boven

B: ja

Interviewer: en waarom zit je liever boven?

A&B: omdat het lekker rustig is

P: geen gezeur om je kop

A: (iets onverstaanbaars)

Interviewer: Hey ja, is dat voor jou ook zo Christiaan?

C: ja

Interviewer: ja? Ja ok. En hoe vaak is dat, is dat elke dag of?

A: ja ik wel

B: nou meestal wel

C: ja

A: achter de computer te racen

B: ik zit meestal boven achter de playstation

Interviewer: elke dag?

B: ja

A: ik kom maar drie keer naar beneden

Interviewer: jij komt maar drie keer per dag naar beneden? Alleen om te eten?

A: ja en dan weer naar boven of naar buiten

Interviewer: ok, daar komen we zo op. Ik heb hier een paar smileys, mag je best grappig vinden. Als je over je eigen kamer moest bekijken, vind je je kamer dan niet leuk, of helemaal niet, of weet je het niet zo goed.. etc(leg alle smileys een beetje uit)

Interviewer: welke zou jij kiezen.. Patrick?

B: nah deze (wijst naar 5)

A&C: ja ik ook

Interviewer: ok, dan gaan we nu naar de foto's die jullie hebben gemaakt. Jullie hebben deze foto gemaakt (bij van Beresteijn). Zitten jullie hier meestal?

B: ja

A: ja ikke niet

B: ik heel vaak

Interviewer: kun je me vertellen waar deze plek is?

B: ja dat is bij van Beresteijn

Interviewer: ok en zit je dan meestal op dat bankje wat je op de foto hebt gezet of sta je dan daarvoor?
B: ik zit meestal helemaal in dat hoekje daar, daar bij die bankjes..die zie je nu heel onduidelijk om dat dat ding (kunstobject) er voor staat
A: daar staan geen bankjes hoor
B: jawel hoor.. daar en daar
Interviewer: hoe lang ken je die plek al? Kom je daar al lang?
B: ik om er al heel lang!
Interviewer: sinds de middelbare school? Of daarvoor ook al?
B: ja sinds de middelbare school en daarvoor ook al
Interviewer: sinds dat je in je eentje van huis weg mag?
B: ja
Interviewer: kom jij hier ook vaak Jannieck?
C: nee, ik kom er bijna nooit
Interviewer: waar kom jij dan meestal?
C: alleen in Muntendam
Interviewer: oke dus jij woont niet in Veendam. Jij woont wel in Veendam? (B)
B: ja
Interviewer: en jij (A)
A: ook in Muntendam
Interviewer: maar jij komt hier dus wel es? (A)
B: ik zie hem heel veel in het centrum
A: ik kom vaak genoeg in het centrum
B: ja
Interviewer: en hoe ga jij hier dan heen?
A: Op de fiets
Interviewer: Dus jij komt het vaakst in Muntendam Jannieck, dus voor jou is deze (foto) niet zo relevant?
C: nee.

Interviewer: ok, dan probeer ik even met hun wat vragen over de foto te beantwoorden. Hoe ben je hier voor het eerst terecht gekomen?
A: omdat een paar kameraden van mij daar zaten, toen ging ik er ook een keertje heen, beetje hangen.
Interviewer: dus je vrienden waren er eerst en toen ben je er ook bij gaan zitten
B: nou wij liepen daar gewoon heen
Interviewer: met zn allen?
B: ja en toen gingen we daar zitten
Interviewer: toen dacht je dat is wel een relaxed plekje?
B: Ja, we moesten naar de wc en daar is altijd de wc gratis, dus vanaf daar kun je er zo heen.
A: zo kom je nog es ergens terecht!
Interviewer: nou inderdaad (lachen).. enne hoe vaak kom je daar? Want je zegt net, van ik zit elke dag de hele dag op mn kamer, als k thuis ben
B: Ik zit er toch wel vier keer in de week
Interviewer: en wat voor momenten is dat dan?
B: donderdag
Interviewer: savonds?
B: donderdag avond niet , niet zo vaak, donderdag, woensdag, en zaterdag en zondag, meer ook niet
Interviewer: en jij (A)?
A: niet zo veel..
Interviewer: niet zo vaak als Patrick?
B: hij (A) zit er meestal twee keer in de week
A: ja wel zo;n beetje
Interviewer: En op wat voor momenten kom je er dan vaak? Ook doordeweeks of kom je ook wel 's weekends speciaal op de fiets hierheen uit Muntendam?
A: (lacht) haha nee dan ben ik meestal liever bij mn poedie
- iedereen lacht-

Interviewer: Maar als je hier komt
A: o meestal 's avonds
Interviewer: maar hoe vaak dan?
A: weet ik niet.. zo vaak
Interviewer: elke week anders?
A: ja

Interviewer: en kom je vaak met dezelfde mensen?

P: eigenlijk wel

A: meestal wel ja, maar niet altijd

Interviewer: en als je in je eentje in het centrum loopt, ga je daar dan ook heen?

A: dan ga ik meestal rondfietsen

B: ik loop meestal rondjes

Interviewer: dus in je eentje ga je er niet zitten?

A: ik ga geen rondjes lopen, ik ben niet gek

A: nee in mn eentje ga ik daar niet heen, ik ga daar toch niet in mn eentje zitten!

Interviewer: en als je daar dan met je vrienden bent, wat doen jullie daar dan?

A: gewoon beetje praten, beetje ouwehoeren

Interviewer: en is er ook wel eens iemand die een bal meeneemt bijvoorbeeld dat je er kunt voetballen?

A: nee je kunt er niet voetballen, want er staan ook allemaal auto's

Interviewer: kom je hier dan ook om mensen te bekijken of omdat .. euh waarom is deze plek nou bijvoorbeeld leuker dan borgerswold (ander park) of een ander bankje in het centrum

A: borgerswold is niks aan

B: borgerswold is niet zo bijzonder

B: Kermis is wel gezellig

A: dr is ja alleen maar water of zand of groene dingen of gras

B: maar je kan er wel gezellig zwemmen, maar meer ook niet

A: bij borgerswold? Echt niet

B: met een groepje wel

A: das vies water ja

Interviewer: maar jullie komen hier (wijst naar foto) dus voor de gezelligheid, maar kan dat dan bijvoorbeeld ook bij jullie thuis? Jullie gaan blijkbaar liever hier zitten met je vrienden dan dat je ze thuis hebt?

B&A: ja

Interviewer: en waarom is dat dan?

B: gewoon, anders krijg je gezeik om de kop

Interviewer: dus eigenlijk doe je hier dingen, die je thuis niet kunt doen?

B: ja

A: nou ik heb daar niet zoveel last van hoor!

Interviewer: en dan heb je het over ouwehoeren, herrie schoppen, lawaai maken

A: ik heb daar niet zoveel last van hoor

Interviewer: zijn jullie wel eens weggestuurd daar?

A: neuh

Interviewer: is de politie wel eens gekomen?

B&A: nee

A: ik ben nog nooit niet aangehouden, ja alleen met vuurwerk afsteken

Interviewer: dus eigenlijk gedragen jullie je daar wel goed?

A: ja maar toen ben ik keihard weggevlucht, ze konden me niet te pakken krijgen

Interviewer: maar je hebt nooit problemen daar gehad?

A: toen was ik met de fiets, en volgende keer ga ik met de auto

Interviewer: maar hoe denk je dan dat andere mensen dat vinden, als er bijvoorbeeld oude mensen langslopen?

A: nee

B: die spreken ons er wel op aan, heel vaak op aan

A: mij niet

Interviewer: ok en wat zeggen ze dan?

B: dat we rustig moeten doen

A: jij bent ja nooit rustig ..

Interviewer: vind je dan zelf ook dat je rustiger moet doen en gebeurt dat dan ook?

B: wij kunnen wel heel erg ouwehoeren, maar als we rustig zijn, spreken ze ons er alsnog op aan dat we ergens anders heen moeten

Interviewer: begrijp je dat dan ook?

B: wij zeggen met zn allen 'jullie waren vroeger geen haar beter'

A: lacht. Haha geen haar beter

Interviewer: en als je voor deze plek waar je dan graag zit, als je daar een poppetje (smiley) voor moest kiezen

B: dan die wel (wijst naar 6)

A: ik zou weer voor diezelfde kiezen

Interviewer: dus voor jou maakt het niet zoveel uit of je nou thuis bent of daar? Daar voel je je even goed bij?

A: ja, ik vermaak me overal wel
Interviewer: maar jij (P) vind dit wel beter dan thuis?
B: ja ik vind het echt beter daar (foto)
A: ik zit wel vaak bij een kameraad van mij, die woont nu in wildervank

Interviewer: en stel nou he, de laatste vraag hoor, als deze plek weg zou gaan, als we zeggen van we bouwen daar een winkel, je kunt er niet meer zitten

A: dan ga ik gewoon boven op het dak zitten
B: dan ga ik weg, dan ga ik wel bij het muurtje zitten
Interviewer: en wat voor muurtje is dat dan?
B: vlak bij het abc complex
Interviewer: dat is een ander plekje waar je graag komt?

B: ja
Interviewer: maar je zou het wel jammer vinden
B: ja

A: daar bij t politiebureau ja daar wilden ze ook zo'n kantoortje bouwen, bij dat speelveld daarzo, toen waren er allemaal hekken omheen gezet, maar daar hebben mensen allemaal spandoeken opgehangen met zoiets als 'geen kantoor, dit is ons speelveld'

Interviewer: dus mensen hebben wel protest gemaakt, ze vonden het niet tof
A: nee
B: net als bij t parkje ja, daar staat nu ook van die hekken
Interviewer: maar als deze plek (terug naar foto) ook weg zou gaan, zouden jullie dan ook bijvoorbeeld protest aanmaken?
A: Neuh, die jeugd verropt toch alles

[09.55]

Groepsgesprek 3 – Dirk-Jan, Eelko en Ivo

Interviewer: jullie hadden echt superveel foto's gemaakt, echt super goed. Deze zijn volgens mij van jullie

D: uhuh

Interviewer: Wie heeft welke gemaakt? Volgens mij heb jij (D) deze gemaakt en jij (I) en Eelko hebben die meer samen gemaakt?

(rumoer, rumoer, en ordenen van foto's en volgordes)

Interviewer: dus, welke plekken zijn dicht bij elkaar?

E: welke plekken heel dicht bij elkaar zijn?

Interviewer: nou er staan ook 2x dezelfde plekken op volgens mij (dezelfde fotos)

I: ja klopt

E: die is dicht bij elkaar bij die (parkje en onder de bomen)

Interviewer: waar zijn deze twee.. ik heb hier een soort schoolgebouw..

E: dat is bij het Julianapark

I: dat is maar een paar meter verschil

Interviewer: is dit achter het gemeentehuis?

E&I&D: ja

I: fietspad is dat!

Interviewer: en wat is dit dan?

D&E: kerkje

Interviewer: ooh is dit de achterkant van het kerkje?

D: nee dat is een muziekschool, die zit hier

I: dit is kerkje, dit is bankje en dit is onder de bomen

Interviewer: wacht even hoor, ik schrijf het er even bij, anders vergeet ik het

D: weetje wat ik hier bij heb gezet?? (binnentrap) ben je sneller bij de Albert Heyn

Interviewer: is dit niet bij de Jumbo dan, o nee bij de Albert Heyn

D: neenee bij de Albert Heyn

Interviewer: ik schrijf het er even bij hoe jullie dat noemen hoor. De een heet kerkje en de ander heet bankje en weer de ander heet..

D: boomje (lacht), beestje

Interviewer: ok, dus dit is de muziekschool?

D: neehee !

Interviewer: ok hoe noemen jullie dat dan?

D&I: dat is het kerkje!

Interviewer: kerkje? Ik zie helemaal geen kerkje op de foto !

D&E&I: nee maar het is wel het kerkje

E: het is achter de kerk

Interviewer: en hoe heet dit dan?

I: bankje

Interviewer: het heet gewoon bankje? En als je zegt van we zitten bij het bankje dan weet iedereen dat je dit bankje bedoelt?

E&I: ja

I: dit is trappetje

Interviewer: en waar is dat trappetje?

I: dat is bij de Albert Heyn

D: bij het parkeerterrein

D: wat heb je daar staan dan?

Interviewer: het is een beetje onleesbaar, maar er staat kerkje en muziekschool

D: dat is geen muziekschool jong

Interviewer: ok dus dat klopt niet,

E: tis wel bij de muziekschool

Interviewer: en dit trappetje dan, is dat hetzelfde trappetje als bij de Albert Heyn

I: klopt

Interviewer: en dit is een skatetoestand ofzo?

D: neeeee! Daarachter zit bos

I: speeltuintje

E: je bedoelt die berg met bomen..

D: ja dat! Daarachter

E: daarachter heb je het speeltuintje

Interviewer: berg met bomen in het parkje, en als dan hier wat zeg je dan tegen je vrienden waar je zit?

D & I: onder de bomen, we gaan onder de bomen zitten
I: jahaa

Interviewer:: okay dan schrijf ik dat er ook bij, dan weten we straks nog waar we het over hebben

D: dit heet kermisje

Interviewer: haha, dat heet gewoon kermis volgens mij, dan weet iedereen waar je het over hebt! En dit is de trap bij het abc en hoe heet dat?

D: trappetje

E: dit is trappetje joh, dit noemen we altijd binnentrap

I: ik niet hoor, daar zit ik nooit

D: nee want je wil ook geen bekeuring krijgen!

E: ik zit er eigenlijk ook nooit, maar als ze zeggen van we zitten bij het binnentrapetje dan weet ik wel waar ik moet wezen

I: dat weet ik echt niet hoor

D: dat wist ik ook niet, ik zeg gewoon trappetje bij het abc

Interviewer: okay, waar zit je het vaakst, waar zit jij het vaakst DirkJan?

D: onder de bomen

I: nooit jong

D: of in het parkje .. of in het celletje (lacht..) nee hoor

Interviewer: celletje?? Ik zie hier geen celletje bij

I: nee (lacht) dat is de bajes!

Interviewer: dat noem je dus ook echt het celletje en daar zit je ook regelmatig? (lachen)

D: nee nee

Interviewer: en waar zit jij vaak Ivo?

D: onder de bomen

I: niet hier meer, ik woon nu op Pekel, maarre wel na schooltijd, ja waar zit ik dan eigenlijk altijd?

E: jij zit altijd bij mij

I: nooit jong, altijd met "Moulee" en weet ik veel

D: bij t bankje of bij kerkje

Interviewer: okay dus k begrijp, Ivo zit vaak bij het bankje. En jij, Eelko?

E: bij het kerkje

I: ik ook hoor. Kijk als hier (wijst naar foto van bankje) mensen zitten, dan gaan we altijd daar (kerkje) en andersom ook

D: En als daar ook mensen zitten, dan gaan we bij het trappetje zitten

Interviewer: dus als het bankje bezet is ga je naar het kerkje en als het kerkje bezet is ga je naar het bankje.

D: ja, of naar het trappetje of naar

E: ja en als het trappetje bezet is, dan gaan we in tussentijd even heen en weer

Interviewer: Als we t over het trappetje hebben he, hoelang komen jullie daar dan al?

I: weet ik veel

D: al heel lang hoor

Interviewer: is dat sinds jullie hier op school zitten, of al veel langer?

E: Sinds dat we hier wonen

Interviewer: hoe lang woon jij hier al (E)

E: ik? Al mn hele leven

Interviewer: jij (I) hebt ook in Veendam gewoond en je woont nu in Pekel

E: Hij woont ook zn hele leven eigenlijk al in Veendam

I: nooit niet jong, mongol, echt niet

E: echt wel

Interviewer: jullie kennen elkaar al van vroeger, dat vertelde je (E)

E: van kleins af aan al, jij woont sinds je tweede in Veendam

I: Beetje jammer, dat kan niet . Sinds mn zesde woon ik hier, ik heb ook in Musselkanaal gewoond, ...

Interviewer: maar je woont al wel jaren in Veendam, dat is het belangrijkste..

I: ja

D: ik woon hier drie jaar, ik ben hier wel geboren

Interviewer: jij bent hier wel geboren, dus jij kent deze plek.. jij woont hier nu drie jaar

D: ja

Interviewer: jullie kennen deze plek allemaal wel ,maar jullie gaan dan ongeveer sinds een jaar of drie, vier naar het trappetje toe?

D: Ja

Interviewer: en wat doe je daar dan?

D&I: chillen

D: shaggie roken, praten

Interviewer: er staat geen doel ofzo, je kunt er niet voetballen
E: jawel, je kunt er wel voetballen, tegen het muurtje
Interviewer: ok, doen jullie dat wel es?
D: als ik een bal bij me heb?
Interviewer: is er wel eens iemand die een bal bij zich heeft?
I: bijna nooit
E: normaal eten we gewoon daar ons eten en drinken op, dan praten we wat
Interviewer: dus je komt er eigenlijk ook altijd met vrienden
I&D: ja
Interviewer: en kom je er wel eens alleen of ga je daar dan helemaal niet zitten? Of zit je dan thuis
D: als ik alleen in het centrum ben, dan ga ik eerst kijken of er ergens vrienden zitten
En als er niemand zit dan ga ik eerst het parkje in
I: dan ga ik gewoon naar het centrum, beetje ouwehoeren
E: meestal loop ik dan een rondje centrum

I: jaajaa
Interviewer: Dus eigenlijk ga je nooit echt in je eentje ergens zitten?
D&E: nee
I: nee dat is geen zak aan
Interviewer: Ok, hoe ben je voor het eerst bij die plek gekomen?
D: via vrienden, ik ben via hem (I) daar gekomen, toen heb ik dat hele parkje gezien
I: ik weet eigenlijk niet meer hoe ik daar kom
.... beetje discussie die onverstaanbaar is..
Interviewer: het is dus eigenlijk een beetje via via
D: ja
E: Als je een beetje rondloopt, dan zoek je een plekje om uit te rusten.. en dat zijn meestal dan wel de plekjes..
D: om te zitten
Interviewer: dus dat is een vaste plek geworden?
D: ja
Interviewer: is dat allang zo?
D: joah..
Interviewer: dus dat is echt jullie plek?
I: ooh ook wel voor meer hoor, voor wel meer mensen, niet alleen van mij
D: maar ik woon hier al bijna weer vier jaar
E: bijna wel ja
Interviewer: en hoe vaak kom je hier?
(gebrobbel)
Interviewer: wacht even hoor Ricardo, ik hoor veel stemmen door elkaar.. jij (D) zegt .. dat jij hier ongeveer zes keer per week komt
D: ja
Interviewer: en wanneer is dat dan, sochtends of savonds?
E: 's morgens ook wel
D: 's morgens, 's weekends
E: en 's nachts...
Interviewer: dus eigenlijk altijd als je op straat bent, dan ben je daar?
D: ja, meestal wel
Interviewer: en jij Ivo, want jij woont natuurlijk niet meer in Veendam, hoe vaak kom jij dan nog hier?
I: niet meer zo vaak, maar in Pekel, bij het station
Interviewer: ja ok, maar als je hier komt, is dat dan vooral na schooltijd?
I: nee doe ik ook niet meer
Interviewer: was je hier dan vooral vroeger toen je hier woonde?
D: vroeger (lacht) vroeger klinkt zo gek
I: ja toen wel meer
E: jij komt nog wel bij t speeltuintje ja bij Geert en JanDick
I: nee hoor, ik niet hoor..

D: en dit plekje is ook een beetje verleden tijd (binnentrappetje), want daar kun je nu bekeurings voor krijgen
Interviewer: ok dus het binnentrappetje bij het abc is verleden tijd.. Wacht even hoor jongens, wat zei jij DirkJan?
D: daar kun je nu bekeurings voor krijgen
I: ja zestig euro
Interviewer: en waarom kun je daar een bekeuring voor krijgen?
D: Als je daar gaat zitten, want mensen komen van het dak af en daar zit een trog naar het dak toe

Interviewer: dus eigenlijk blokkeer je daar mensen en dat mag niet
D: ja
Interviewer: en komt de politie of zeggen de winkeliers er wat van
D: nee de politie
I: die kunnen ons niks maken
E: ja die stadswachten..., politie niet ,maar die stadswachten
Interviewer: binnentrapje komen jullie dus niet meer zo vaak omdat jullie weggestuurd worden
D: ja
Interviewer: maar eerder kwamen jullie daar wel vaak
D: ja
Interviewer: Ok maar eerder kwamen jullie daar wel graag, en waarom was dat?
D: Ja het is lekker warm en je kan snel lekker wat drinken halen bij de winkel
E: en je ziet de mensen
Interviewer: en de mensen zien jou, want daar gaat het natuurlijk ook om?
E: ja, maar het is gewoon leuk om mensen te zien
Interviewer: om te zien wie er rondlopen, kijk je dan vooral naar de mensen van je eigen leeftijd of ook naar andere mensen?
D: ja gewoon naar iedereen, naar van die mongooltjes..
E: meestal komen er helemaal geen mongooltjes..
D: laatst ook .. zon gastje die liep met zn rugtas de winkel uit, had de taxi gebeld,
Interviewer: dus eigenlijk lachen jullie wat om de mensen
E: ja moet je maar es in Assen op een terrasje gaan zitten.. dan zie je heel rare mensen
D: ja , of hier was dus een man die liep helemaal achterover.. en die viel (lacht).. mongooltje jong
Interviewer: dus daar kijken jullie een beetje naar..
I: nee..
Interviewer: wacht even.. jij (I) zegt van niet, dus jij bent het er niet mee eens
I: neeee, ik kom er ook voor vrienden enzo
Interviewer: dus jij komt er echt voor de gezelligheid
I: ja!

Interviewer: wat is nu het minst leuke plekje van dit (overzicht)

I: niks

D: ja deze (binnentrappetje waar je boetes kunt krijgen)

Interviewer: je loopt rond en je kijkt ..

D: ja dit is niks meer

(gestommel)

Interviewer: en dit bankje, zo groot is dat bankje niet, daar passen maar drie mensen op,

I: nee hoor

D: daarvoor staan ook nog allemaal bankjes

Interviewer: ok dus hier zitten meer bankjes op een rijd

D: uhuh

E: niet waar, je hebt hieren vuilcontainer

I: je ken hier ook zitten, wel met een stuk of zes ofzo hoor

Interviewer: en dan zit je met zn allen op dat bankje

E: de meesten lopen of zetten hun fiets hier neer (tegenover het bankje) en zitten daarop

D: of ze staan er gewoon bij

E: bij hun fiets

Interviewer: ok dus dan hang je gewoon op je fiets. En kom je daar meestal met dezelfde mensen?

I: ook wel met andere mensen

D: ja ook wel met anderen

Interviewer: heb je ook speciale dingen die op die plekken gebeurd zijn dat je zegt van dat was echt een toffe herinnering dat we dat daar hebben gedaan?

I: neeee.

E: laten we dat maar niet zeggen..

I: ik weet zo echt niet wat ik daar allemaal heb gedaan

Interviewer: ik ben geen politieagent hoor, maar gewoon dagelijkse dingen dan?

E: er gebeurt genoeg

D: haha ja

Interviewer: jullie hebben vast genoeg gekke dingen daar gedaan

I: ja ! Die domme Raymon die trapt zo die prullenbak ondersteboven jong

Dat is vast zat in dat ijzeren ding, trapt ie zo dat hele ding kapot (lacht)

Interviewer: als er andere mensen nou langskomen he, sturen die jullie dan ook weg?
D: nee
Interviewer: van kan het iets rustiger of doe es normaal
D: nee
E: die durven er niet eens langs te fietsen
D: jawelll
I: tuurlijk wel!
D: jawel hoor
E: tuurlijk wel?
Interviewer: maar als er dertig jongeren bij elkaar staan, zijn ze vast niet zo blij
D: nee, maar zoveel jongeren staan er ook niet altijd hoor. Dat is 's avonds, dan staat er heel veel bij het bankje
I: meestal onder de bomen hoor
E: vooral op donderdag, (lacht), gigantisch
I: vooral onder de bomen
E: dan zitten we in het parkje of in het centrum
D: daar zitten dan meer mensen te blowen en te drinken. Pff je wilt niet weten hoeveel blikken bier er daar in die vijver liggen
Interviewer: maar wordt er veel gekloot? Wordt er veel herrie geschopt of valt dat wel mee?
D: nee, je blijft sowieso wel rustig, want daarachter zit een kerkhof
E: en sowieso heb je overal camera's
I: ja zo'n (geeft maat aan) joekel, dat valt ook niet op
Interviewer: daar wordt wel veel op gelet dus
D: ja
Interviewer: en de politie, hebben jullie daar ook wel es mee te maken, dat die langskomen om te kijken wat jullie aan het doen zijn?
D: één keer
E: als je bij een onverwachte plek staat, bijvoorbeeld bij een school, of achter een huisje ofzo, waar normaal een fiets is, als je daar gewoon even staat te praten met 2 man, moet je al een identiteitskaart bij je hebben af en toe
Interviewer: maar die hebben jullie dus allemaal wel bij je?
I: nee
D: ik vergeet em af en toe
E: ik had em wel bij me toen, anders kreeg ik 60 euro
Interviewer: Ik kies even de plekken van het bankje en het trappetje, want daar komen jullie vaak, dan heb ik een paar poppetjes, die beelden het gevoel uit dat je hebt.. van ik vind het niks of ik kom er als ik me rot voel of ..ik voel me echt tof of ik vind het super.. waar zou je dan voor gaan?
D: supertof (7)
Interviewer: ok want jij komt echt supergraag daar..
D: ja
Interviewer: dat is echt je favoriete plek?
D: ja, maar die staat hier niet echt op, want je hebt daar nog zo'n muurtje (staat net niet op de foto) bij het parkje
I: oooh daar
D: ja over de brug daar, waar altijd die wietzakjes liggen
I: ja en glas enzo
Interviewer: zijn die van jou?
D: neeuh
Interviewer: Ivo, welke smiley zou jij kiezen?
I: weet ik veel
Interviewer: weet je het niet, of vind je het niet boeiend?
I: maakt mij niks uit hoor
Interviewer: vind je het wel ok, of vind je het echt tof?
I: ok wel, (5)
Interviewer: jij gaat voor vijf
I: joah
Interviewer: jij vindt het wel gewoon leuk, beetje rondhangen. En jij Eelko?
I: gewoon relaxed
Interviewer: dus hier is het relaxed, maar thuis is het ook relaxed, dus maakt niet zo veel uit?
D: Bij Eelko thuis is het altijd relaxed !
I: thuis vind ik wel echt een 7!
Interviewer: bij jou thuis is het een 7 en buiten is het een 5?
I: ja!
E: vroeger niet!

I: nu wel
E: ja nu wel
I: ja ik heb nu een plasma op mn kamer, dus nu wel
E: plasma?
Interviewer: dus thuis is het supertof, mooi.
D: hey stiekem op je kamer overal roken?
I: dat doe ik niet jong (lacht) ja bij jou! (E)
D: kaartje blazen he Eelko
I: op mijn kamer niet
Interviewer: Maar bij jou thuis kan veel Eelko?
D: bij zijn huis komen veel jongens hoor

Interviewer: ik heb nog één vraag, als jullie op die plek zijn, wat zegt dat dan zeg maar over jullie?
Stel dat ik de hele dag in de bibliotheek zit, dan kunnen jullie zeggen van wat saai en wat een nerd,
I: mogen we zo terug naar het computerlokaal, het duurt me te lang
Interviewer: ja je mag zo terug, dit is mn laatste vraag, maar wat denk je dat mensen dan van jullie vinden? Stoer of vinden ze jullie maar hangjongeren..
D: jaa hangjongeren, denk ik
Interviewer: maar is dat dat negatief of is het nog wel positief?
D: negatief en positief kun je ook wel hebben
I: Ik denk wel normaal.. mensen die langs komen lopen, zolang we maar niks uitvreten , dan vinden ze het wel best
D: en als je niks sloopt..

[14.09]

Bedankt, dat waren de vragen blabla

Groepsgesprek 4 – Dirk-Jan, Eelko en Ivo

Interviewer: jullie hebben supergoed foto's gemaakt. Ik heb hier van Dennis, Jan en Ricardo twee foto's, klopt dat?

H: ja

F: moesten we ze uitprinten?

Interviewer: nee hoor, en ik heb nog van..

F: is dit voor alleen of met zn allen?

Interviewer: met zn allen

F: dan mist mijn foto ook nog

Interviewer: ja? Had jij nog losse?

F: ja van de Jeugdsoos

Interviewer: ok, die heb ik nog niet gekregen, bij Jono of bij een andere jeugdsoos?

F: nee in Pekela

Interviewer: ok, die hoop ik dan nog te krijgen

F: staat ook wel op internet.. Jeugdsoos nieuwe Pekela, heb je een oranje gebouwtje

Interviewer: ok dan schrijf ik het even op, misschien kan ik die dan wel vinden

Interviewer: even in het algemeen hoe oud jullie zijn, hoe oud ben jij? (R)

F: zestien

H: vijftien

G: vijftien

C: zestien

Interviewer: OK en wonen jullie ook allemaal in Veendam?

F: Nee, ik woon in Nieuwe Pekela

H: Veendam

G: Nieuwediep

C: Veendam

Interviewer: nah, hartstikke goed.. over jullie favoriete plek, ik heb een paar plekjes van jullie gekregen en ik doe die van jou (F) straks even apart, want jij hebt dat met een ander groepje gedaan. Kunnen jullie me vertellen waar dit is?

G: Parkje

Interviewer: het heet parkje?

H: dat weet ik niet..zo noemen we dat

Interviewer: en deze plek, is dat daar ook? Want deze heb ik nog niet eerder gezien

H: ja dit is daar ook, bij de kerk en bij het kerkhof zeg maar

Interviewer: Fleur, ken jij deze plekken ook, of kom jij hier nooit?

C: Nee

Interviewer: komen jullie hier met vrienden of komen jullie hier ook wel eens samen?

G: meestal onder schooltijd

F: ik niet

Interviewer: wanneer kom jij hier dan?

F: deze hebben hun twee gemaakt

Interviewer: okay, dus dit zijn niet jouw plekken, maar heb je wel plekken in veendam waar je graag komt?

F: nee

Interviewer: dan hebben we het straks nog wel even over jouw plek

Interviewer: hoe vaak zijn jullie hier jongens in de week?

G: ah drie, vier keer wel

H: ja vijf keer.. ofzo

Interviewer: verschillend?

H: ja

Interviewer: ok en kom je ook altijd met dezelfde mensen hier?

H&G: altijd met dezelfde

Interviewer: met veel mensen of met een paar en zijn er ook meiden bij?

D: huh

J: net andersom

Interviewer: veel meiden ook?

J: nee, één

Interviewer: en jij (G)

G: nee met jongens, met zn drieën

Interviewer: met drie jongens?

G: nee ook met één meisje erbij

Interviewer: oh jullie zijn ook samen altijd

G&H: ja

Interviewer: en als jullie hier op deze plek zijn, wat doen jullie dan?

G&H: staan

Interviewer: alleen maar staan? En waarom kom je dan speciaal hier en kun je niet ergens anders staan?

(zwijgen)

Interviewer: nou bijvoorbeeld omdat het beschut is, omdat mensen je niet kunnen zien ..wat maakt het nou leuk?

H: dicht bij de Appie

F: gister stonden wij bij ons in het parkje in Nieuwe Pekela, kwam er ineens een politieke vrouw aan lopen.. die zat in de VVD en ze vroeg zo 'wat een mooi hangplekje zo ja', wij zeiden 'ja' enzo en toen kregen we het over de soos enzo dat het wel aardig klein was..

Interviewer: en ze wou even van jullie weten hoe dat zat?

F: ja en ze ging daar ook werk van maken, ze kwam dr in een keer aanlopen, ze kwam bij de C1000 weg

Interviewer: maar jullie (H&G) komen dus hier omdat het dichtbij de winkels is? Dus dan kun je ook naast de abc gaan staan, maar dat doe je dan weer niet..

G: nee...

Interviewer: en waarom niet?

G: geen idee, omdat het daar niks aan is?

Interviewer: maar komt dat bijvoorbeeld omdat er al andere mensen staan?

H:ja

Interviewer: en op dit plekje staat geen andere mensen als jullie daar zijn?

G: nee niet dat ik weet ..

F: neem je ook al op?

Interviewer: ja dat gaat automatisch, daar hoef ik niks voor te doen. Ik neem het dus op zodat ik straks thuis ben, ik hoef nu niet alles mee te schrijven want dan moet ik veel te veel schrijven en dan duurt het veel te lang, als ik dan nu thuis ben kan ik het nog een keer luisteren en dan typ ik het dan allemaal even uit

Interviewer: Hebben jullie ook speciale herinneringen op die plek? Iets van, daar kom ik heel graag, WANT.. daar hebben we dat en dat gedaan?

G&H schudden nee, maar zwijgen verder

Interviewer: dus het is meer iets voor nu? Voor als je pauze hebt?

G:ja

Interviewer: OK, Als jullie daar staan, wat denk je dan dat mensen van jullie vinden?

G: hangjeugd

H: maakt mij niks uit

F: zo denken ze wel denk ik

Interviewer: hebben jullie er ook last van, of komen er wel es mensen naar jullie toe die vragen of je wel weg wilt gaan?

H: schudt nee..

Interviewer: nee? Jullie maken nooit veel herrie ofzo en andere mensen hebben er geen last van?

(ze schudden nee..)

Interviewer: Nee? En als deze plek zou verdwijnen, wat vind je daar dan van? .. Als ze zeggen van 'weetje wat, dit gaat allemaal weg we bouwen daar een nieuw stuk gemeentehuis of we zetten daar een fietsenstalling neer..

H: dan moeten ze eerst een weg erbij aanleggen

Interviewer: Jawel, maar stel dat je daar nou niet meer zou kunnen zitten, en je mag er niet meer komen, wat dan?

G: ik zou het niet weten

H: dan zoek ik wel een andere plek op

Interviewer: dan zoek je een andere plek op, maar baal je daar dan ook van? Hoe voel je je?

.. (niks)

G: iets anders

Interviewer: zou je een ander plekje weten?

G: nee

Interviewer: die moet je dan zoeken?

G: ja

Interviewer: Ik heb hier een paar poppetjes in de schaal van stom tot heel leuk. Als je op die plek bent of aan die plek denkt, hoe voel je je dan?

H: gewoon

G: normaal

F: ik kan nu nog geen beoordeling geven

G: nummer 5
H: ook nummer 5
Interviewer: en als je het dan vergelijkt met thuis, is het dan leuker dan thuis of minder leuk?
G: ik ben nooit thuis
F: als ik thuis ben, zit ik achter mn computer

Interviewer: en jij (F), jij vertelde je bent vaak in de jeugdsoos in Pekela, waar ken je dat van en kom je er al lang?
F: ja
Interviewer: en hoe ben je er mee bekend geraakt?
F: dan moet ik even nadenken, drie a vier jaar terug ofzo
Interviewer: toen ben je daar voor het eerst gekomen.. met iemand anders mee?
F: nee uit mezelf gewoon, om even te kijken wat daar was
Interviewer: en hoe vaak ga je er nu heen?
F: dinsdagmiddag, donderdagavond, vrijdagmiddag,
Interviewer: dus toch wel drie keer in de week,.. en is het sweekends ook open?
F: nee
Interviewer: en ga je meestal met dezelfde mensen heen?
F: ja met een heel groepje he
Interviewer: en wat kun je daar allemaal doen?
F: vanalles en nog wat
Interviewer: moet ik dan denken aan kaarten of tafelvoetbal .. of ?
F: tafelvoetbal, Wii-en, playstation, weet ik veel en airhockey
Interviewer: kom je er dan voor de gezelligheid of voor de dingen die je er kunt doen?
F: voor de gezelligheid, echt voor de gezelligheid
Interviewer: als je er niet meer kan airhockey-en en playstation-en?
F: maakt niks uit, dan ga ik nog steeds heen

Interviewer: wat vinden mensen ervan als jij daarheen gaat?
F: hoezo
Interviewer: heeft het een imago van een plekje voor aso's of voor stoere jongeren of ..?
F: ze vinden het gewoon leuk, een leuke plekvoor jongeren, van t winter moeten we er weer uit
Interviewer: wattan?
F: de ijsvereniging moet er weer in, want het is eigenlijk van de ijsvereniging he.
Interviewer: dus jullie delen dat? En waar ga je in de winter dan heen?
F: nergens, beetje rondhangen buiten
Interviewer: geen vaste plek?
F: ja, of zwembad of parkje
Interviewer: is dat het parkje in pekela
F: ja in pekela, bij vakgarage Pekela
Interviewer: baal je er dan van dat de jeugdsoos 's winters dicht gaat?
F: ja, want ik vind het wel tof en het is ook koud buiten
Interviewer: als je een poppetje moest kiezen die past bij wat je van de jeugdsoos vind, welke zou je dan kiezen?
F: vijf.. ah of zes.. tussen vijf en zes in
Interviewer: aahgoed dus het is wel echt positief voor je, mooi
F: ja

Interviewer: en stel dat de jeugdsoos helemaal weg zou gaan, nu gaat ie alleen 's winters dicht, maar stel dat ze nou in de zomer ook afbreken en je kunt er niet meer in. Wat dan?
F: dat weet ik niet
Interviewer: zou dan iedereen protest aantekenen of zou je naar de gemeente gaan?
F: we zouden wel balen ja, maar we zouden sowieso al naar de gemeente toe gaan voor een andere soos
Interviewer: en waarom is dat?
F: gewoon, hij is wel aan vervanging toe

Interviewer: en jij Fleur, vertel es over je foto's die je hebt gemaakt
...
Interviewer: je moest foto's maken, van plekken waar je dacht dat altijd veel jongeren stonden
C: uhuh
Interviewer: en je hebt deze plekken gekozen, met zn drieën
C: uhuh
Interviewer: en waarom?
C: deze twee (wijst twee fotos aan) heb ik niet besloten, alleen die (bij de Jumbo)

Interviewer: ok wil je daar dan wat over vertellen?

C: daar staan eigenlijk altijd heel veel mensen

Interviewer: en waarom denk je dat ze daar graag komen?

C: weet ik niet

Interviewer: weet je niet? Maar je hebt die foto wel met een reden gemaakt..

C: ze zeiden.. kies jij ook nog een foto, dus toen heb ik die maar genomen..